

Народна банка на Република Македонија
Сектор за супервизија, банкарска регулатива и финансиска стабилност
Дирекција за финансиска стабилност и банкарска регулатива

***ИЗВЕШТАЈ ЗА РИЗИЦИТЕ ВО БАНКАРСКИОТ
СИСТЕМ НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА ВО
ТРЕТИОТ КВАРТАЛ ОД 2018 ГОДИНА***

декември 2018 година

СОДРЖИНА

Резиме	3
I. Структура на банкарскиот систем	5
1. Број на банки и сопственичка структура на банкарскиот систем.....	6
II. Ризици во банкарското работење.....	9
1. Кредитен ризик	10
2. Ликвидносен ризик.....	25
3. Валутен ризик	34
4. Ризик од промена на каматните стапки во портфолиото на банкарски активности.....	38
5. Ризик од несолвентност	42
III. Позначајни билансни промени и профитабилност на банкарскиот систем	48
1. Активности на банките	49
2. Профитабилност	60
Аналитички прилог: Профитабилноста на банкарскиот сектор во периодот по глобалната криза	69
АНЕКСИ	79

Резиме

Забрзувањето на растот на активата и подобрувањето на профитабилноста на банкарскиот систем го одбележаа, во најголема мера, и третиот квартал од 2018 година. Во третото тримесечје од 2018 година, активата на банкарскиот систем се зголеми за 2,6% (1,5% во вториот квартал од 2018 година), што придонесе за забрзување и на годишниот раст на активата, достигнувајќи до нивото од 10,1% (наспроти 7,5%, заклучно со 30.6.2018 година). Депозитите од нефинансиските субјекти имаа најголем придонес во кварталното зголемување на изворите на средства, но значаен е придонесот и на повисокиот финансиски резултат и на депозитите од финансиски институции. На страната на активата, половината од растот во третото тримесечје од 2018 година отпаѓа на кредитите на нефинансиските субјекти, а преостанатата половина на ликвидните средства. Депозитите од нефинансиските субјекти малку го забавија кварталниот раст до нивото од 2,1% на 30.9.2018 година (2,5% во вториот квартал од 2018 година), но тоа не се одрази на годишната стапка на промена којашто достигна двоцифрено ниво од 10,9% (9% на 30.6.2018 година). Најголем придонес за кварталниот раст на депозитите од нефинансиските субјекти имаа денарските депозити по видување од нефинансиските друштва и денарските и девизните депозити по видување од домаќинствата. Слично како депозитите, и кредитите на нефинансиските субјекти го забавија кварталниот раст до нивото од 2% (2,7% во вториот квартал од 2018), но ја зголемија годишната стапка на промена од 6,5% на 30.6.2018, на 8,3% на 30.9.2018 година. Кредитите на домаќинства, и тоа пред сè во денари, придонесоа најмногу за кварталниот раст на вкупните кредити на нефинансиските субјекти.

Остварувањето на кредитниот ризик, отсликано преку растот на нефункционалните кредити, забави во третиот квартал од 2018 година, кога нефункционалните кредити пораснаа за само 0,5% (2,1% во вториот квартал од 2018 година). Најголемиот дел од кварталниот раст на нефункционалните кредити отпаѓа на зголемувањето на нефункционалните потрошувачки кредити на домаќинствата. Учеството на нефункционалните во вкупните кредити на нефинансиските субјекти минимално се подобри до нивото од 5%, што при непроменетост на овој сооднос кај домаќинствата (2,4%), произлезе од портфолиото на нефинансиските друштва (7,7% на 30.9.2018 година). Високата покриеност на нефункционалните кредити со исправка на вредноста се одржа и во третиот квартал од 2018 година (79,2%), што при задоволителен обем и квалитет на сопствените средства, ги ограничува негативните ефекти врз солвентното работење на банките, од евентуална целосна ненаплатливост на овие кредити.

Показателите за ликвидноста на банкарскиот систем забележаа подобрување, во услови на солиден квартален раст на ликвидните средства на банките (во третиот квартал од 2018 година пораснаа за 4,5%, а во второто тримесечје за 1,3%), на којшто отпадна половината од вкупниот квартален раст на активата на банкарскиот систем. И натаму, ликвидните средства учествуваат со околу една третина во вкупните средства на банките, покриваат повеќе од половината од краткорочните обврски и близу 60% од вкупните депозити на домаќинствата. Позитивните трендови кај депозитната база на банкарскиот систем обезбедуваат стабилни извори за финансирање на кредитниот раст, што најдобро се согледува од движењата на показателот за учеството на кредитите во вкупните депозити коешто, на агрегирано ниво, се одржува на нивото од околу 87%.

Добивката на банкарскиот систем остварена во првите девет месеци од 2018 година е значително (за 66,2%) повисока во споредба со добивката остварена во истиот период од претходната, 2017 година. Така, стапките на поврат на просечната актива и просечниот капитал и резерви достигнаа солидни нивоа, од 2,2% и 19,5%, соодветно. Главен носител на подобрената профитабилност се пониските трошоци за исправка на вредноста што ги одразува активностите на банките за наплата на нефункционалните кредити, пред сè во првиот и вториот квартал од 2018 година. Покрај тоа, во истиот период позитивно влијание врз повисоката профитабилност имаа и остварената капитална добивка од продажба на капитален влог во друга финансиска институција, како и позасилената продажба на имот којшто бил претходно преземен заради ненаплатени побарувања. Исто така, банкарскиот систем на Република Македонија веќе повеќе години наназад бележи подобрување на оперативната ефикасност, отсликана преку надолниот тренд на показателот за соодносот меѓу оперативните трошоци и вкупните приходи од редовно работење (во периодот од 30.9.2017 до 30.9.2018 година, овој показател бележи намалување, од 50% на 45,7%).

Показателите за солвентноста на банкарскиот систем бележат мало намалување, но и натаму се на солидно ниво. Новата емисија на акции кај една банка најмногу придонесе за кварталниот раст на капиталните позиции, којшто позначително забави во третото тримесечје од 2018 година, со оглед на отсуството на позначителни реинвестирања на добивки во капиталот на банките, коишто се карактеристични за првото полугодие од годината. Стапката на адекватност на капиталот на банкарскиот систем изнесува 16,3% на 30.9.2018 година, додека соодносот меѓу најквалитетниот слој од сопствените средства на банкарскиот систем (редовниот основен капитал) и активата пондерирана според ризиците изнесува 14,9%. На агрегирано ниво, банкарскиот систем и натаму располага со „слободен“ капитал, над утврдениот регулаторен¹ и супервизорски минимум, чиешто учество изнесува 7,5% од вкупните сопствени средства.

Директните изложености на банкарскиот систем на валутен ризик и ризикот од промена на каматните стапки во портфолиото на банкарски активности се сè уште мали и учествуваат со 8,4% и 5%, соодветно, во вкупните сопствени средства. Индиректната изложеност на овие ризици, којашто произлегува од присуството на кредити со валутна компонента и кредити со прилагодливи и варијабилни каматни стапки во портфолијата на банките е значителна, но бележи намалување во изминатите периоди.

¹ Вклучувајќи ги и заштитните слоеви на капиталот.

I. Структура на банкарскиот систем

1. Број на банки и сопственичка структура на банкарскиот систем

На 30.9.2018 година, бројот на банките коишто функционираат во Република Македонија е петнаесет и е непроменет во однос на претходниот квартал. Исто така, ист е бројот и на банките во претежна странска сопственост (единаесет банки), како и бројот на подружниците на странски банки (шест банки).

Табела бр. 1

Структура на поважните позиции од билансите, според претежната сопственост на банките (со состојба на 30.9.2018 година)

во милиони денари и во проценти

Тип на сопственост	Број на банки	Капитал и резерви		Актива		Кредити на нефинансиски сектор		Депозити од нефинансиски сектор		Вкупни приходи*		Финансиски резултат*	
		Износ	Во %	Износ	Во %	Износ	Во %	Износ	Во %	Износ	Во %	Износ	Во %
Банки во претежна сопственост на странски акционери	11	38.768	71,4%	345.187	71,1%	246.974	79,9%	247.956	70,0%	18.166	73,3%	6.950	72,4%
- подружници на странски банки	6	33.415	61,5%	279.676	57,6%	201.045	65,0%	204.192	57,6%	15.209	61,4%	6.621	69,0%
- Австрија	1	2.262	4,2%	19.733	4,1%	14.356	4,6%	12.854	3,6%	1.003	4,0%	157	1,6%
- Бугарија	1	1.201	2,2%	9.054	1,9%	6.188	2,0%	6.704	1,9%	357	1,4%	9	0,1%
- Грција	1	11.456	21,1%	89.936	18,5%	65.588	21,2%	72.061	20,3%	5.368	21,7%	2.753	28,7%
- Словенија	1	8.975	16,5%	77.312	15,9%	53.533	17,3%	61.359	17,3%	4.813	19,4%	2.490	25,9%
- Турција	1	5.806	10,7%	45.618	9,4%	32.447	10,5%	26.857	7,6%	1.939	7,8%	538	5,6%
- Франција	1	3.714	6,8%	38.023	7,8%	28.933	9,4%	24.357	6,9%	1.729	7,0%	674	7,0%
- останати банки во претежна странска сопственост	5	5.352	9,9%	65.510	13,5%	45.929	14,9%	43.764	12,3%	2.956	11,9%	329	3,4%
- Бугарија	2	1.984	3,7%	21.956	4,5%	15.449	5,0%	15.044	4,2%	1.046	4,2%	151	1,6%
- Германија	1	2.545	4,7%	26.574	5,5%	19.123	6,2%	15.735	4,4%	990	4,0%	228	2,4%
- Швајцарија	2	824	1,5%	16.980	3,5%	11.357	3,7%	12.985	3,7%	920	3,7%	-49	-0,5%
Банки во претежна сопственост на домашни акционери	4	15.529	28,6%	140.099	28,9%	62.139	20,1%	106.455	30,0%	6.608	26,7%	2.652	27,6%
- приватна сопственост	3	12.974	23,9%	129.425	26,7%	62.087	20,1%	106.455	30,0%	6.476	26,1%	2.603	27,1%
- државна сопственост	1	2.555	4,7%	10.674	2,2%	53	0,0%	0	0,0%	132	0,5%	49	0,5%
Вкупно:	15	54.296	100,0%	485.285	100,0%	309.113	100,0%	354.410	100,0%	24.773	100,0%	9.602	100,0%

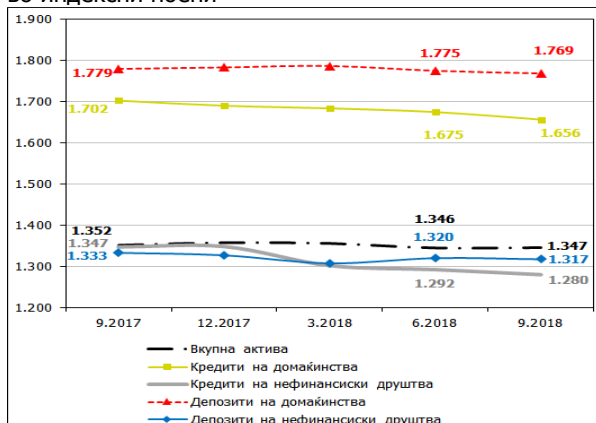
Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

* Вкупните приходи и финансискиот резултат се пресметани за последните дванаесет месеци (30.9.2017-30.9.2018 година).

Во третиот квартал од 2018 година, банките во претежна странска сопственост го зајакнаа своето најголемо учество во активата, кредитната активност и вкупните приходи. Од друга страна, учествата на банките во претежна странска сопственост во финансискиот резултат и депозитите од нефинансискиот сектор бележат намалување, од 2,2 и 0,2 процентни процентни поена, соодветно. Притоа, нивното учество и натаму е највисоко кај кредитната активност (79,9%).

Графикон бр. 1
Херфиндалов индекс
во индексни поени

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

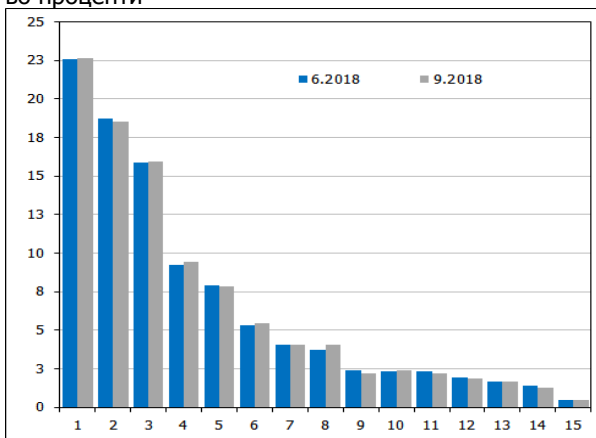
Табела бр. 2
Показатели за концентрацијата на
поважните позиции од билансите кај
трите и петте најголеми банки
во проценти

Позиција	30.09.2018		30.06.2018	
	CR3	CR5	CR3	CR5
Вкупна актива	57,1	74,4	57,2	74,3
Кредити на домаќинства	60,4	77,8	60,9	78,3
Кредити на нефинансиски друштва	49,5	71,5	50,3	72,0
Депозити на домаќинства	69,6	79,8	69,8	79,9
Депозити на нефинансиски друштва	50,7	75,8	50,2	76,9
Финансиски резултат*	80,1	92,7	79,0	91,0
Вкупни приходи*	63,0	77,8	63,5	78,1

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

*Вкупните приходи и финансискиот резултат се пресметани за последните дванаесет месеци (30.09.2017-30.09.2018 година).

Графикон бр. 2 Учество на поединечните
банки во вкупната актива на банкарскиот
систем
во проценти

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Трендот на намалување на концентрацијата во банкарскиот систем мерена според Херфиндаловиот индекс² продолжи и во третиот квартал од 2018 година, со исклучок на вкупната актива, каде што вредноста на индексот минимално се зголеми (само за еден индексен поен). Од останатите анализирани категории активности, најголемо намалување се забележува кај кредитите, коешто е повеќе изразено кај кредитите на домаќинствата, отколку на нефинансиските друштва. Со состојба на 30.9.2018 година, сите вредности на Херфиндаловиот индекс се во рамките на прифатливите вредности³.

На квартална основа, показателите за учеството на трите и петте најголеми банки во банкарскиот систем во одделните категории активности го потврдуваат трендот на намалување на концентрацијата. Исклучок претставува концентрацијата мерена според финансискиот резултат. Учеството на финансискиот резултат на трите (показател ЦР3) и петте (показател ЦР5) најголеми банки, на квартална основа, е поголемо за 1,1 и 1,6 процентни поени, соодветно. Исто така, малку поголемо е и учеството на трите најголеми банки (ЦР3) во вкупните депозити на нефинансиските друштва, коешто квартално се зголеми за 0,5 процентни поени.

Разликата во големината на активата на одделните банки и натаму е висока, при што распонот помеѓу банката со највисоко учество (коешто изнесува 22,7%) и банката со најниско учество (коешто изнесува 0,5%) се зголеми за 0,1 процентен поен и изнесува 22,2 процентни поена. Пазарното учество во вкупната актива на трите најголеми банки во системот минимално се намали на 57,1%, додека

² Херфиндаловиот индекс се пресметува според формулата

$$HI = \sum_{j=1}^n (S_j)^2$$

каде што S е учеството на секоја банка во вкупниот износ на категоријата којашто се анализира (на пример: вкупна актива, вкупни депозити итн.), а n е вкупниот број банки во системот.

³ Кога индексот се движи во интервал од 1.000 до 1.800 поени, нивото на концентрација се смета за прифатливо.

учеството на петте банки е речиси непроменето во однос на претходниот квартал (74,4%). Кај две банки од групата средни банки и три големи банки се забележуваат мали нагорни промени во учествата во вкупната актива, додека кај деветте најмали банки, коишто заедно зафаќаат една петтина од вкупната актива, присутно е намалување на учеството во вкупната актива, од 0,2 процентни поена.

II. Ризици во банкарското работење

1. Кредитен ризик

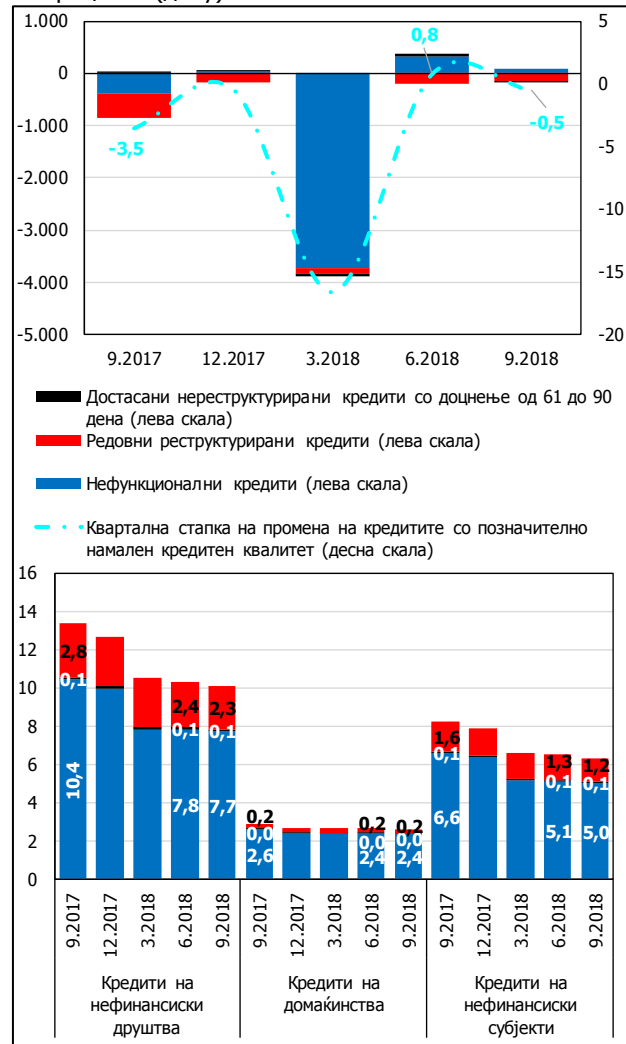
Во третиот квартал од 2018 година, растот на нефункционалните кредити позначително забави, со што учеството на овие кредити во вкупните кредити на нефинансискиот сектор минимално се намали до историски најниското ниво од 5%. Нефункционалните кредити на домаќинствата, иако забавено во однос на претходниот квартал, забележаа раст, најмногу заради зголемувањето на нефункционалните потрошувачки кредити, при истовремен пад на нефункционалните станбени кредити. Во портфолиото составено од нефинансиските друштва, вкупните нефункционални кредити се речиси непроменети, најмногу заради спроведениот отпис на еден поголем нефункционален кредит, при истовремено зголемување на нефункционалните кредити кон клиентите од градежништвото и трговијата на големо и мало. Редовните кредити со послаб кредитен квалитет, односно редовните реструктурирани кредити и достасаните кредити каде што доцнењето во наплатата се движи меѓу 61 и 90 дена (а сè уште имаат редовен, функционален статус), забележаа квартален пад и минимално го намалија нивното учество во вкупните кредити, до нивото од 1,3%. Отписот на нефункционалните кредити има најзначителен придонес за намалување на овие кредити во билансите на банките. Високата резервираност на нефункционалните кредити (79,2% на вкупното нефункционално портфолио, којашто е дури и целосна за добар дел од нефункционалното портфолио), го олеснува справувањето со нефункционалните побарувања и ги ограничува негативните ефекти врз капиталните позиции на банките.

Во сегментот на домаќинствата, во услови на двоцифрени годишни стапки на кредитен раст, соодносот меѓу кредитите и БДП е релативно блиску до долгорочниот тренд, односно е понизок за само 0,6 процентни поени. Кај кредитирањето на домаќинствата се издвојуваат и се комбинираат неколку карактеристики коишто потенцијално може да претставуваат иден извор на остварување на кредитниот ризик: долгите рочности и сè позачестената појава на пролонгација на рочностите, присуството на валутни клаузули во кредитните договори, примената на варијабилните и прилагодливите каматни стапки, одобрување кредити каде што е неизвесно постоењето или воопшто не е воспоставено обезбедување. Кредитниот раст на нефинансиските друштва позначително заостанува зад оној на домаќинствата и има поизразена променливост. Побарувачката за кредити од корпоративниот сектор е релативно неквалитетна, отсликано преку постоејано слабите показатели за ликвидноста и ефикасноста на домашниот корпоративен сектор и недостатокот на квалитетни проекти коишто би добиле соодветна кредитна поддршка од банките.

Графикон бр. 3

Нефункционални кредити и редовни кредити на нефинансиските субјекти со намален кредитен квалитет*, квартална промена (горе) и учество во вкупните кредити на нефинансиски субјекти (долу) во милиони денари (горе) во проценти (долу)

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

* За потребите на оваа анализа, како редовни кредити со намален кредитен квалитет се сметаат редовните реструктурирани кредити и редовните нереструктурирани кредити каде што доцнењето во наплатата се движи меѓу 61 и 90 дена.

1.1 Остварување на кредитниот ризик во билансите на банките

Во третиот квартал од 2018 година, вкупните нефункционални кредити на нефинансиските субјекти се зголемија за 0,5% (78 милиони денари), што е побавно за четирипати во споредба со растот забележан во претходниот квартал од годината. Анализирано по одделни кредитни потпортфолија, нефункционалните кредити бележат дивергентни движења. Иако е забавено во однос на претходниот квартал, нефункционалното кредитно портфолио составено од домаќинствата порасна за 2,2% или за 75 милиони денари, што во најголема мера произлегува од растот кај потрошувачките кредити (87 милиони денари или за 4,3%⁴). Истовремено, нефункционалните станбени кредити се намалија во третиот квартал од 2018 година, за 23 милиони денари (или за 4,7%)⁵. По растот забележан во вториот квартал од 2018 година, нефункционалните кредити на нефинансиските друштва се речиси непроменети во третиот квартал од 2018 година (се зголемија за незначителни 2 милиона денари). Анализирано по одделни дејности, највисок квартален раст од 206 милиони денари, или за 9,4%, забележаа нефункционалните кредити на клиентите од градежништвото и дејностите во врска со недвижен имот, следени од нефункционалните кредити на клиентите од трговијата на големо и мало, коишто се зголемија за 115 милиони денари, или за 3%⁶. Наспроти тоа, во третиот квартал од 2018 година, нефункционалните кредити на клиентите од преработувачката индустрија за производство на метали, машини, алати и опрема се намалија за 323 милиони денари, или за високи 67,7%⁷, во најголема мера, заради

⁴ Во вториот квартал од 2018 година, нефункционалните потрошувачки кредити се зголемија за 131 милион денари или за 7%.

⁵ Во вториот квартал од 2018 година, нефункционалните станбени кредити забележаа раст од 5 милиони денари или за 1%.

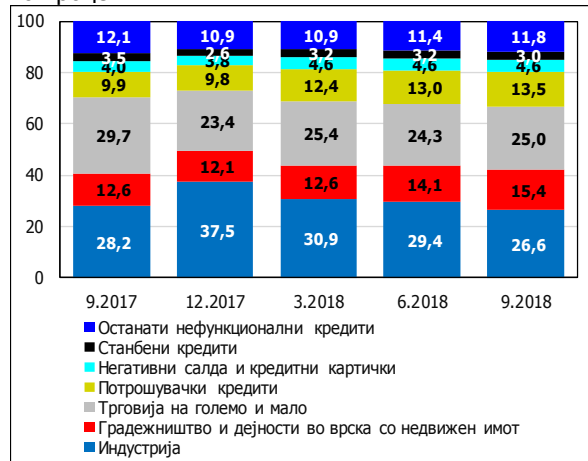
⁶ Во вториот квартал од 2018 година, нефункционалните кредити на клиентите од градежништвото и дејностите во врска со недвижен имот се зголемија за 268 милиони денари, или за 14%. Истовремено, нефункционалните кредити на клиентите од трговската дејност се намалија за 78 милиони денари, или за 2%.

⁷ Овие кредити се намалија и во претходниот квартал од 2018 година, но далеку помалку, за 24 милиони денари, или за 4,8%.

Графикон бр. 5

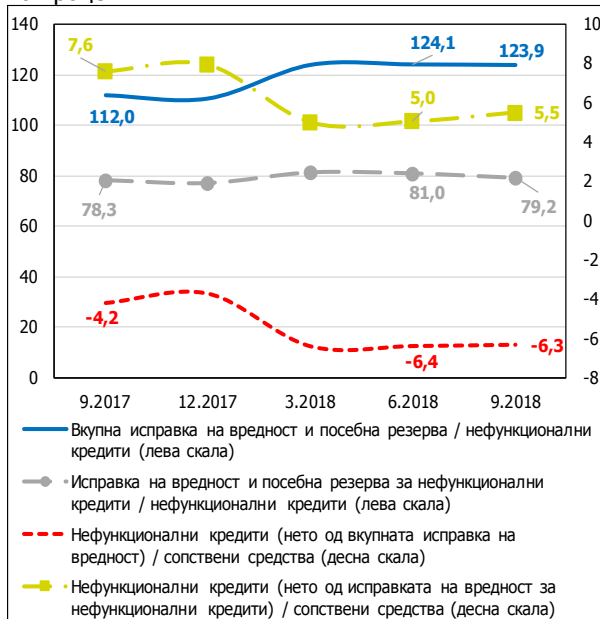
Структура на нефункционалните кредити на банкарскиот систем, по одделни дејности (нефинансиски друштва) и кредитни производи (домаќинства) во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 6

Покриеност на нефункционалните кредити со исправка на вредност во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

нефункционалните и вкупните кредити се зголеми за 0,2 процентни поена (до нивото од 9,6%) во сегментот на клиенти од градежништвото и дејностите во врска со недвижен имот⁹, односно за 0,3 процентни поени (до ниво од 7,5%) кај дејноста „трговија на големо и мало“. Во кредитното портфолио на домаќинствата, учеството на нефункционалните во вкупните кредити е непроменето на квартална основа (2,4%). Овој сооднос се зголеми за минимален 0,1 процентен поен кај потрошувачките кредити (и достигна ниво од 2,6%), додека во сегментот на станбени кредити, учеството на нефункционалните во вкупните кредити се подобри за идентични 0,1 процентен поен и на крајот од кварталот изнесува 1,1%.

Најголемиот дел од нефункционалното кредитно портфолио на банките отпаѓа на кредитите одобрени на нефинансиските друштва (76,9%).

Меѓу нефункционалните кредити на претпријатијата највисоки се учествата на нефинансиските друштва од индустријата¹⁰ и од трговијата на големо и мало на коишто отпаѓаат малку повеќе од половина од вкупниот износ на нефункционалните кредити. Од портфолиото на домаќинства, нефункционалните потрошувачки кредити имаат највисоко учество во вкупното нефункционално кредитно портфолио на банките (13,5%). Во изминатиот едногодишен период, учеството на нефункционалните кредити на нефинансиските друштва во вкупните нефункционални кредити е намалено за речиси 4 процентни поени, коешто најмногу произлегува од спроведените отписи од банките и продажба (наплата) на некои нефункционални побарувања.

Негативните ефекти од евентуалната целосна ненаплатливост на

⁹ Учеството на нефункционалните во вкупните кредити кај градежништвото бележи квартално зголемување од 0,2 процентни поена, со што на 30.9.2018 година достигна ниво од 11,7%.

¹⁰ Индустријата ја опфаќа преработувачката индустрија, вадењето руди и камен, снабдувањето со електрична енергија, гас, пареа и климатизација и снабдувањето со вода, отстранувањето отпадни води и управувањето со отпадот и дејности за санација на околината.

Графикон бр. 7

Нефункционални кредити за коишто е воспоставено обезбедување и показател ЛТВ

во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 8

Отпишани нефункционални кредити во проценти од нефункционалните кредити на крајот од претходниот квартал

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

нефункционалните кредити, односно обемот на неочекувани загуби по овој основ, коишто би влијаеле врз солвентните позиции на банкарскиот систем се ограничени. Имено, вредноста на нефункционалните кредити е веќе солидно коригирана (резервирана), за 79,2%, во билансите на банките, а преостанатиот дел, под претпоставка за негова целосна ненаплата, би „оштетил“ само 5,5% од вкупните сопствени средства на банкарскиот систем. Покрај тоа, за околу 88% од нефункционалните кредити е воспоставено некое обезбедување, чијашто проценета вредност е речиси двојно повисока од износот на нефункционалните кредити за коишто е воспоставено обезбедувањето.

Отписот на нефункционалните кредити е најчеста и најзначителна форма на намалување на овие кредити во билансите на банките во изминатите три години, откако се вовеле мерката за задолжителен отпис на нефункционалните побарувања коишто се целосно резервирани најмалку во последните две години. Високата, дури и целосна резервираност на нефункционалните кредити ја олеснува оваа форма на справување со ненаплатливите побарувања, којашто пак произлегува од засега комотните профитабилни и солвентни позиции на банките. Продажбите на нефункционални кредити не се непозната практика за нашите банки (на почетокот од 2018 година, дури се спроведе и продажба на позначителни износи на нефункционалните кредити од страна на три банки), но се од нередовен карактер и вообичаено не гласат на високи износи. Преземениот имот врз основа на ненаплатени (нефункционални) побарувања бележи постојан пад во билансите на банките (во последниот едногодишен период, преземениот имот е намален за речиси 28%, односно за 3,7% во третиот квартал од 2018 година), што, во одредена мера, е резултат на спроведените продажби на овој имот, но во голема мера е

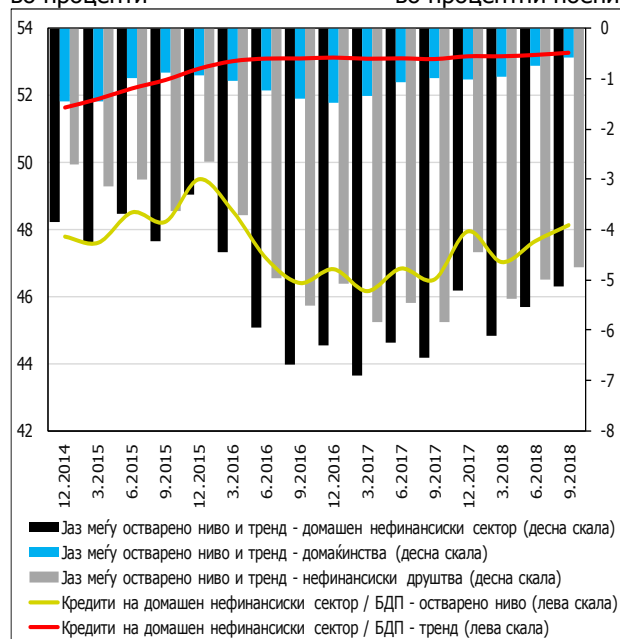

последица и на одбивноста на банките да преземаат нови средства (воспоставени како

обезбедување), за коишто не се сигурни во нивната брза и лесна продажба¹¹. Поголема ангажираност во управувањето со ненаплатливите кредити од страна на банките се забележува во доменот на реструктурирањето на кредитите, со оглед на фактот што речиси една третина од нефункционалните кредити на нефинансиските субјекти се кредити каде што банките се обиделе преку промена на договорните услови да им излезат во пресрет на финансиските тешкотии на клиентите. Сепак, во изминатиот едногодишен период, реструктурираните нефункционални кредити бележат позначителен пад од 30,3% (во третиот квартал од 2018 година, овие кредити се намалија за 317 милиони денари или за 5,9%), што најмногу е последица на спроведените отписи на овие побарувања. Така, задолжителните отписи на нефункционалните кредити, коишто се целосно резервирани најмалку во последните две години, претставуваат најчеста и најобемна форма на намалување на овие кредити во последните речиси три години. Во третиот квартал од 2018 година, банките отпишаа 731 милион денари, односно 4,7% од вкупните нефункционални кредити на 30.6.2018 година¹². Задолжителниот отпис на нефункционалните кредити ќе продолжи и во наредниот период, со оглед на фактот што на 30.9.2018 година, 39,9% од овие кредити се целосно покриени со исправка на вредноста и во следните најмногу две

Графикон бр. 9

Отстапување на остварениот сооднос меѓу кредитите и БДП* од долгорочниот тренд во проценти

години (или најмногу една година, по 1.7.2019 година, согласно со новата регулатива за управување со кредитниот ризик), се очекува дека ќе бидат постепено отпишани, доколку во меѓувреме не се наплатат.

1.2 Потенцијални извори на идно остварување на кредитниот ризик

Во услови на натамошно нето-олеснување на вкупните кредитни

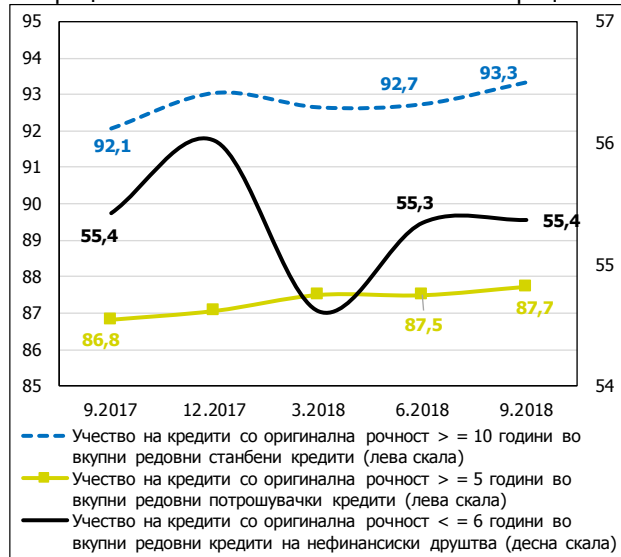
¹¹ Ваквото однесување на банките е поттикнато, до некаде, и со измените на регулативата во доменот на средствата преземени врз основа на ненаплатени побарувања, од 2013 година. Имено, согласно со овие измени, банките се обврзани надолно да ја коригираат вредноста на преземениот имот во нивните биланси, и вредноста на преземениот имот треба да ја сведат на нула, за период од најмногу 5 години. Покрај тоа, евентуалната моментална добивка од затварањето на нефункционалното побарување со преземање имот, којшто бил проценет на повисока вредност, банките не смеат да ја прикажат во билансот на успех (освен ако не го продадат имотот), а со тоа ниту да ја поделат во форма на дивиденда за нивните акционери. На тој начин, по донесувањето на измените во регулативата од 2013 година, оправдано се ограничи дотогашната практика на банките за претворање на кредитниот ризик во ризик од неможност за продажба на преземениите средства, како и прикажување добивки во билансите на успех (вообичаено, вредноста на имотот во моментот на преземање е повисока од нето сметководствената вредност на нефункционалното побарување коешто се затвора со тоа преземање).

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

*Податокот за БДП за третиот квартал од 2018 година е проекција.

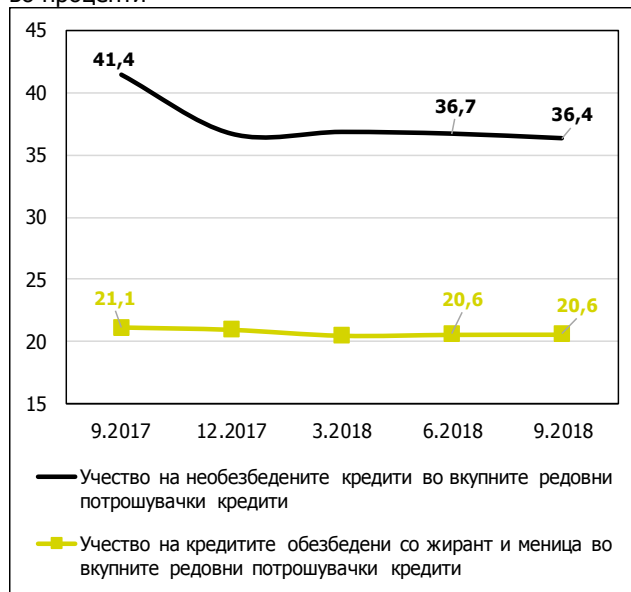
¹² За една година, од 1.10.2017 до 30.09.2018 година, банките отпишале вкупно 3,9 милијарди денари нефункционални кредити (или 22% од нефункционалните кредити на 30.9.2017 година). Од вкупните отпишани кредити на нефинансискиот сектор, 87,4% отпаѓаат на задолжителни отписи на нефункционални кредити коишто се целосно резервирани, најмалку во последните 2 години.

Графикон бр. 10
Учества на кредитите со избрани рочности во вкупните редовни кредити во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 11
Необезбедени и потрошувачки кредити обезбедени само со жирант и меница во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

услови¹³, кредитите на нефинансискиот сектор се зголемуваат и во третото тримесечје од 2018 година, и покрај оствареното забавување на кварталниот раст како кај кредитите на нефинансиските друштва, така и кај кредитите на домаќинствата. Од друга страна, годишниот раст на кредитирањето забрза, што најмногу произлегува од забрзувањето на растот на кредитирањето на нефинансиските друштва, иако кредитната активност со домаќинствата и натаму солидно расте и најмногу придонесе (со околу 60%) за вкупниот кредитен раст. И покрај релативно солидниот кредитен раст, оствареното ниво на показателот за соодносот меѓу кредитите на домашниот нефинансиски сектор и БДП и натаму е под пресметаниот долгорочен тренд¹⁴ за овој сооднос (негативниот јаз изнесува 5,1 процентен поен). Анализирани по одделни сектори, негативниот јаз меѓу оствареното ниво на показателот за учеството на кредитите и пресметаниот долгорочен тренд изнесува 0,6 процентни поени кај кредитите на домаќинства, односно 4,7 процентни поени кај кредитите на нефинансиските друштва.

Кредитирањето на домаќинствата бележи релативно висок и стабилен раст (од околу 10% годишно) во изминатиот период, што е мотивирано од повеќе фактори, како на страната на понудата, така и на страната на побарувачката за овие кредити. Поголемиот дел од кредитната поддршка за домаќинствата е наменета за финансирање на потрошувачката на физичките лица, на која отпаѓаат околу 70% од вкупните кредити на овој сектор. Сепак, од средината на 2015 година, станбените кредити се најбрзорастечкиот сегмент од кредитното портфолио на домаќинствата, со годишни стапки на раст коишто тековно изнесуваат околу 15% и за неколку процентни поени го надминуваат годишниот раст на потрошувачките кредити, како кредитен производ со највисоко учество во кредитите на

¹³ Извор: Анкетата за кредитната активност, трет квартал, 2018 година.

¹⁴ Пресметан со помош на едностран Ходрик-Прескотов филтер, со примена на $\lambda = 400.000$.

Графикон бр. 12
Пролонгирани кредити на домаќинствата
во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

овој сектор (54,1% на 30.9.2018 година). И покрај очигледните позитивни ефекти од поголемата диверзификација на кредитните портфолија на банките и засега солидното отплаќање на кредитите од страна на домаќинствата, на агрегирано ниво, сепак не треба да се занемарат и некои неповолни трендови. Така, голем дел од растот отпаѓа на кредитите на домаќинства одобрени на подолги рокови (соодветно, неизвесноста за кредитоспособноста на клиентите до крајниот рок на отплата е повисока), особено ако се има предвид и натаму високото (иако опаѓачко) учество на кредитите со валутна компонента¹⁵ и кредитите со варијабилна и еднострано прилагодлива каматна стапка¹⁶. Натаму, во структурата на кредитите наменети за потрошувачка преовладуваат кредитите каде што не постои¹⁷ или е неизвесно постоењето на секундарен извор на отплата на кредитите во случај на нивна ненаплата (на пример, во случаи кога кредитот е обезбеден со жирант или меница). Исто така, во изминативе две години, е присутно и извесно олеснување на барањата на банките за соодносот меѓу месечната обврска за отплата на кредитот и доходот на физичките лица. Во последниве неколку години, постои позасилен тренд на пролонгација на рочноста¹⁸ на кредитите на домаќинства или нивно рефинансирање меѓу банките, што може да ја затскрива вистинската кредитоспособност на дел од домаќинствата. Сепак, учеството на нефункционалните во вкупните пролонгирани кредити на

¹⁵ На 30.9.2018 година, редовните кредити со валутна компонента одобрени на домаќинствата учествуваат со 45,4% во вкупните редовни кредити на овој сектор (45,7% на 30.6.2018 година и 46,2% на 30.9.2017 година). За споредба, ова учество кај редовните кредити на нефинансиските друштва е пониско и изнесува 40,4%. Во изминатите 5 години, учеството на редовните кредити со валутна компонента во вкупните редовни кредити на нефинансиските друштва е намалено за 16,5 процентни поени, додека во редовното кредитно портфолио на домаќинствата, ова учество е намалено за само 2,3 процентни поени.

¹⁶ На 30.9.2018 година, редовните кредити со варијабилна и еднострано прилагодлива каматна стапка учествуваат со 22,5% и 30%, соодветно, во вкупните редовни кредити на домаќинствата (22,2% и 32,5%, соодветно, на 30.6.2018 година и 18,8% и 41%, соодветно, на 30.9.2017 година).

¹⁷ Во дел од кредитните договори, каде што формално не е воспоставено обезбедување, постои можност за воспоставување т.н. извршна клаузула (согласно со Законот за извршување и Законот за нотаријат), којашто при евентуално неисполнување на обврските од страна на клиентите, им овозможува на банките да извршат наплата на кредитот од имотот на кредитокорисниците. Сепак, Народната банка не располага со податок за износот на кредити во чии договори е содржана оваа клаузула.

¹⁸ На 30.9.2018 година, 13% од редовните кредити на домаќинствата се со продолжен рок на достасување (за споредба, пред околу четири години, ова учество изнесуваше само 0,5%).

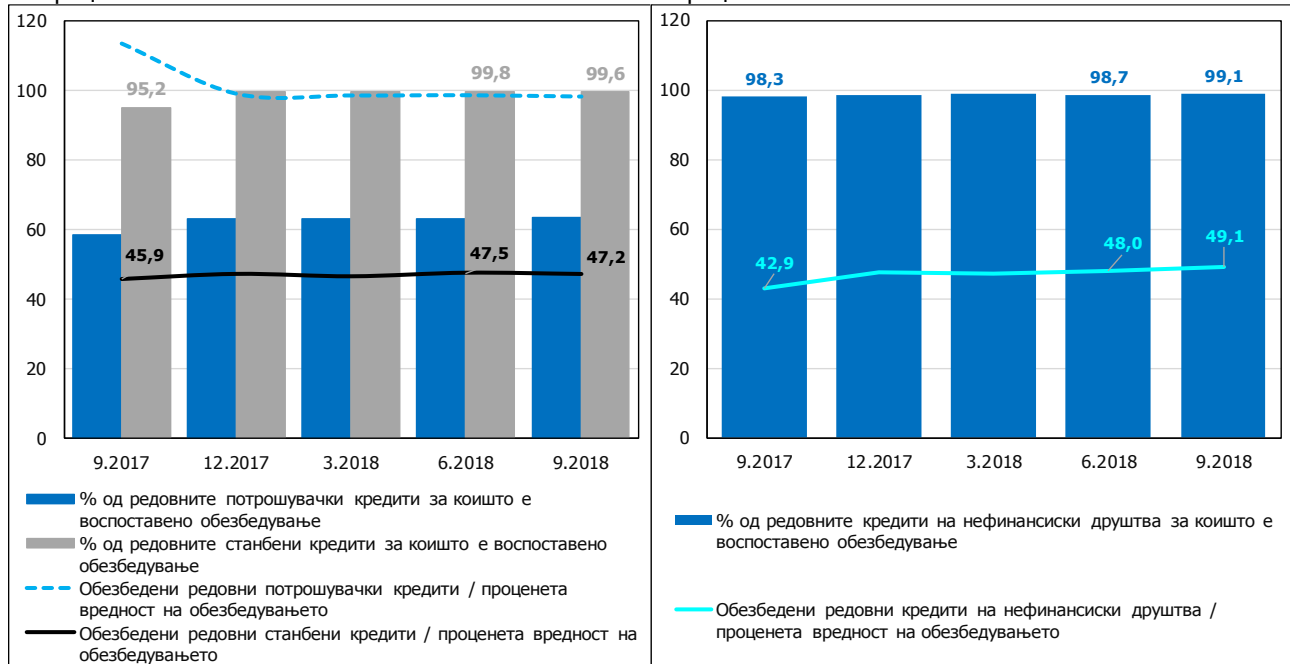

Графикон бр. 13

Редовни потрошувачки*, станбени (лево) и кредити на нефинансиските друштва (десно) за коишто е воспоставено обезбедување и показател ЛТВ

во проценти

во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

* Банките не внесуваат износ на обезбедувањето, во случаи кога обезбедувањето е во форма на жирант и/или меница или кокредитобарател. Ова е особено релевантно за потрошувачките кредити, каде што жирант и/или меница е релативно чест вид на обезбедување.

домаќинствата се одржува на релативно ниско ниво од 1%.

Графикон бр. 14

Кредити на нефинансиските друштва со еднократна отплата на главница во проценти

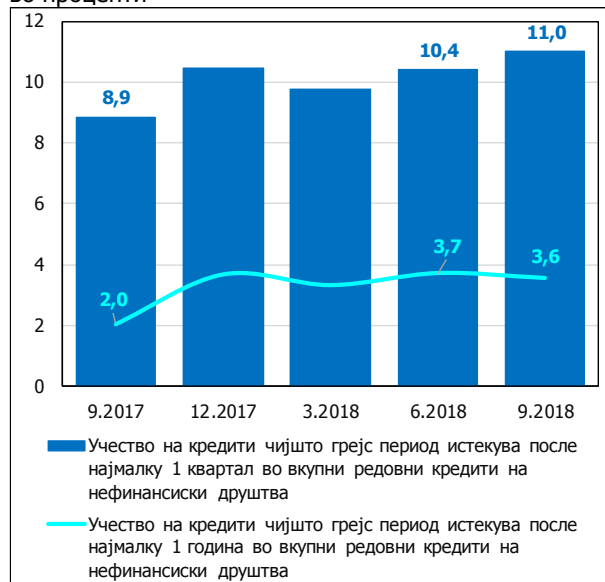
Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Растот на кредитите на нефинансиските друштва е помалку стабилен и прилично заостанува зад вообичаениот раст на кредитите на домаќинствата. Така, во редовното кредитно портфолио, кредитите на нефинансиските друштва веќе го изгубија најголемото учество и на нив отпаѓаат 48,7% од вкупните редовни кредити на нефинансискиот сектор. Околу 80% од вкупните кредити на нефинансиските друштва отпаѓаат на три дејности (индустрија, трговија на големо и мало и градежништво и дејности во врска со недвижен имот)¹⁹, чии остварувања се особено битни за степенот на квалитет на кредитното портфолио на банките.

¹⁹ И во третиот квартал од 2018 година, најголемиот дел од кредитната поддршка беше насочена кон овие дејности, коишто учествуваат со 86,6% во вкупниот квартален раст на кредитите на нефинансиските друштва.

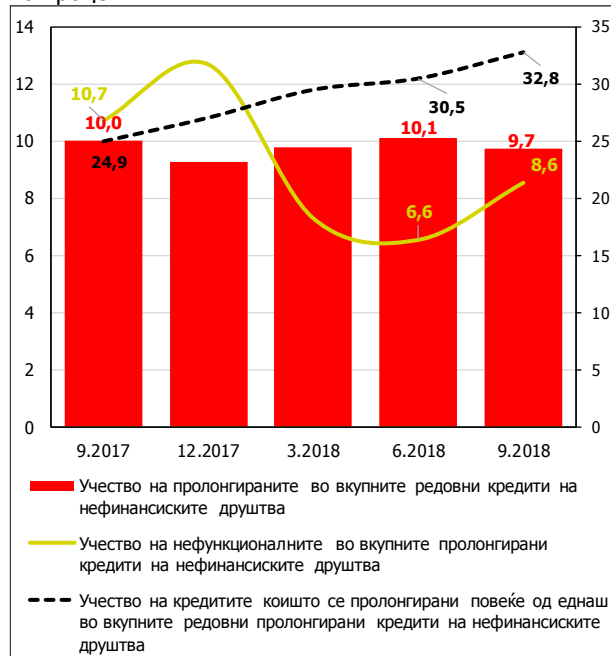

Графикон бр. 15
Кредити на нефинансиски друштва со неистечен грејс-период во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 16
Пролонгирани кредити на нефинансиските друштва во проценти

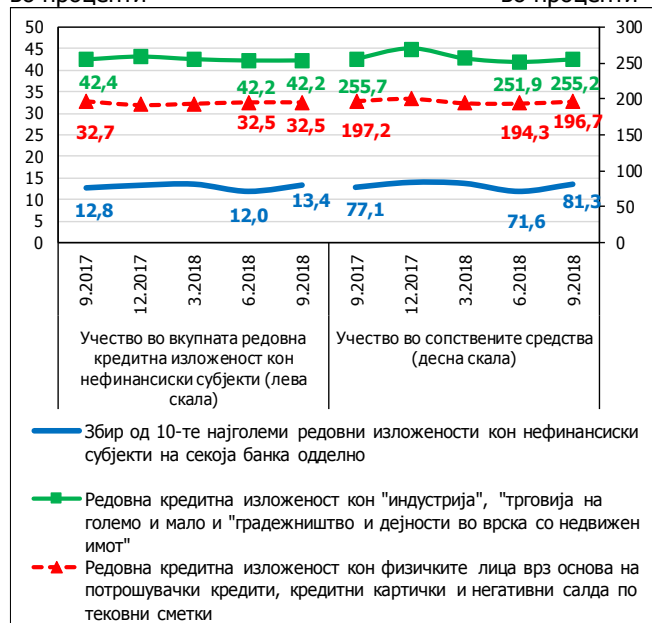
Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Воедно, токму кај кредитното портфолио составено од клиентите на банките од овие дејности²⁰ се забележуваат меѓу највисоките нивоа на показателот за учеството на нефункционалните во вкупните кредити. Општо гледано, побарувачката за кредити од корпоративниот сектор е релативно неквалитетна, што е отсликано особено преку прилично слабите показатели за ликвидноста и ефикасноста на домашниот корпоративен сектор и недостатокот на квалитетни проекти и идеи коишто би добиле соодветна кредитна поддршка од банките. Оттука, банките вообичаено ја „осигуруваат“ кредитната поддршка за овој сектор со воспоставување определено обезбедување (99,1% од редовните кредити на нефинансиските друштва се обезбедени), чијашто процена на вредноста може да биде уште посложена и понепрецизна (во споредба со процена на вредноста на становите, на пример, кај кредитите на домаќинствата), со оглед на специфичноста на обезбедувањето коешто потенцијално може да го понудат домашните компании (опрема, машини, фабрики, магацини итн.), односно отсуството на ликвиден или дури и функционален пазар за овој тип средства и имот. Од останатите карактеристики на кредитите на нефинансиските друштва, треба внимателно да се следи релативно високото и стабилно учество на кредитите со еднакратна отплата на главницата (околу 35% од редовните кредити), на кредитите со грејс-период којшто истекува по најмалку еден квартал (околу 10-11%) и на кредитите со пролонгирана рочност (околу 10%²¹), што укажува дека банките ги земаат предвид потребите на компаниите при структурирањето на карактеристиките на кредитите, иако свесно прифаќаат веројатно поголема неизвесност (и по правило поголем

²⁰ Највисоко е учеството на нефункционалните во вкупните кредити кај одделни гранки од преработувачката индустрија (на пример, кај останатата преработувачка дејност, овој показател изнесува 16,2% на 30.9.2018 година).

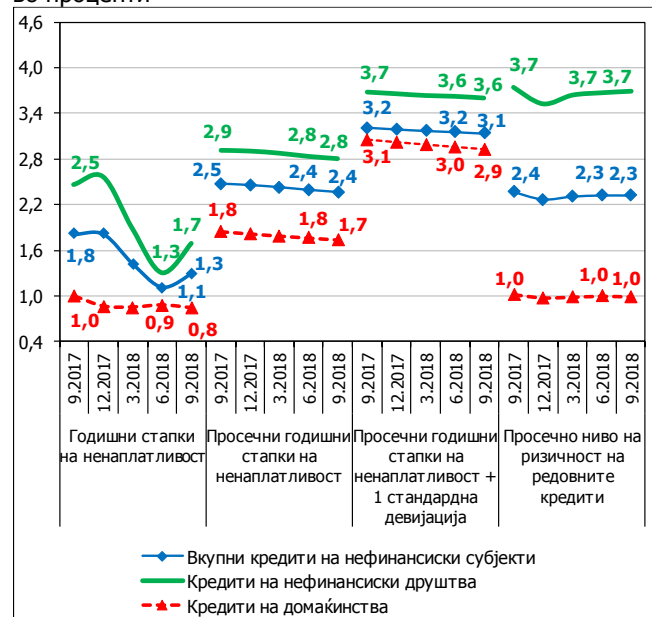
²¹ Дури кај една третина од редовните пролонгирани кредити на нефинансиските друштва рокот на достасување бил пролонгиран повеќе од еднаш што може да упатува на евентуално влошена кредитоспособност кај овие клиенти.

Графикон бр. 17
Концентрација на редовната кредитна изложеност кон нефинансиските субјекти во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 18 Годишни стапки на ненаплатливост* и просечно ниво на ризичност на редовните кредити во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

* Годишната стапка на ненаплатливост се пресметува како процент од кредитната изложеност со редовен статус, којашто за период од една година преминува во изложеност со нефункционален статус. Просечните годишни стапки на ненаплатливост и стандардната девијација се пресметани од годишните стапки на ненаплатливост остварени за периодот од 31.3.2009 до датумот за којшто се пресметува просекот, односно стандардната девијација.

ризик) околу навременото отплаќање на дадените кредити.

Од аспект на концентрацијата по одделни дејности, на кредитната изложеност кон дејностите „индустрија“, „трговија на големо и мало“ и „градежништво и дејности во врска со недвижен имот“ отпаѓаат околу 40% од вкупната редовна кредитна изложеност кон нефинансиските субјекти. Ваквото учество на кредитната изложеност кон клиентите од овие дејности е одраз и на економската структура на Република Македонија. Покрај тоа, овие дејности во себе опфаќаат голем број гранки коешто го разводнува ризикот од концентрација. И покрај тоа што најголемиот дел од редовната кредитна изложеност кон физичките лица е наменета за потрошувачка, сепак олеснувачки фактор од аспект на нивото на ваквата концентрација е фактот што таа е вообичаено прилично диверзифицирана по одделни клиенти и партии, односно се состои од голем број кредитни партии коишто гласат на помали износи. Десетте најголеми редовни изложености на банките кон нефинансиските субјекти учествуваат со 13,4% во вкупната редовна кредитна изложеност, но евентуалната целосна ненаплатливост на овие изложености би „потрошила“ околу 80% од сопствените средства на банките. Засега, кредитниот квалитет на најголемите редовни кредитни изложености на банките е релативно висок, односно банките евидентирале „оштетување“ на само 2,1% од вредноста на овие изложености.

Во споредба со 30.6.2018 година, годишната стапка на ненаплатливост на редовната кредитна изложеност кон нефинансиските друштва бележи зголемување од 0,4 процентни поени, додека кај домаќинствата оваа стапка минимално се намали. Анализирани по одделни дејности, годишната стапка на ненаплатливост бележи раст од 0,7 и 0,5 процентни поени, соодветно, кај редовната

кредитна изложеност кон градежништвото и дејностите во врска со недвижен имот (до нивото од 3,8%) и кон трговијата на големо и мало (до нивото од 1,3%). Просечното ниво на ризичност на редовните кредити (односно, процентот на корекција на вредноста на редовните кредити во билансите на банките) е прилично стабилно и е на повисоко ниво од остварените годишни стапки на ненаплатливост на овие кредити во изминатиот едногодишен период.

Лимити на изложеност за ефикасно управување со ризикот од концентрација во кредитното портфолио на банките

Заради ефикасно управување со ризикот од концентрација на кредитната изложеност од страна на банките во Република Македонија, со членовите 71 и 72 од Законот за банките („Службен весник на Република Македонија“ бр. 67/07, 90/09, 67/10, 26/13, 15/15, 153/15 и 190/16) и со Одлуката за лимити на изложеност („Службен весник на Република Македонија“ бр. 31/08, 163/08, 43/09, 91/11, 100/12, 127/12 и 26/17) пропишани се лимитите на изложеност. **Лимитите на изложеност** се однесуваат на вкупната изложеност на банката кон поединечно лице, којашто ги опфаќа вкупните билансни и вонбилансни побарувања на банката кон тоа лице и лицата поврзани со него и којашто произлегува од портфолиото на банкарските активности и од портфолиото за тргување. Притоа, вкупната изложеност кон поединечното лице и лицата поврзани со него не смее да надмине 25% од сопствените средства на банката, вкупната изложеност кон подружница на банка и кон акционер со квалификувано учество во банката и лицата поврзани со него не смее да надмине 10% од сопствените средства на банката, додека изложеноста кон лице со посебни права и одговорности и лицата поврзани со него не смее да надмине 3% од сопствените средства на банката. Вкупната изложеност кон подружница, акционер со квалификувано учество и лицата поврзани со него и кон лице со посебни права и одговорности и лицата поврзани со него не смее да надмине 65% од сопствените средства на банката.

Согласно со одредбите од Законот за банките и подзаконската регулатива, под голема изложеност кон лицето и лицата поврзани со него се подразбира изложеноста еднаква или повисока од 10% од сопствените средства на банката, при што вкупниот износ на големи изложености на банката не треба да го надминат осумкратниот износ на сопствени средства на банката.

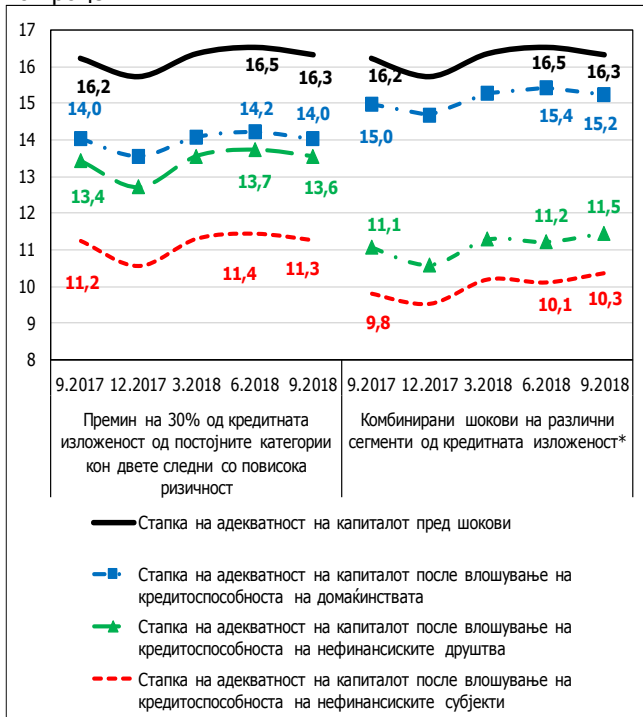
Банката е должна постојано да ги почитува лимитите на изложеност. По исклучок, лимитите на изложеност може да се надминат како резултат на причини врз кои банката не можела или не може да влијае или како резултат на спојување и присоединување на две правни лица, кога банката е должна во рок од пет работни дена да ја информира Народната банка за причините за оствареното надминување, како и за активностите коишто ги презема за сведување на лимитите на изложеност во пропишаните рамки.

Банките, во своите интерни акти, можат да применуваат и построги лимити од законски определените, а исто така се должни да предвидат и лимити за останатите аспекти на концентрација на изложеностите, на пример, според одделни дејности, според локацијата, секторот итн.

Во случај на надминување на лимитите на изложеност, пропишани со прописите со кои е регулирано работењето на банките или нивните интерни процедури, или доколку надминувањето на лимитите предизвикува опасност за нарушување на сигурноста и стабилноста на банката или на

Графикон бр. 19
Стапка на адекватност на капиталот пред и по
хипотетички шокови
во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките. Забелешка: * Комбинирани шокови (од десниот дел од графиконот) опфаќаат седум хипотетички шокови во вкупната кредитна изложеност кон нефинансиските субјекти (спроведени се и за одделните сектори – домаќинствата и нефинансиските друштва): 1. целосна ненаплата на постојните нефункционални кредити; 2. вкупните достасани кредити добиваат нефункционален статус; 3. вкупната редовна недостасана реструктурирана изложеност добива нефункционален статус; 4. банките спроведуваат нови реструктурирања на редовниот недостасан дел од кредитната изложеност коишто според обемот соодветствуваат со износот на реструктурираните изложености коишто добиле нефункционален статус, од претходната точка; 5. 10% од кредитите со одобрен грејс-период којшто истекува по период од 1 квартал до 1 година добиваат нефункционален статус; 6. 20% од недостасаната пролонгирана изложеност добива нефункционален статус; 7. 30% од редовните кредити со еднакратна отплата на главница со преостаната рочност од најмногу 1 година (коишто воедно не се пролонгирани, ниту реструктурирани) добиваат нефункционален статус.

банкарскиот систем во целина, гувернерот на Народната банка согласно со Законот за банките презема мерки и определува рокови за нивно спроведување.

Како дел од процесот на супервизорска оценка на утврдениот интерен капитал, Народната банка го следи ризикот од концентрација на изложеноста на секоја банка. Доколку ризикот од концентрација е оценет како значителен или висок, Народната банка бара од банката да го зголеми минималното ниво на стапката на адекватност на капиталот за определена висина. Исто така, при утврдувањето на потребното ниво на капитализираност, може да се земат предвид и ефектите од извршеното стрес-тестирање од аспект на влошувањето на кредитната способност на големите изложености.

1.3 Стрес-тестирање на отпорноста на банкарскиот систем на зголемување на кредитниот ризик

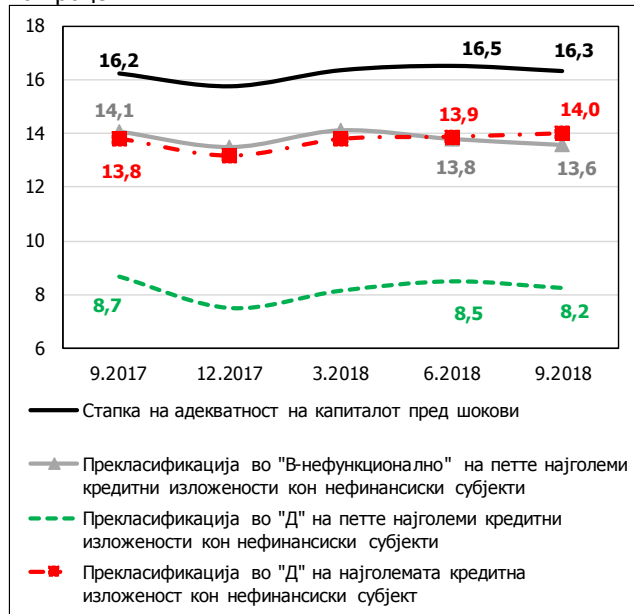
Резултатите од стрес-тестирањето ја потврдуваат отпорноста на банкарскиот систем на симулираните шокови. Стапката на адекватност на капиталот на банкарскиот систем не се намалува под 8% при одделните хипотетички шокови.

Под претпоставка за премин на 30% од кредитната изложеност кон нефинансиските субјекти, од постојните категории кон двете следни со повисока ризичност, стапката на адекватност на капиталот на банкарскиот систем се намалува до нивото од 11,3%, што е минимално послабо во споредба со резултатот од истата симулација спроведена на крајот од претходниот квартал. Доколку истата стрес-симулација се спроведе за кредитната изложеност по одделни дејности, очекувано, стапката на адекватност на капиталот најмногу се намалува, при претпоставено влошување на кредитоспособноста на клиентите од оние дејности, каде што концентрацијата на вкупната кредитна

Графикон бр. 20

Ефекти врз стапката на адекватност на капиталот од прекласификација на најголемите кредитни изложености кон нефинансиски субјекти (вклучително и поврзаните субјекти) во категорија со повисока ризичност во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

изложеност е најголема. Така, стапката на адекватност на капиталот се намалува до нивото од 15,6% при влошување на кредитоспособноста на клиентите од индустријата (15,8% на 30.6.2018 година), односно до 15,4% при влошување на квалитетот на кредитната изложеност кон трговијата на големо и мало (15,6% на 30.6.2018) и до нивото од 15,9% при намалена кредитоспособност на градежните фирми (16,1% на 30.6.2018 година). При претпоставен премин на 30% од кредитната изложеност кон домаќинствата, од постоечките кон двете следни категории со повисока ризичност, најголемо негативно влијание врз стапката на адекватност на капиталот има изложеноста врз основа на потрошувачките кредити. Така, при изолирано влошување на квалитетот на овој сегмент од изложеноста кон физичките лица, стапката на адекватност на капиталот се намалува до нивото од 15,2% (15,4% на 30.6.2018 година).

Отпорноста на банкарскиот систем се испитува и преку спроведување екстремна симулација којашто се заснова на комбинација од седум хипотетички шокови на влошување на квалитетот на кредитната изложеност кон нефинансиските субјекти²². При спроведувањето на оваа стрес-симулација, стапката на адекватност на капиталот на банкарскиот систем се намалува за 6 процентни поени, до нивото од 10,3%, што претставува малку подобар резултат во споредба со резултатот од истата симулација спроведена на претходниот квартален датум (10,1%). Највисок негативен ефект врз стапката на адекватност на капиталот има претпоставеното влошување на квалитетот на кредитите со

²² Седумте хипотетички шокови се следниве: 1. целосна ненаплата на постојните нефункционални кредити; 2. вкупните достасани кредити добиваат нефункционален статус; 3. вкупната редовна недостасана реструктурирана изложеност добива нефункционален статус; 4. банките спроведуваат нови реструктурирања на редовниот недостасан дел од кредитната изложеност коишто според обемот соодветствуваат со износот на реструктурираните изложености коишто добиле нефункционален статус, од претходната точка; 5. 10% од кредитите со одобрен грејс-период којшто истекува по период од 1 квартал до 1 година добиваат нефункционален статус; 6. 20% од недостасаната пролонгирана изложеност добива нефункционален статус; 7. 30% од редовните кредити со еднакратна отплата на главница со преостаната рочност од најмногу 1 година (коишто воедно не се пролонгирани, ниту реструктурирани) добиваат нефункционален статус.

еднократна отплата, коешто придонесува за една третина од вкупното намалување на адекватноста на капиталот при комбинираниот шок. Покрај тоа, висок е негативниот ефект и од хипотетичкото влошување на квалитетот на пролонгираните кредити (на кое отпаѓа 26% од вкупното намалување на стапката на адекватност на капиталот на банкарскиот систем), како и на претпоставената целосна ненаплата на нефункционалните кредити на нефинансиските субјекти (14,5% од вкупниот пад на адекватноста на капиталот при комбинираниот шок).

2. Ликвидносен ризик

Во третиот квартал од 2018 година, ликвидноста на банкарскиот систем и натаму е задоволителна и стабилна. Ликвидните средства на банките забрзано растеа и тоа како на годишна, така и на квартална основа, а во нивната структура, носител на растот беа зголемените пласмани во расположливи депозити преку ноќ кај Народната банка. Учеството на ликвидните средства во вкупните средства на банкарскиот систем порасна, а благо нагорно придвижување забележаа и показателите за покриеноста на краткорочните обврски и депозитите од домаќинствата со ликвидните средства. Задоволителниот обем на ликвидни средства им овозможи на банките непречено извршување на своите деловни активности и одржување прифатливо ниво на ликвидносен ризик. Потврда за тоа се и симулациите за комбинирани ликвидносни шокови, чиешто резултати упатуваат на соодветно управување со ликвидносниот ризик од страна на банките и задоволителна отпорност на претпоставените екстремни ликвидносни одливи.

2.2. Динамика и состав на ликвидните средства

Графикон бр. 21
Структура на ликвидните средства на банките
во милиони денари

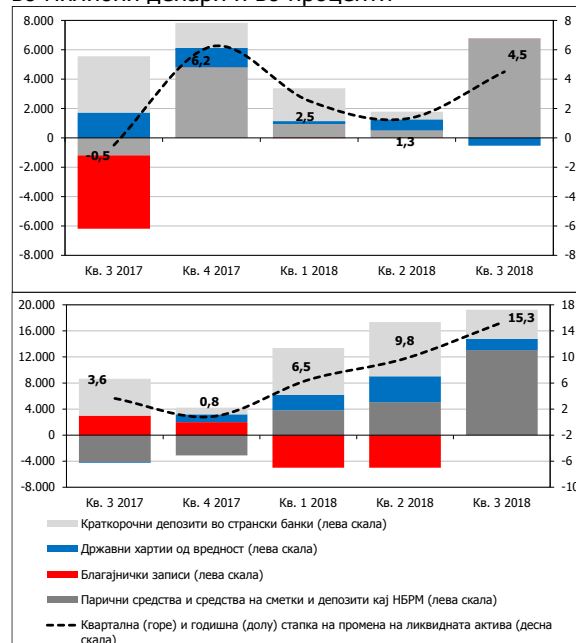

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

На крајот на третиот квартал од 2018 година, ликвидните средства²³ на ниво на банкарскиот систем изнесуваа 145.202 милиона денари и забележаа квартален раст (од 6.262 милиона денари), четврти квартал по ред. Нивната квартална стапка на раст забрза и на 30.9.2018 година е повисока за 3,2 процентни поена во споредба со 30.6.2018 година. Истовремено, раст забележаа ликвидните средства и на годишна основа, којшто изнесуваше 19.259 милиони денари, или 15,3%. Кварталниот раст на ликвидните средства, во целост, се должеше на зголемените пласмани во расположливи депозити преку ноќ кај Народната банка, коишто во најголем дел придонесоа и за растот на ликвидните средства на годишна основа. Другите компоненти на ликвидните средства на банките имаа спротивни движења (пласманите на банките во државни хартии од вредност се намалија, додека краткорочните

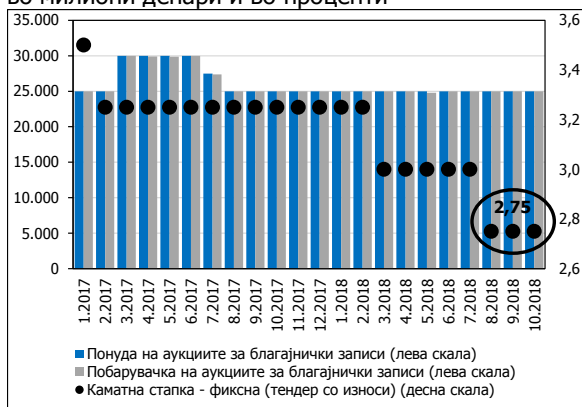
²³ Ликвидните средства ги опфаќаат: 1) паричните средства и побарувањата од Народната банка, каде што се вклучени ефективните парични средства, паричните средства на сметките на банките во Народната банка, расположливите депозити кај Народната банка и благајничките записи; 2) краткорочните депозити кај странски банки, вклучително и средствата на банките на нивните кореспондентни сметки во странство и 3) сметководствената вредност на пласманите во хартии од вредност издадени од централни влади, т.е. државни хартии од вредност издадени од Република Македонија и издадени од странски држави. За потребите на анализата на ликвидносниот ризик, средствата и обврските во денари со девизна клаузула се сметаат како денарски.

Графикон бр. 22
Квартална (горе) и годишна (долу)
промена на ликвидните средства, по
одделни компоненти
во милиони денари и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 23
Благајнички записи на Народната банка,
понуда, побарувачка и каматна стапка
во милиони денари и во проценти

Извор: Народната банка.

девизни средства во странски банки минимално пораснаа).

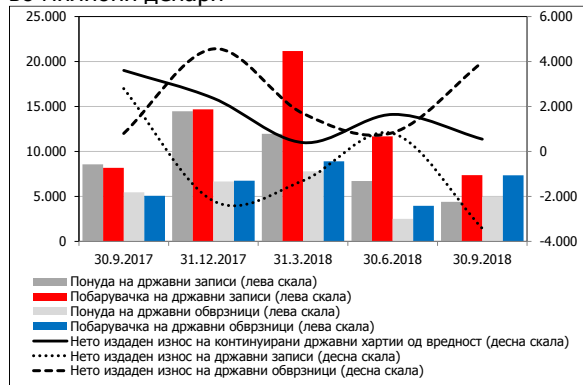
Паричните средства и средствата на банките кај Народната банка и натаму се најзастапени финансиски инструменти во структурата на ликвидните средства на банките, со учество од 51,8% на крајот од третиот квартал на 2018 година. Со оглед на тоа што вложувањата на банките во благајничките записи се речиси непроменети веќе четири квартали по ред, главен носител на кварталното зголемување на вкупните парични средства и средствата на банките пласирани кај Народната банка во третиот квартал од годината (за 6.782 милиона денари, или за 9,9%) беше растот на пласманите на банките во расположливи депозити во Народната банка преку ноќ²⁴ (при намалени вложувања на банките во расположливите депозити во Народната банка со рачност до седум дена). Аукциите на благајничките записи и во текот на третиот квартал од 2018 година се спроведуваа преку тендер со ограничен износ и фиксно утврдена каматна стапка. Во текот на третиот квартал од 2018 година, НБРМ во август, вторпат од почетокот на годината, ја намали основната каматна стапка за 0,25 п.п., односно од 3% на 2,75%. Одлуката за намалување на основната каматна стапка на НБРМ, беше донесена во услови на задржани здрави економски основи и отсуство на нерамнотежи, видливи преку постојаните поволни движења на девизниот пазар, солидната надворешна позиција и стабилните очекувања на економските субјекти.

²⁴ Согласно со Одлуката за расположливите депозити („Службен весник на Република Македонија“ бр. 49/12, 18/13, 50/13, 166/13 и 35/15), банките можат да пласираат депозити во Народната банка секој работен ден со рок на достасување од еден работен ден и еднаш неделно со рок на достасување од седум дена. Овие депозити се пласираат без можност за делумно или целосно предвремено повлекување. Каматните стапки на овие депозити во третиот квартал од 2018 година беа непроменети (од последната промена во март 2018 година) и изнесуваат 0,15% за депозитите преку ноќ и 0,30% за депозитите со рачност од седум дена.

Графикон бр. 24

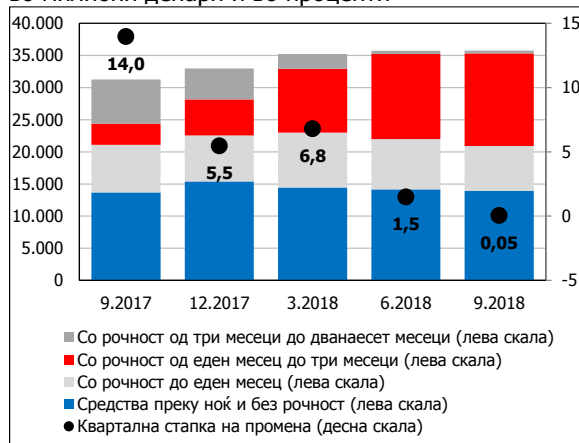
Нето издаден износ и понуда и побарувачка на домашните државни хартии од вредност во милиони денари

Извор: Министерство за финансии и Народната банка.

Графикон бр. 25

Сметки и краткорочните депозити кај странски банки, структура и раст во милиони денари и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Во третиот квартал од 2018 година, **нето издадениот износ²⁵ на државни хартии од вредност** се зголеми за 550 милиони денари, што е помалку од растот остварен во претходниот квартал (1.650 милиони денари). Од друга страна, вкупниот номинален износ на издадените континуирани²⁶ државни хартии од вредност забележа скроман раст (за 0,6% на квартална основа, односно за 8,3% на годишна основа), додека пласманите на банките во домашни државни хартии од вредност, забележаа квартален пад од 1,8% (според нивната номинална вредност)²⁷, којшто во целост произлезе од намалувањето на пласманите во државни записи.

Во структурата на државните хартии од вредност во сопственост на банките и понатаму е поизразено учеството на државните записи, во споредба со државните обврзници, што укажува на натамошната склоност на банките за вложување во државни хартии од вредност со помала договорна рочност. Ова се потврдува и со тоа што во рочната структура на државните обврзници што ги поседуваат банките, речиси три четвртини се двегодишните или тригодишните обврзници²⁸. Вложувањата во државни обврзници издадени од странски држави имаат скромно учество од само 2% во вкупното портфолио на државни хартии од вредност на банките.

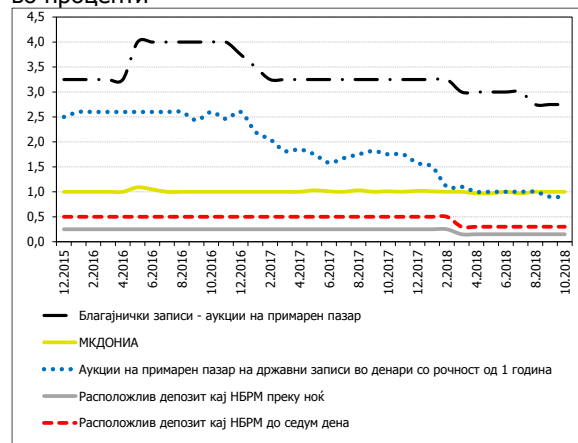
²⁵ Нето издадениот износ на државни хартии од вредност се добива како разлика меѓу остварениот износ на аукциите на државни хартии од вредност за определен временски период и износот на државни хартии од вредност што достасува во истиот временски период.

²⁶ Како континуирани државни хартии од вредност се сметаат државните записи и државните обврзници издадени на домашниот финансиски пазар, а не се вклучуваат структурните хартии од вредност, т.е. обврзниците за денационализација.

²⁷ Учеството на банките во издадените континуирани државни хартии од вредност на крајот на септември изнесува 35,2%, наспроти пензиските фондови коишто учествуваат со 38,5%.

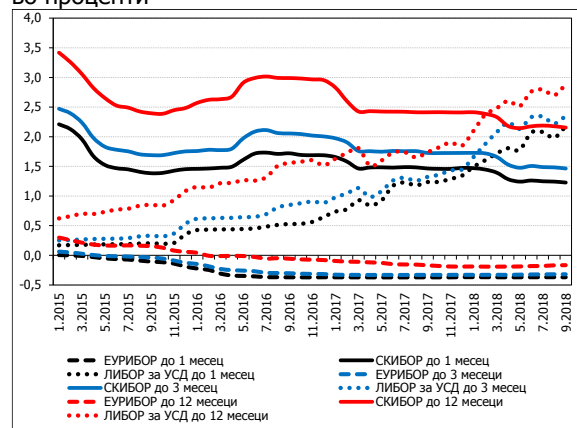
²⁸ Министерството за финансии издава државни обврзници со рок на достасување од 2 години, 3 години, 5 години, 10 години, 15 години и 30 години.

Графикон бр. 26
Движење на пазарните домашни каматни стапки во проценти

Извор: Народната банка.

Графикон бр. 27
Движење на основните меѓубанкарски каматни стапки СКИБОР, ЕУРИБОР и ЛИБОР за САД-долар во проценти

Извор: Народната банка и интернет-страницата на Европскиот институт за пазарот на пари за Еурибор и интернет-страницата на Банката на федералните резерви од Сент Луис (т.н. ФРЕД) за ЛИБОР за американски долари.

Во третиот квартал од 2018 година продолжи трендот на зголемување на депозитите пласирани во странски банки со договорна рочност помала од една година, но забавено. Овие финансиски инструменти го претставуваат главниот дел од девизната компонента на ликвидните средства на банките²⁹, така што нивниот забавен квартален раст (за 18 милиони денари, или за 0,05%) предизвика забавување на растот на ликвидните средства во девизи од 1,9% на 30.6.2018 година, на 0,5% на 30.9.2018 година. Најголемо квартално зголемување бележат средствата орочени во странски банки меѓу еден и три месеци, чијшто износ во третиот квартал од 2018 година, за првпат го надмина износот на средствата вложени кај странските банки преку ноќ, односно коишто се наоѓаат на кореспондентните сметки на домашните банки во странство.

Приносот што го носат ликвидните финансиски инструменти на банките е во директна зависност од движењата на пазарните каматни стапки. Така, во третиот квартал од 2018 година, во согласност со намалувањето на основната каматна стапка на Народната банка³⁰, индикативните каматни стапки за меѓубанкарско тргување со депозити (СКИБОР)³¹ се придвижија во надолна насока, додека каматните стапки на пазарот на пари во Република Македонија (МКДОНИЈА и МБКС)³² се задржаа на релативно стабилно ниво.

Каматните стапки на меѓубанкарските пазари во еврозоната не забележаа позначајни промени и останаа исклучително ниски (за некои рочности и негативни), што

²⁹ Девизните ликвидни средства ги сочинуваат краткорочните депозити кај странски банки, вклучително и средствата на кореспондентните сметки, вложувањата во странски државни хартии од вредност, девизната ефектива и пласманите во девизни депозити кај Народната банка.

³⁰ Во август 2018 година, Народната банка ја намали каматната стапка на полагајничките записи од 3,00% на 2,75%.

³¹ СКИБОР (Skorje Interbank Offer Rate) - меѓубанкарска каматна стапка за продавање на необезбедените денарски депозити, пресметана како просек на котациите на референтните банки, за следниве стандардни рочности: една недела, еден месец, три месеци, шест месеци и дванаесет месеци.

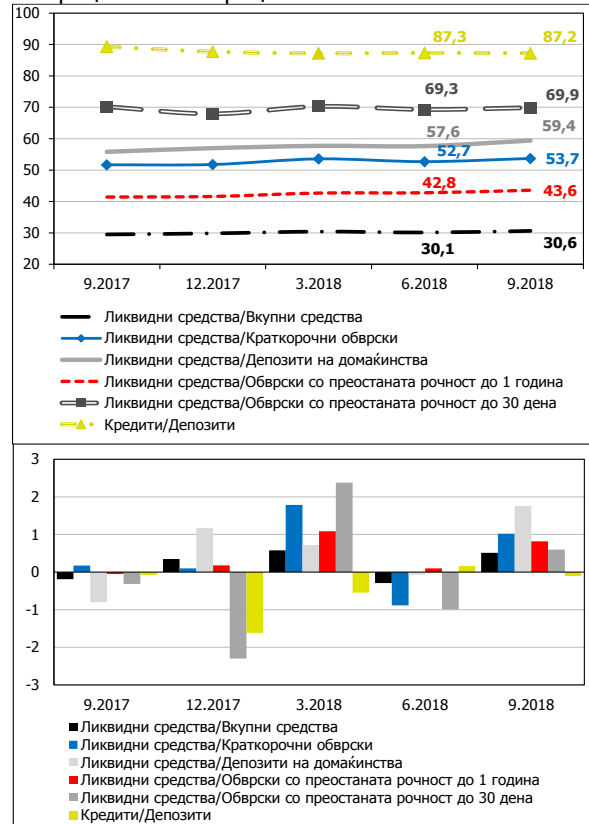
³² МКДОНИЈА е меѓубанкарска каматна стапка за склучени трансакции преку ноќ од страна на референтните банки како продавачи на денарски депозити. Се пресметува како пондерирана просечна каматна стапка, така што каматната стапка од секоја трансакција се пондерира со соодветниот паричен износ. МБКС е меѓубанкарска каматна стапка за тргување на меѓубанкарскиот пазар на депозити.

Графикон бр. 28

Движење (горе) и квартална промена (долу) на показателите за ликвидноста на банкарскиот систем

во проценти и во процентни поени

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

По одделни банки, на 30 септември 2018 година, учеството на ликвидните во вкупните средства е помеѓу 21% и 49,1%, со медијана од 25,4% (септември 2017 г.: помеѓу 14,1% и 44,7%). Покриеноста на краткорочните обврски со ликвидни средства е помеѓу 39,7% и 89,5%, со медијана од 52,3% (септември 2017 г.: помеѓу 30,5% и 104,2%), покриеноста на обврските со преостаната договорна рочност до 30 дена меѓу 45,2% и 139,5% со медијана од 66,2% (септември 2017 г.: помеѓу 35% и 258%), а соодносот меѓу кредитите и депозитите на нефинансиските субјекти меѓу 53,8% и 121,5%, со медијана 95,7% (септември 2017 година: помеѓу 60,5% и 125,8%).

соодветствува со непроменетата поставеност на монетарната политика на ЕЦБ во текот на третиот квартал од 2018 година (задржувајќи ја каматната стапка на основните операции за рефинансирање на нивото од последната промена во март 2016 година, кога беше намалена од 0,05% на 0,00%). Спротивно на тоа, како последица на нормализацијата на монетарната политика на САД (којашто започна на крајот на 2015 година и продолжи и во третиот квартал од 2018 година, кога ФЕД направи дополнителни зголемувања на каматната стапка³³), меѓубанкарската каматна стапка ЛИБОР за американски долари и натаму се зголемува.

2.3. Показатели за ликвидноста

Во третиот квартал од 2018 година, ликвидноста на банкарскиот систем остана на задоволително ниво, отсликано преку релативно стабилното учество на ликвидните средства во вкупната актива и задоволителната покриеност на краткорочните обврски и депозитите од домаќинства со ликвидните средства. Имено, во услови на забрзан раст на ликвидните средства на македонскиот банкарски систем, показателите за ликвидноста на банкарскиот систем³⁴ забележаа подобрување, но без поголеми поместувања од нивната вообичаена висина – ликвидните средства учествуваат со околу една третина во вкупните средства на банките, покривајќи повеќе од половината од краткорочните обврски и близу 60% од вкупните депозити на домаќинствата.

Од аспект на валутните карактеристики на ликвидните средства и обврските³⁵, подобрувањето е **присутно само кај**

³³ На редовниот состанок во септември 2018 година, ФЕД донесе одлука за повторно зголемување на целниот распон на референтната каматна стапка за 25 базични поени, при што тој сега изнесува 2% - 2,25%.

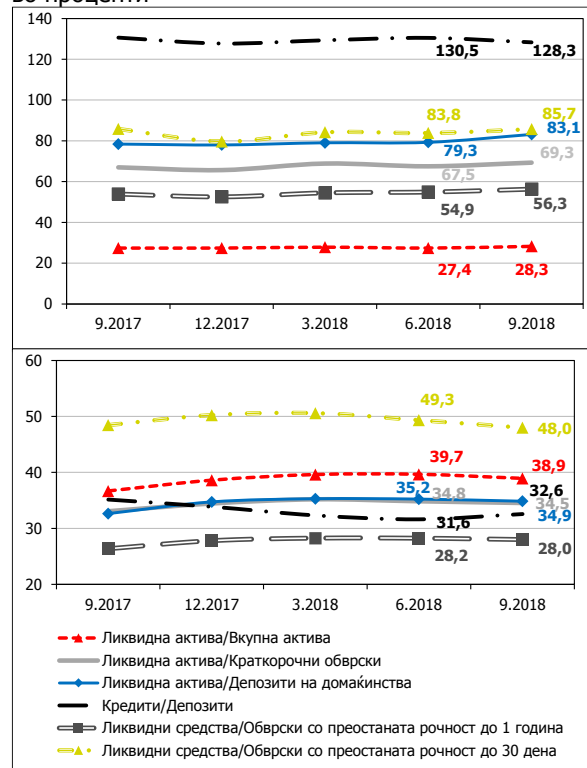
³⁴ При пресметката на показателите за ликвидноста на ниво на банкарскиот систем не се земени предвид резидентните меѓубанкарски средства и обврски.

³⁵ Банките ги примаат и ги враќаат денарските обврски (депозити) и обврските (депозити) во денари со валутна клаузула во денари, создавајќи паричен тек (прилив или одлив) во денари. Банките ги примаат и ги враќаат девизните обврски, во согласност со одредбите на Законот за девизното работење, во соодветната странска валута и следствено, имаат очекуван паричен тек (прилив или одлив) во странска валута.

Графикон бр. 29

Показатели за ликвидноста на банкарскиот систем според валутата, денари (горе) и девизи (долу)

во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

показателите за денарската ликвидност³⁶ (со оглед на тоа дека ликвидните средства во денари беа главниот двигател на кварталниот раст на ликвидните средства во третиот квартал од 2018 година), додека показателите за девизната ликвидност забележаа влошување. Воедно, показателите за денарската ликвидност и натаму се на повисоко ниво во споредба со показателите за девизната ликвидност, што се должи на повисокото структурно учество на ликвидните средства во денари во вкупните ликвидни средства на банките. Пониското ниво на показателите за девизната ликвидност се „ублажува“ со можноста на банките, преку интервенциите на Народната банка на девизниот пазар, во секое време да ги обезбедат потребните девизни ликвидни средства.

Позитивните трендови кај депозитната база на банкарскиот систем обезбедуваат стабилни извори за финансирање на кредитниот раст, што најдобро се согледува од движењата на показателот за учеството на кредитите во вкупните депозити коешто, на агрегирано ниво, се одржува на нивото од околу 87%.

Регулаторните стапки за ликвидност на банкарскиот систем³⁷, претставени како сооднос меѓу средствата и обврските коишто достасуваат во следните 30 дена и 180 дена, и на крајот на третиот квартал од 2018 година се над пропишаниот минимум од 1, со што се потврдува задоволителниот обем на ликвидност со кој располага македонскиот банкарски систем, којшто им овозможува на банките непречено да ги извршуваат обврските.

³⁶ Побарувањата и обврските со валутна клаузула се сметаат како денарски, бидејќи нивниот паричен тек е во денари.

³⁷ Начинот на пресметка на стапките на ликвидност до 30 и до 180 дена е определен со Одлуката за управување со ликвидносниот ризик на банките („Службен весник на Република Македонија“ бр. 126/11, 19/12 и 151/13).

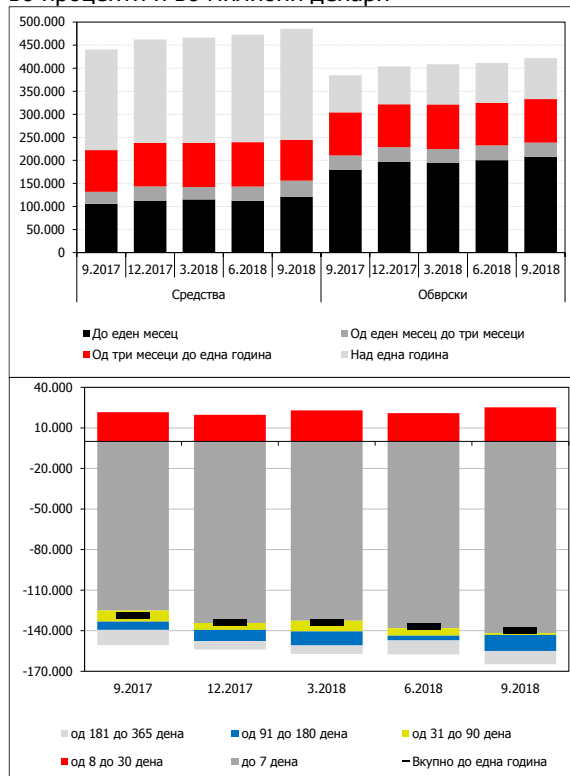

2.4. Рочна структура на средствата и обврските

Графикон бр. 30

Состав на средствата и обврските на банките според нивната договорна преостаната рочност (горе) и на јазот меѓу средствата и обврските, со договорна преостаната рочност до една година (долу)

во проценти и во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

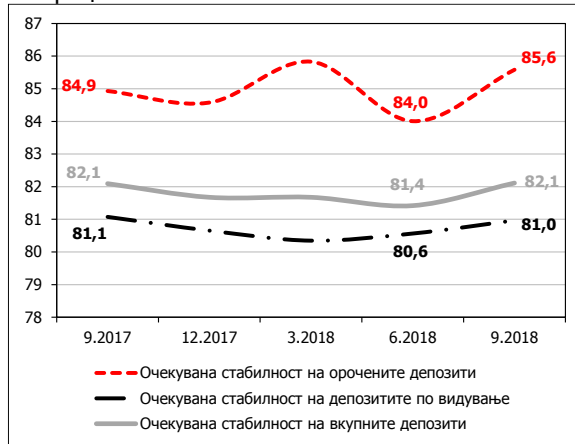
Во третиот квартал од 2018 година, поместувањата во составот на средствата и на обврските, според нивната преостаната рочност, главно упатуваа на нивно зголемување во речиси сите рочни сегменти. Намалување имаше единствено кај износот на средствата со рочност од три месеци до една година (при забавен квартален раст на краткорочните кредити), додека, пак, на страната на обврските минимално намалување се забележува кај обврските со преостаната рочност од еден до три месеци (при квартален пад на краткорочните депозити).

И понатаму, најголема неусогласеност меѓу средствата и обврските според нивната договорна преостаната рочност има кај рочниот сегмент до седум дена, што вообичаено произлегува од вклучувањето во овој рочен сегмент на обврските на банките по видување и без утврдена рочност (вклучително и трансакциските сметки).

Во третиот квартал од 2018 година, очекувањата на банките за нивото на стабилност на депозитите како главен извор на финансирање, се подобрија. Така, на 30.9.2018 година, банките очекуваат дека 85,6% од орочените депозити со преостаната рочност до три месеци (84% на 30.6.2018 година) ќе покажат стабилност, односно и понатаму ќе останат во банките, додека за вкупните депозити и депозитите по видување, процентот на очекуваната стабилност е нешто помал (82,1% и 81%, соодветно), но сепак зголемен во однос на претходниот квартал (за 0,7% и 0,4%, соодветно). Во текот на третиот квартал од 2018 година, банките ги задржаа и очекувањата за постоење позитивен јаз меѓу средствата и обврските, според нивната преостаната рочност, како збирно, така и по одделни рочни сегменти (повеќе детали во анексите на овој извештај).

Графикон бр. 31

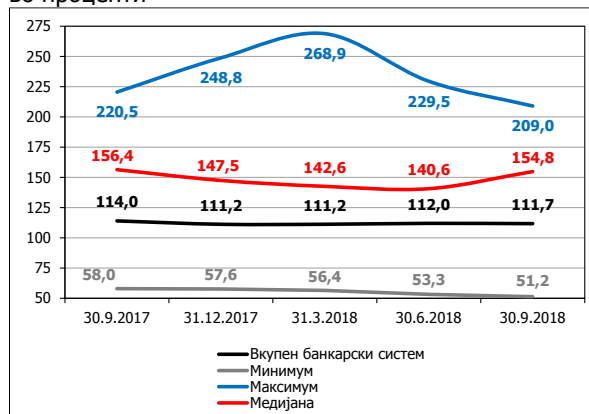
Очекувана стабилност на депозитите со преостаната рочност до три месеци, од страна на банките во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 32

Намалување на ликвидните средства по симулацијата за комбинирани ликвидносни шокови (по сите шокови) во проценти

Извор: пресметки на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

2.5. Стрес-симулации за ликвидносни шокови

Отпорноста на македонскиот банкарски систем на ликвидносни шокови се задржа и во текот на третиот квартал од 2018 година. Симулациите за ликвидносни шокови спроведени со состојба на 30 септември 2018 година, ја потврдуваат стабилната ликвидносна позиција на банките, што се должи главно на задоволителното ниво на ликвидни средства со коешто располагаат. Целосно искористување (или 111,7% на 30.9.2018 година) на ликвидните средства би настанало при значително екстремна симулација на ликвидносен шок, којшто опфаќа комбинирани одливи³⁸ врз основа на повеќе видови обврски надвор од банките. Доколку за потребите на оваа симулација се прошири вообичаениот опфат на ликвидните средства со други финансиски инструменти³⁹ во сопственост на банките, за кои се цени дека банките брзо и лесно ќе ги наплатат или ќе ги претворат во парични средства, тогаш намалувањето на ликвидните средства на ниво на банкарскиот систем би било помало и би изнесувало 100,8%.

При одделна примена на поединечните симулации на ликвидносни шокови, банките имаат доволно ликвидни средства за да ги отплатат симулираните парични одливи. Најголемо намалување на ликвидните средства се случува при симулацијата за одлив на депозитите на дваесетте најголеми депоненти, но значењето на оваа симулација за одделните банки е

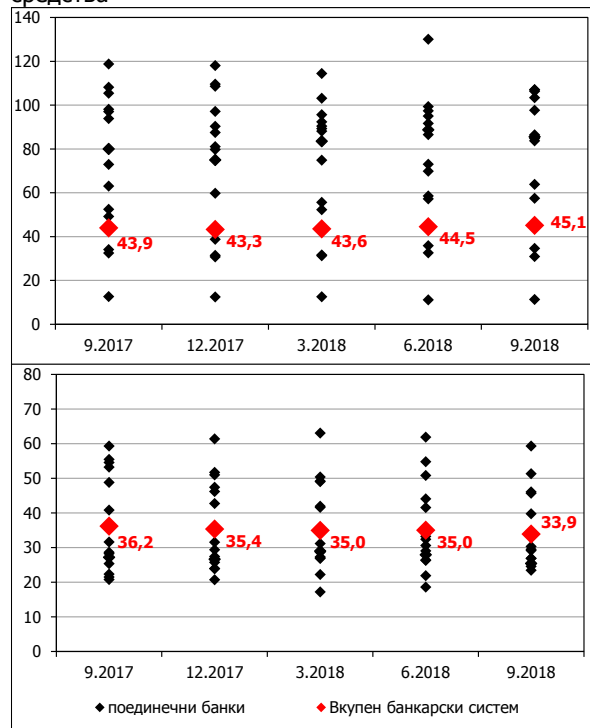
³⁸ При симулацијата се претпоставува одлив на: депозитите на дваесетте најголеми депоненти, 20% од депозитите на домаќинствата, обврските кон матичните субјекти (обврските врз основа на субординирани инструменти и хибридни капитални инструменти се исклучени од симулацијата бидејќи, согласно со регулативата за пресметка на адекватноста на капиталот, нивната исплата е регулирана), 50% од обврските кон нерезидентите (со исклучок на обврските кон нерезидентните матични лица на банките, коишто се веќе опфатени со една од претходните симулации) и конверзија на определени вонбилансни обврски на банките (непокриени акредитиви, неотповикливи кредитни линии и неискористените лимити врз основа на кредитни картички и одобрени пречекорувања на трансакциските сметки) во билансни побарувања. При симулациите за ликвидносни шокови е изземена „МБПР“ АД Скопје.

³⁹ Покрај финансиските инструменти што ги сочинуваат ликвидните средства, се додаваат и следниве финансиски инструменти: средствата во резервниот гарантен фонд кај КИБС, долгорочните депозити во странски банки, инструментите на пазарот на пари издадени од странски недржавни издавачи, кредитите со договорна преостаната рочност до 30 дена, како и ефектот од намалувањето на задолжителната резерва за девизните обврски на банките којашто е издвоена во девизи заради симулираниот одлив на девизните депозити на домаќинствата.

Графикон бр. 33

Резултати од симулацијата за повлекување на депозитите на дваесетте најголеми депоненти (горе) и за повлекување 20% од депозитите на домаќинствата (долу) како процент на намалување на ликвидните средства

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

различно, со оглед на разликите во степенот на концентрацијата на депозитите. Спротивно на тоа, кај симулацијата на остварувањето на репутацискиот ризик и губењето на довербата на населението во банките претставена преку одлив на 20% од депозитите на домаќинствата има значително поголема сличност во резултатите за одделните банки, со што се потврдува важноста на депозитите за финансирањето на активностите на банките. Оттука, одржливоста на ликвидносната позиција на банките, како и потенцијалниот раст на нивните активности, се во директна зависност од случувањата и настапот на банките на депозитниот пазар и одржувањето на довербата на домашните депоненти во македонските банки. При претпоставена конверзија на определени вонбилансни обврски на банките во билансни побарувања⁴⁰, банките би потрошиле околу 20% од нивните ликвидни средства, што иако е помалку во споредба со симулациите за одлив на депозити⁴¹, сепак и ова претпоставено намалување на ликвидните средства може да се смета за значајно.

Малото учество на обврските кон нерезидентите, како кон матичните лица во структурата на вкупните извори на финансирање на банките, предизвикува скромно влијание на шоките поврзани со нив, врз вкупниот резултат од оваа симулација.

⁴⁰ Одлив врз основа на конверзија на определени вонбилансни обврски на банките (непокриени акредитиви, неотповикливи кредитни линии и неискористените лимити врз основа на кредитни картички и одобрени пречекорувања на трансакциските сметки) во билансни побарувања.

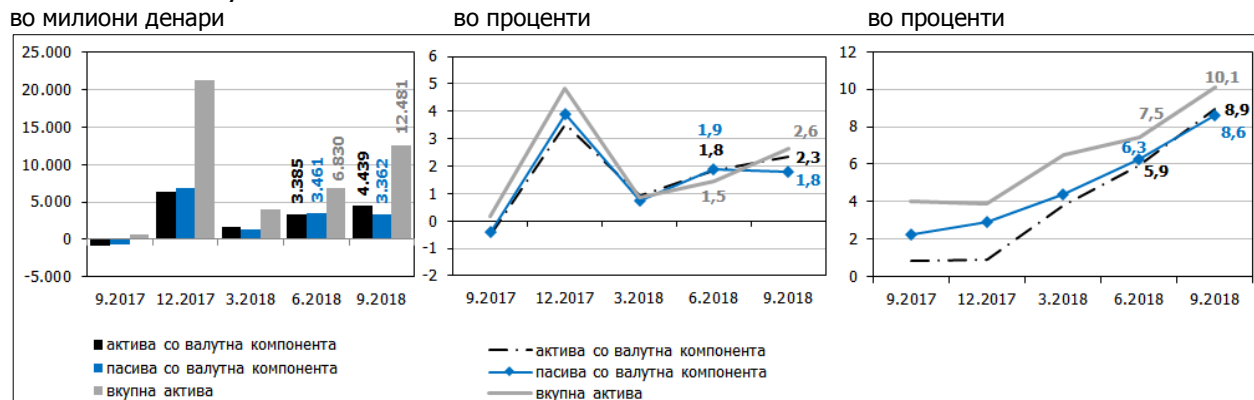
⁴¹ При симулацијата за одлив на депозитите од 20-те најголеми депоненти, ликвидните средства на банкарскиот систем се намалуваат за 45,1%, додека при претпоставен одлив на 20% од депозитите на домаќинства, ликвидните средства се намалуваат за 33,9%.

3. Валутен ризик

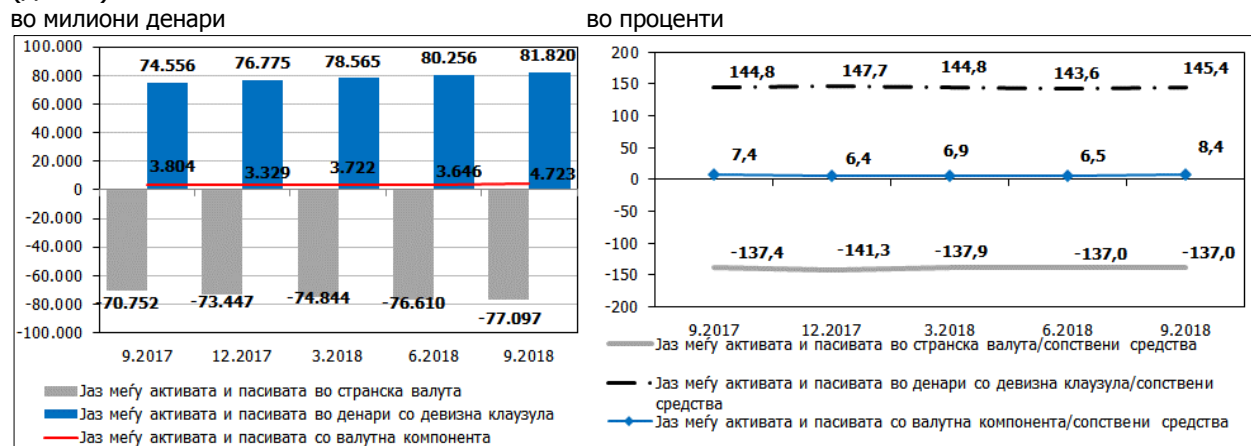
Во третиот квартал од 2018 година, изложеноста на банкарскиот систем на валутен ризик се зголеми, мерено преку учеството на јазот меѓу активата и пасивата со валутна компонента во сопствените средства. Сепак, тоа се задржа на умерено ниво од 8,4%. Кварталното проширување на вкупниот јаз меѓу активата и пасивата со валутна компонента речиси во целост произлегува од јазот во евра (со девизна клаузула). Во услови на побрз раст на вкупната актива (пасива) на банкарскиот систем, учествата на побарувањата и обврските со валутна компонента во вкупната актива (пасива) на банкарскиот систем, квартално се намалија (за 0,4 и 0,2 процентни поена, соодветно). Еврото и понатаму е најзастапената странска валута во билансите на банките.

Графикон бр. 34 Квартална (лево и средина) и годишна (десно) промена на активата и пасивата со валутна компонента

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 35 Структура на јазот меѓу активата и пасивата со валутна компонента (лево) и учество на јазот меѓу активата и пасивата со валутна компонента во сопствените средства (десно)

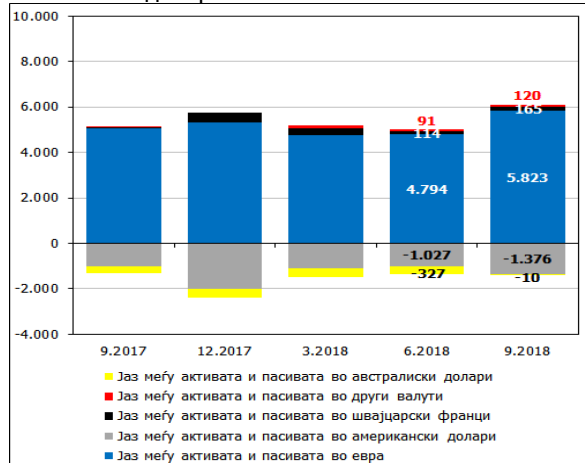

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 36

Динамика и структура на јазот меѓу активата и пасивата со валутна компонента, по валути во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 37

Учество на активата и пасивата со валутна компонента* во вкупната актива и пасива на банките во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на комбинирање на неколку извештаи и податоци доставени од страна на банките.

*Во рамките на активата, кредитите се земени на нето-основа, односно се намалени за износот на извршената исправка на вредноста. Исклучена е „МБПР“ АД Скопје.

Во третиот квартал од 2018 година, **видливо е позначително проширување на позитивниот јаз меѓу активата и пасивата со валутна компонента, за 1.077 милиони денари, или за 29,5%. Проширувањето на овој јаз, речиси во целост, произлегува од зголемувањето на јазот во евра, којшто на квартална основа се продлабочи за 1.029 милиони денари.** Проширувањето на вкупниот јаз меѓу активата и пасивата со валутна компонента произлегува од повисокиот квартален раст на активните позиции (раст за 4.439 милиони денари, или за 2,3%)⁴² во споредба со зголемувањето на пасивата со валутна компонента (за 3.362 милиона денари, или за 1,8%)⁴³.

Истовремено, процентуалното учество на јазот меѓу активата и пасивата со валутна компонента во сопствените средства забележа зголемување од 1,9 процентни поени и достигна ниво од 8,4%⁴⁴, коешто во целост произлезе од проширувањето на јазот во денари со девизна клаузула. Во услови на побрз раст на вкупната актива од растот на активата и пасивата со валутна компонента, се намалуваат учествата на активата и пасивата со валутна компонента во вкупната актива (и пасива), за 0,4 и 0,2 процентни поена, соодветно.

Еврот минимално ја зајакна својата водечка улога во активата и пасивата со валутна компонента на банкарскиот систем, достигнувајќи учества од 88% и 87,1%, соодветно. За сметка на ваквото зголемување на еврот за по 0,2 п.п., на квартално ниво се забележуваат мали надолни промени кај учествата на американскиот долар, за 0,4 и 0,2 процентни поена, во активата и пасивата, соодветно.

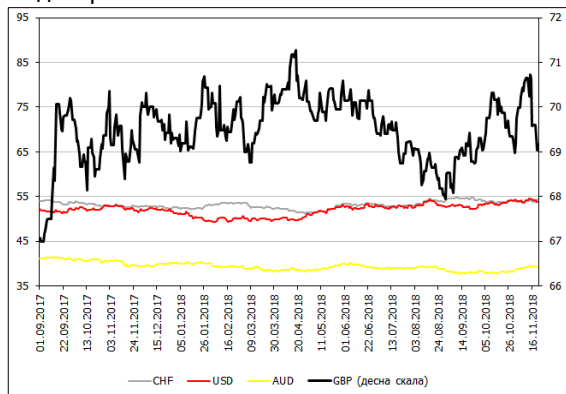
⁴² Речиси две третини од зголемувањето на активата со валутна компонента произлегува од зголемувањето на кредитите со валутна компонента (со девизна клаузула).

⁴³ На страната на пасивата со валутна компонента, најголем придонес кон кварталното зголемување имаше растот на обврските врз основа на кредити во странска валута, а помал придонес имаше и зголемувањето на тековните сметки и краткорочните обврски.

⁴⁴ 8,1% со вклучување и на вонбилансните позиции во странска валута.

Графикон бр. 38

Движење на курсот на денарот во однос на британската фунта, американскиот долар, швајцарскиот франк и австралискиот долар во денари

Извор: НБРМ.

Табела бр. 3

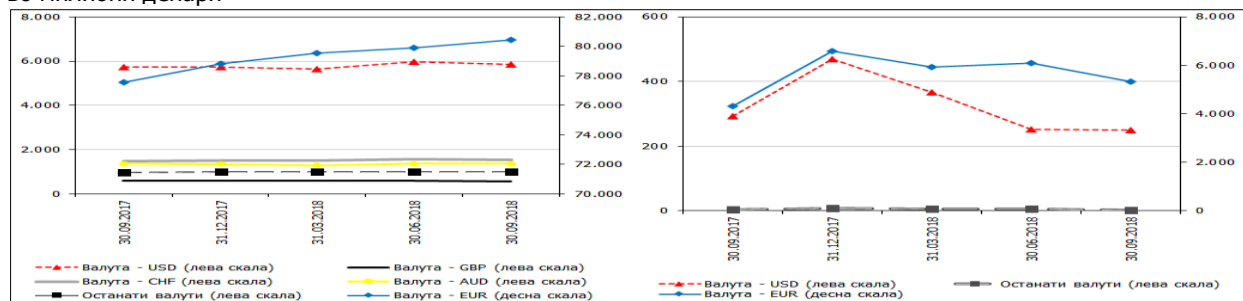
Структура на активата и пасивата со валутна компонента, според валутата во проценти

Валута	30.06.2018		30.09.2018	
	Активна	Пасива	Активна	Пасива
Евро	87,8	87,0	88,0	87,1
Американски долар	7,5	8,2	7,1	8,0
Швајцарски франк	2,0	2,0	2,1	2,0
Австралиски долар	0,9	1,1	1,1	1,1
Британска фунта	0,7	0,7	0,7	0,7
Останато	1,0	1,0	1,1	1,1
Вкупно	100,0	100,0	100,0	100,0

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 39

Депозити со валутна компонента* на физичките лица (лево) и на нефинансиските друштва (десно) во милиони денари

Извор: НБРМ.

*Во депозитите не се опфатени трансакциските сметки на физичките лица и на нефинансиските друштва, поради нерасположливост на податок за секторска структура според одделни валути.

Табела бр. 4

Распределба на банките според учеството на отворената девизна позиција по одделни валути и агрегатната девизна позиција во сопствените средства

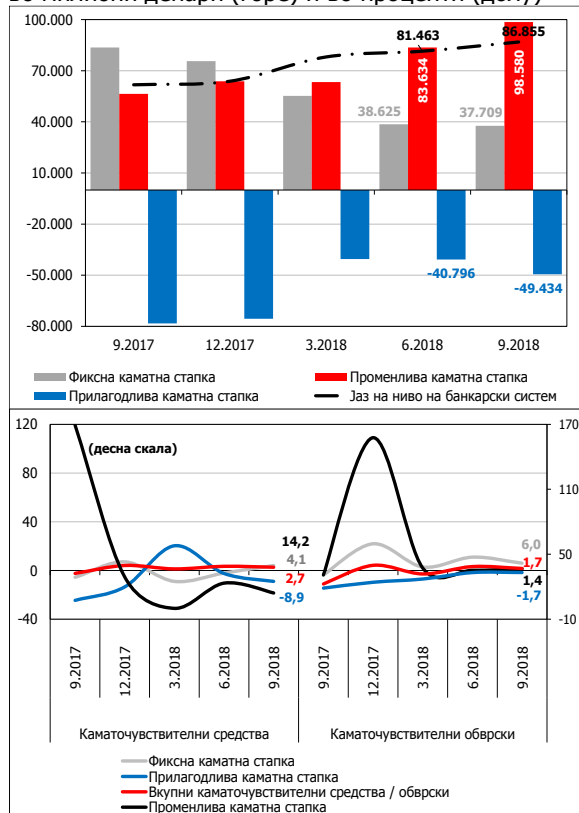
Опис	Број на банки										Агрегатна девизна позиција/ сопствени средства
	Отворена девизна позиција по одделни валути/сопствени средства										
	Евро		Американски долар		Швајцарски франк		Австралиски долар		Останато		
Долга	Кратка	Долга	Кратка	Долга	Кратка	Долга	Кратка	Долга	Кратка		
под 5%	3	3	11	3	10	3	9		12	2	6
од 5% до 10%	1	1									2
од 10% до 20%	3										2
од 20% до 30%	2										3
над 30%	1										1

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 41

Каматочувствителни средства и обврски според тип на каматна стапка, јаз (горе) и квартална промена (долу) во милиони денари (горе) и во проценти (долу)

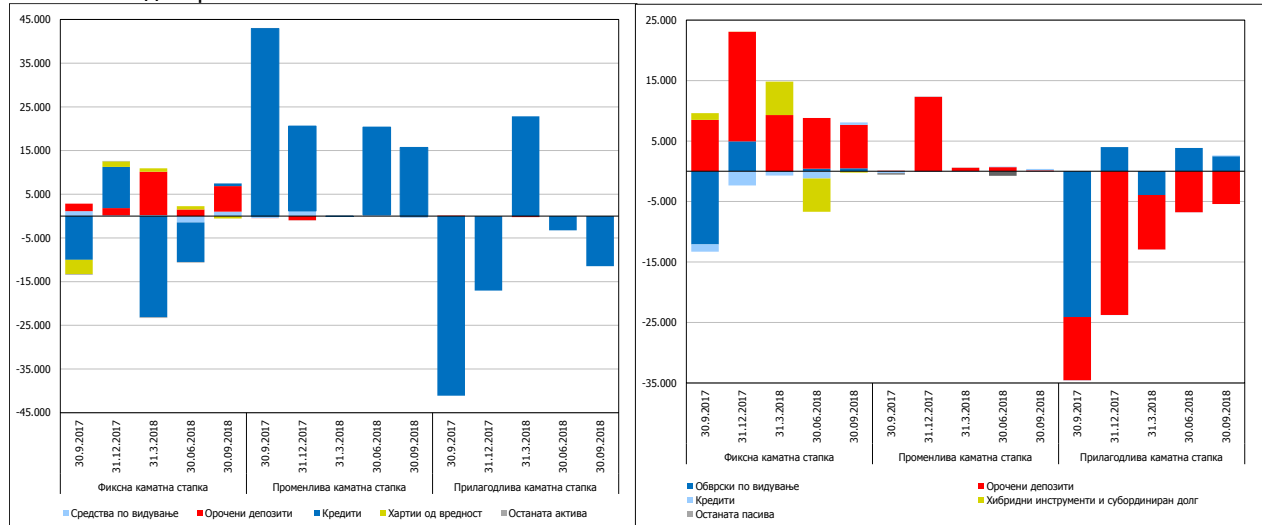
Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

меѓу активните и пасивните позиции со фиксни каматни стапки.

Вкупниот јаз меѓу каматочувствителните средства и обврски забележа квартален раст од 5.392 милиона денари (или 6,6%), што најмногу произлегува од порастот на јазот кај позициите со променливи каматни стапки за 14.946 милиони денари (или 17,9%). Зголемувањето на јазот кај позициите со променливи каматни стапки произлегува од повисокиот раст на кредитите со овој тип на каматна стапка (за 15.701 милион денари, или 13,9%) (растот во најголем дел е сконцентриран кај кредитите на нефинансиските друштва), наспроти значително послабиот раст на орочените депозити со овој тип каматна стапка на страната на пасивата (од 166 милиони денари, или 1,2%). Растот кај кредитите со променлива каматна стапка, поаѓајќи од тековно ниските каматни стапки, го зголемува значењето на индиректниот кредитен ризик за банките. Проширувањето на негативниот јаз кај позициите со прилагодливи каматни стапки се должи на позначителното квартално намалување на пласираните кредити со прилагодлива каматна стапка (од 11.440 милиони денари, или 8,9%), во споредба со намалувањето на прибраните орочени депозити со прилагодлива каматна стапка (5.418 милиони денари, или 6,5%). Многу малото намалување на јазот кај позициите со фиксна каматна стапка произлегува од поизразениот раст на пасивата (за 7.872 милиона денари, или 6%) во однос на растот на активата со овој тип на каматна стапка (6.957 милиони денари, или 4,1%). Високиот квартален раст на орочените депозити со фиксна каматна стапка (за 7.179 милиони денари, или 7%), што соодветствува со склоностите на банките за фиксирање на каматната стапка во услови на ниски каматни стапки, речиси во целост, го услови кварталното зголемување на пасивата со овој тип каматни стапки. На страната на активата со фиксни каматни стапки, повисоките пласмани

Графикон бр. 42

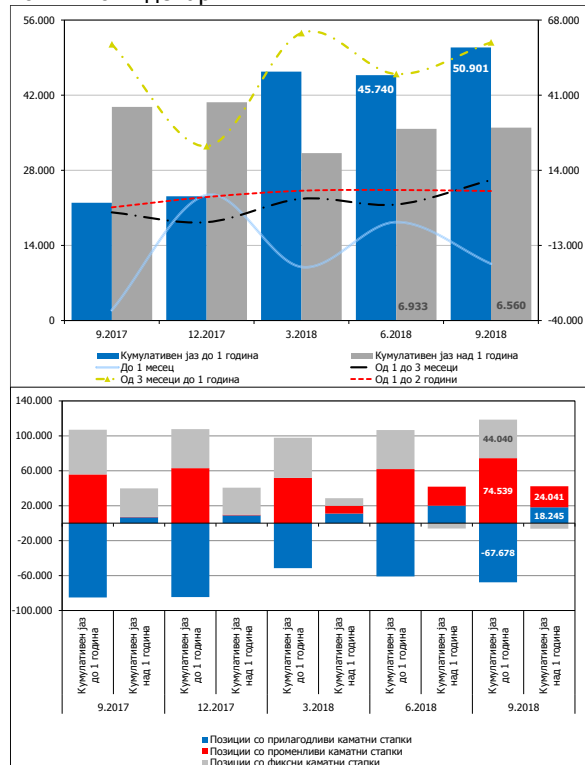
Квартални промени на одделните ставки на каматочувствителните средства (лево) и обврски (десно), според типот на каматната стапка во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

во орочени депозити со овој тип каматни стапки дадоа најголем придонес во зголемувањето на активата со фиксни каматни стапки.

Графикон бр. 43 Јаз меѓу активните и пасивните позиции, според периодот до следната прецена на каматните стапки (лево) и структура на јазот според типот на каматната стапка (десно) во милиони денари

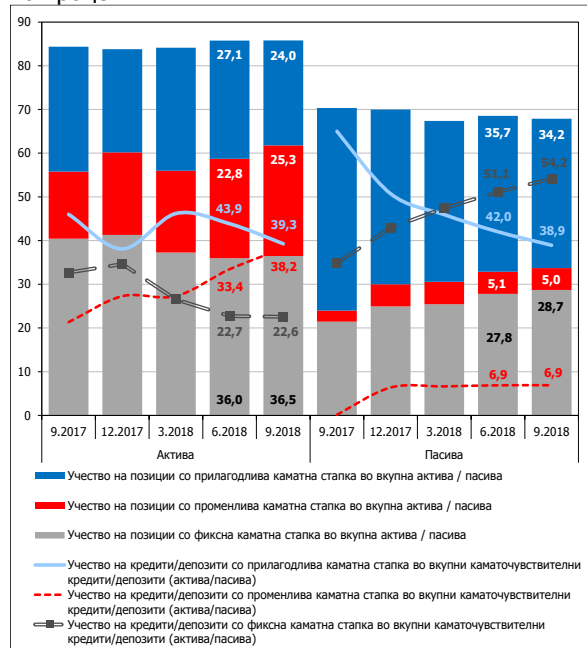

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Анализирано според временскиот период до следната прецена на каматните стапки, проширувањето на јазот меѓу каматочувствителните средства и обврски беше концентриран кај позициите каде што следната преценка на каматната стапка е во периодот до 1 година, и тоа со променлива каматна стапка.

Графикон бр. 44 Структура на активата и пасивата, според типот на каматна стапка во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Поради постепеното напуштање на примената на еднострано прилагодливите каматни стапки кај новосклучените кредитни и депозитни производи на банките, проследено со поголема употреба на променливите каматни стапки кај кредитите, како и трансформација на депозитната база од позиции со прилагодливи во позиции со фиксни каматни стапки, дојде до намалување на учеството на прилагодливите каматни стапки во структурата на каматочувствителната актива и пасива. Поттикнати од препораките на Народната банка⁴⁶, а заради намалување на правниот и репутацискиот ризик, банките „замена“ еден дел од кредитирањето со прилагодлива каматна стапка со кредити со променлива каматна стапка, додека надолното поместување на кредитите со фиксна каматна стапка е резултат на истекот на периодот во кој се применува фиксната каматна стапка⁴⁷.

Зголемената примена на променливите

каматни стапки на страната на кредитите овозможува поголема транспарентност кон кредитокорисниците за висината и евентуалната промена на долгот врз основа на камата, но може да предизвика и поголема променливост на каматните отплати. Примената на променливи каматни стапки, особено кај кредитите на подолг рок, ги изложува банките на индиректен кредитен ризик поради евентуално влошена кредитна способност на кредитокорисниците, доколку се зголеми износот на отплата при раст на референтните каматни стапки (што е реално очекување на краток или на среден рок, во услови на тековно историски ниски каматни стапки).

Од друга страна, со зголемената примена на фиксните каматни стапки кај депозитите, во амбиент на ниски каматни стапки и очекувања за нивен раст во иднина, банките го ограничуваат потенцијалниот раст на каматните расходи⁴⁸. Ваквото преориентирање кон примена на променливи и/или фиксни каматни стапки наметнува потреба од градење капацитет кај банките за управување со ризикот од промена на каматните стапки преку утврдување соодветно ниво и тип на каматните стапки во моментот на одобрување/прибирање на кредитите/депозитите, земајќи ги предвид рочноста на договорите, ризиците поврзани со клиентите итн. Исто така, тоа бара и поголем капацитет на банките за прогноза на идните случувања во економијата и влијанието и ефектите од овие движења врз нив и нивните клиенти.

⁴⁶ Во октомври 2016 година, Народната банка со допис им препорача на банките да ја исклучат примената на еднострано прилагодливите каматни стапки во новите договори за кредити и депозити со клиентите.

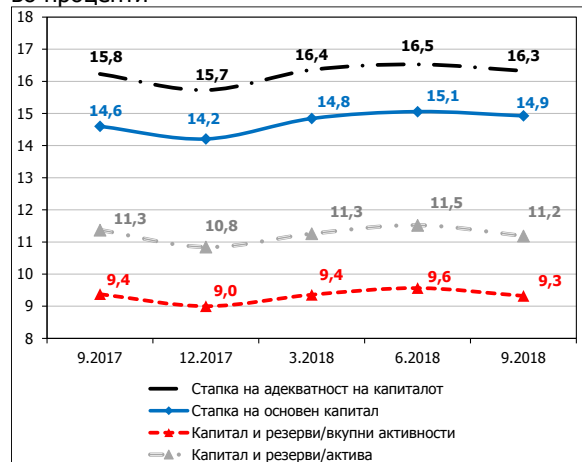
⁴⁷ Станува збор за кредитни производи чиишто каматни стапки се фиксни само во определен временски период (најчесто во првите неколку години), а по истекот на тој период е предвидена примена на променливи или (најчесто) прилагодливи каматни стапки.

⁴⁸ Покрај на пократки рокови, банките нудат и долгорочни депозитни производи со фиксна каматна стапка (со најчеста рочност до три години).

5. Ризик од несолвентност

Солвентноста и капитализираноста на банкарскиот систем и натаму се високи и стабилни. Стапката на адекватност на капиталот забележа благ пад во третиот квартал од 2018 година и изнесува 16,3%, што е пред сè резултат на значително забавениот раст на капиталните позиции на банките, во услови на натамошен солиден раст на активностите. Кварталниот раст на сопствените средства најмногу произлегува од новата емисија на акции спроведена кај една банка. Во третиот квартал не се извршија позначајни реинвестирања на добивки во капиталот на банките, коишто се вообичаено карактеристични за првото полугодие од годината, што придонесе за побавен квартален раст на сопствените средства. На агрегирано ниво, банкарскиот систем и натаму располага со „слободен“ капитал, над утврдениот регулаторен и супервизорски минимум, чиешто учество изнесува 7,5% од вкупните сопствени средства. Активата пондерирана според ризиците порасна како резултат на растот на активата пондерирана според кредитниот ризик предизвикан од солидниот кредитен раст, при олабавени вкупни кредитни услови. Резултатите од спроведеното стрес-тестирање се малку послаби во споредба со претходниот квартал, што е условено од минималното намалување на адекватноста на капиталот на банкарскиот систем пред симулациите.

Графикон бр. 45
Показатели за солвентноста
во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

2.1. Показатели за солвентноста и капитализираноста на банкарскиот систем и ниво на ризичност на активностите

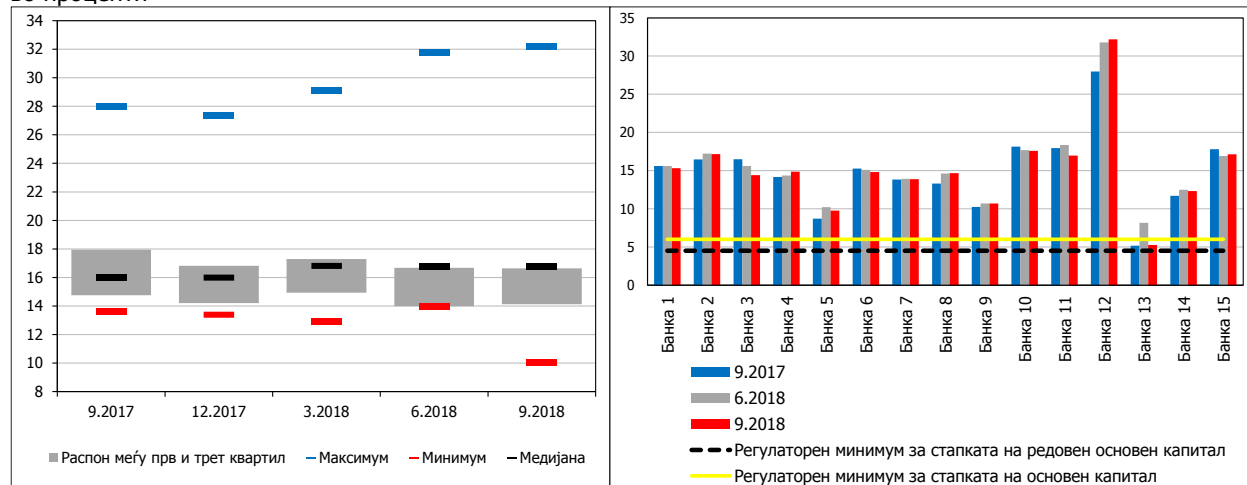
Показателите за солвентноста и капитализираноста на банкарскиот систем, во третиот квартал од 2018 година, бележат незначително намалување, коешто се движи во интервал од 0,2 до 0,3 процентни поени. Стапката на адекватност на капиталот изнесува 16,3% на 30.9.2018 година и е намалена за 0,2 процентни поена, на квартална основа.

Графикон бр. 46

Мерки за распределбата на стапката на адекватност на капиталот во банкарскиот систем (лево) и стапката на основен капитал по банка (десно)

во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Причина за ваквите движења во третиот квартал од 2018 година се главно пониските квартални стапки раст на одделните капитални позиции⁴⁹ на банкарскиот систем, во споредба со активностите⁵⁰ на банкарскиот систем, пред сè натамошната солидна кредитна активност на банките (кон домаќинствата, но и кон нефинансиските друштва).

⁴⁹ Во третиот квартал од 2018 година, основниот капитал и сопствените средства се зголемија за само 1% и 0,6%, соодветно, додека, пак, капиталот и резервите забележаа минимално намалување (за 0,3%).

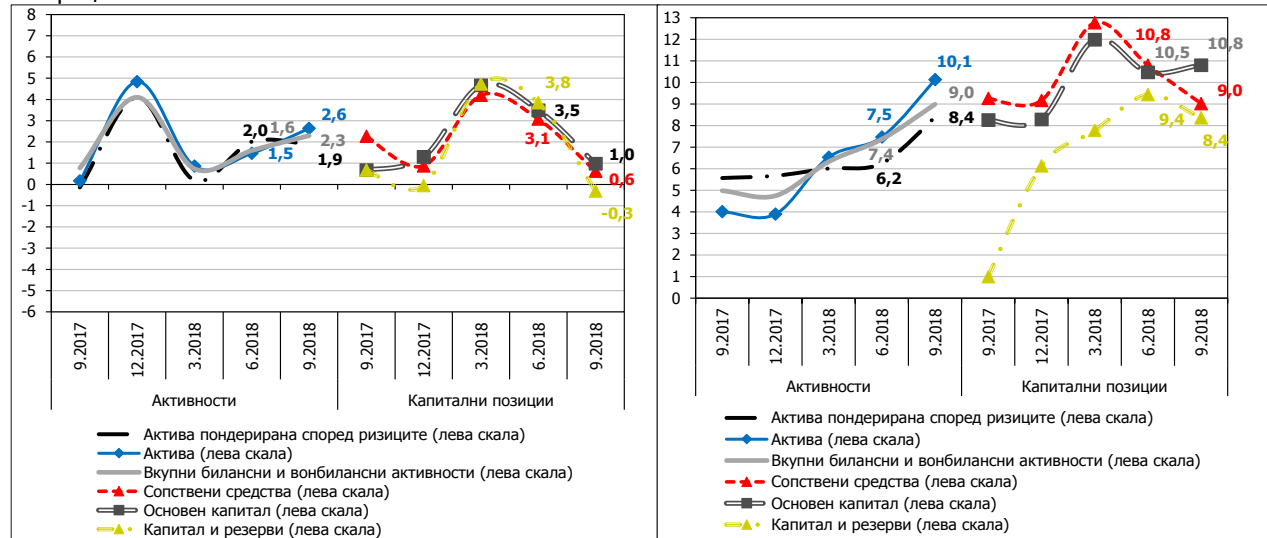
⁵⁰ Вкупната актива пондерирана според ризиците забележа раст од 6.598 милиони денари, или за 1,9% (квартално намалување за само 0,1 п.п.), коешто речиси во целост произлезе од растот на активата пондерирана според кредитниот ризик (раст за 1,7%, или за 5.302 милиона денари).

Графикон бр. 47

Промена на компонентите на показателите за солвентноста, квартална (лево) и годишна (десно)

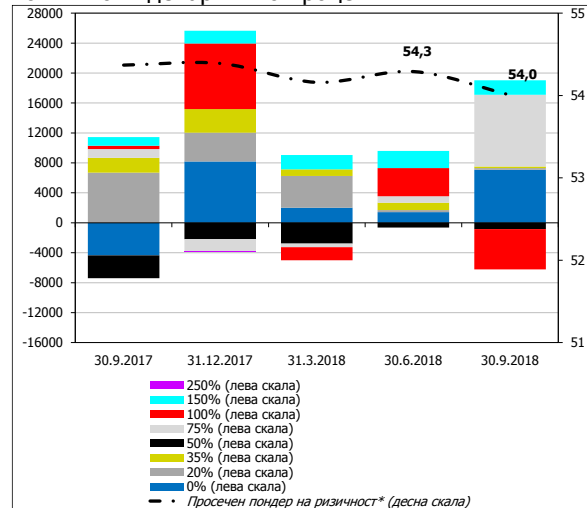
во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 48

Квартални промени на вкупната билансна и вонбилансна изложеност, според пондерите на ризичност во милиони денари и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

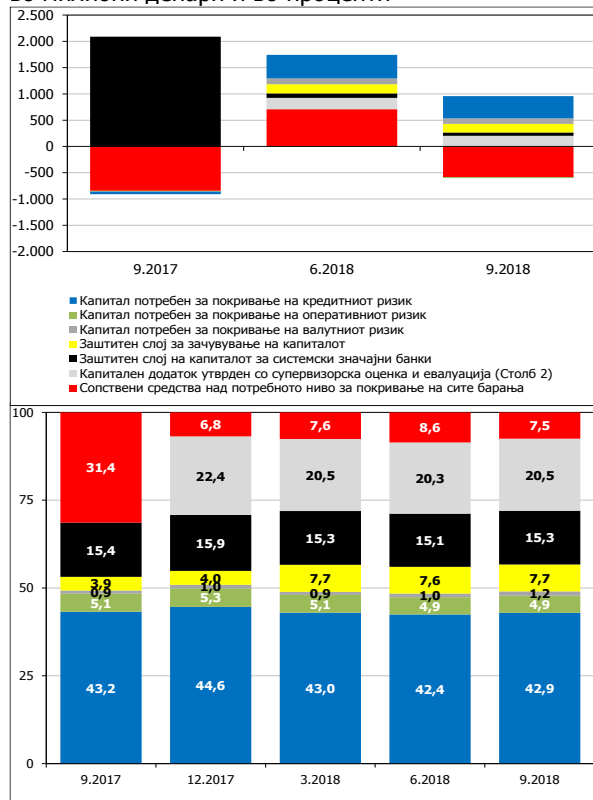
Забелешка: *Просечниот пондер на ризичност на вкупната билансна и вонбилансна изложеност се пресметува како сооднос меѓу активата пондерирани според кредитниот ризик и вкупната билансна и вонбилансна изложеност на банките.

Нивото на ризичност на банкарските кредитни активности, мерено преку соодносот меѓу активата пондерирани според кредитниот ризик и вкупната билансна и вонбилансна изложеност, се намали за 0,3 процентни поени и на 30.9.2018 година изнесува 54%. Ваквото намалување на просечниот пондер на ризичност најмногу произлегува од значителниот квартален раст на позициите со пондер на ризичност од 0% (раст на ликвидната актива на банкарскиот систем) и намалувањето на позициите со пондер на ризичност од 100% (како резултат на преместувањето на одредени позиции од портфолиото на мали кредити, од позиции со пондер на ризичност од 100% во позиции со пондер на ризичност од 75%, кај една голема банка). Напротив тоа, кредитната активност на банкарскиот систем и натаму солидно расте, особено кон домаќинствата, што се отсликува преку зголемувањето на позициите со пондер 75% и 150%.

Графикон бр. 49

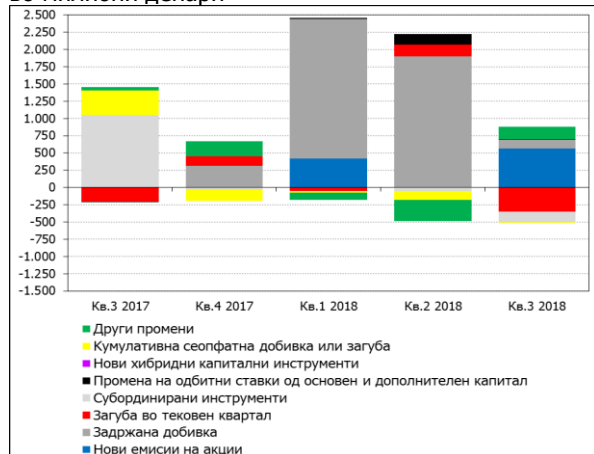
Структура на кварталните промени (горе) и на состојбата (долу) на сопствените средства, според потребата за покривање на одделните ризици и за одржување на потребните заштитни слоеви на капиталот во милиони денари и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 50

Структура на кварталните промени на сопствените средства во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

2.2. Квалитет на сопствените средства на банкарскиот систем

Во третиот квартал од 2018 година, сопствените средства на банкарскиот систем забележаа пораст, но значително побавен во однос на претходниот квартал. Кварталниот раст на сопствените средства (за 362 милиона денари, или за 0,6%), речиси во целост е резултат на нови емисии на акции кај една голема банка⁵¹. Наспроти тоа, тековната загуба во третиот квартал од 2018 година остварена од една банка негативно придонесе за кварталниот раст на сопствените средства. Исто така, во третиот квартал не се извршија позначајни реинвестирања на добивки во капиталот на банките (коишто се вообичаено карактеристични за првото полугодие од годината), што исто така придонесе за побавен квартален раст на сопствените средства.

Квалитетот на сопствените средства е на високо ниво, со учество на редовниот основен капитал (најквалитетната компонента од сопствените средства) во вкупните сопствени средства од 91,3%. Повеќе детали во врска со нивото на сопствените средства по групи банки се прикажани во анексите кон овој извештај.

Во услови на висока капитализираност и по исполнувањето на активираниите заштитни слоеви на капиталот⁵², банкарскиот систем располага со слободен капитал (над потребниот минимум за покривање на

⁵¹ Банката спроведе две емисии на акции, во вкупен износ од 1.548 милиони денари. Акциите од едната емисија се издадоа врз основа на исплата на дивиденда во акции на акционерите, поради што и вкупниот нето-износ на зголемување на сопствените средства на банката врз основа на овие емисии на акции е помал од вкупниот износ на издадени акции и изнесува 564 милиони денари.

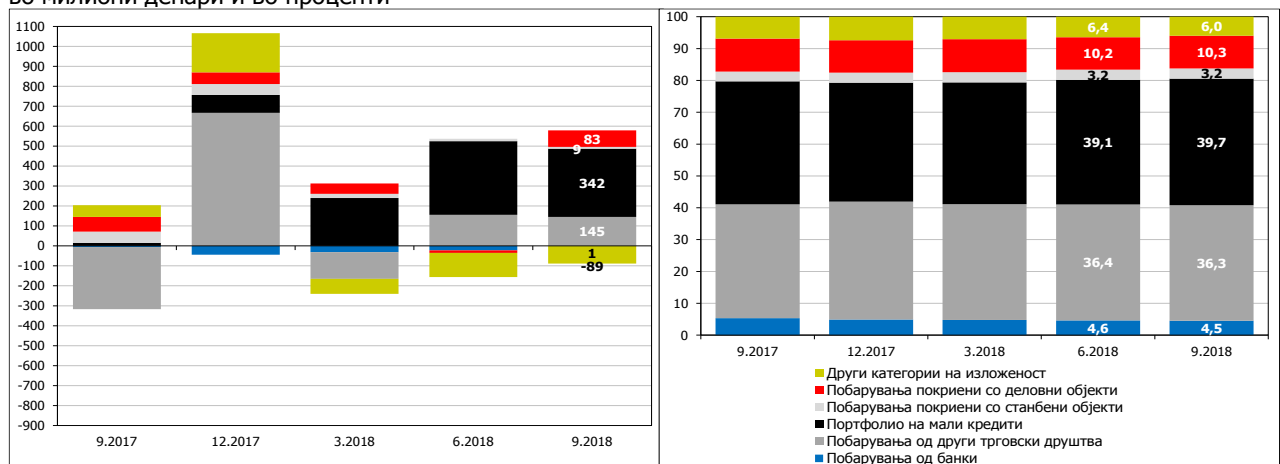
⁵² Почнувајќи од 31.3.2017 година, банките имаат обврска да одржуваат заштитен слој за зачувување на капиталот во износ од 2,5% од активата пондерирани според ризиците. Покрај тоа, седумте системски значајни банки требаше да постигнат заштитен слој на капиталот за системски значајни банки во интервалот помеѓу 1% и 2% до 31.3.2018 година, односно помеѓу 1% и 2,5% до 31.3.2019 година.

ризиците) за покривање на неочекуваните загуби. Од вкупните сопствени средства на банките, 7,5% претставуваат слободен капитал (8,6% на 30.6.2018 година). Анализирано по одделни ризици, најголемиот дел од минималниот потребен капитал се користи за покривање на кредитниот ризик (42,9%), а потоа за оперативниот ризик (4,9%)⁵³.

Повеќе детали за капиталните барања за покривање на ризиците и стапката на адекватноста на капиталот, по одделни групи банки, се прикажани во анексите кон овој извештај.

Графикон бр. 51 Квартални промени (лево) и структура (десно) на капиталните барања за покривање на кредитниот ризик, по одделни категории на изложеност во милиони денари и во проценти

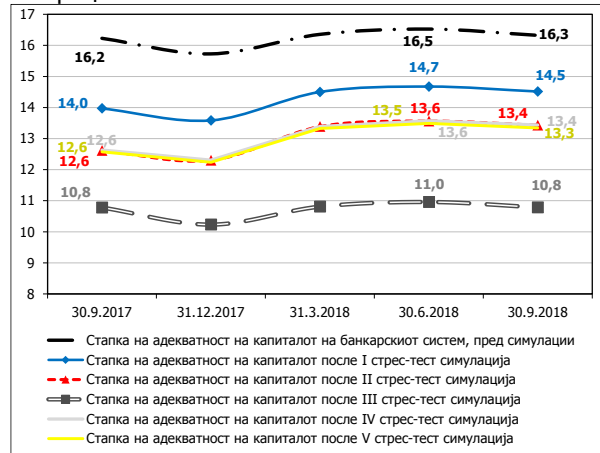

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

⁵³ Кварталниот раст на регулаторниот капитал (потребен за покривање на ризиците) изнесува 528 милиони денари, или за 1,9%, што најмногу произлегува од зголемувањето на капиталот потребен за покривање на кредитниот ризик (раст од 424 милиони денари, или за 1,7%), пред сè од портфолиото на мали кредити. Истовремено, капиталот потребен за покривање на валутниот ризик забележа квартален раст од 104 милиони денари, или за 17,1%.

Графикон бр. 52
Резултати од стрес-тест симулациите
во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

*Стрес-тестирањето ги опфаќа следниве симулации:

I: Зголемување на нефункционалната кредитна изложеност кон нефинансиските субјекти за 50%;

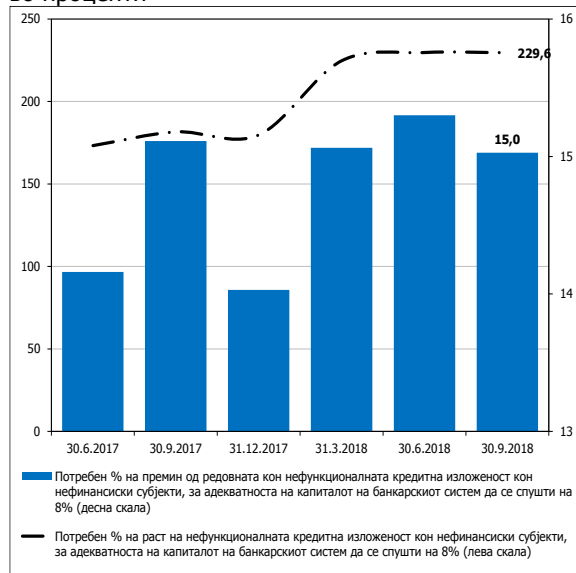
II: Зголемување на нефункционалната кредитна изложеност кон нефинансиските субјекти за 80%;

III: Премин на 10% од редовната кон нефункционална кредитна изложеност кон нефинансиски субјекти;

IV: Зголемување на нефункционалната кредитна изложеност кон нефинансиските субјекти за 80% и зголемување на каматните стапки од 1 до 5 п.п.;

V: Зголемување на нефункционалната кредитна изложеност кон нефинансиските субјекти за 80%, депрецијација на курсот на денарот за 30% и зголемување на каматните стапки од 1 до 5 п.п.

Графикон бр. 53 Потребно влошување на квалитетот на кредитната изложеност за да може адекватноста на капиталот на банкарскиот систем да се спушти на 8% во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

1.3. Стрес-тестирање на отпорноста на банкарскиот систем на хипотетички шокови

Спроведеното тестирање на отпорноста на банкарскиот систем и на одделните банки во Република Македонија на симулирани шокови упатува на минимално послаби резултати во споредба со 30.6.2018 година. Ваквите резултати од стрес-тестот се најмногу условени од незначителното намалување на адекватноста на капиталот на банкарскиот систем, во третиот квартал од 2018 година (пред симулациите). Адекватноста на капиталот на банкарскиот систем не се намалува под 8%, при ниту една од симулациите, иако кај поединечни банки се воочува хипотетичка потреба за докапитализација при симулираните екстремни шокови.

Хипотетичките шокови на страната на кредитниот ризик имаат најголемо влијание врз стабилноста на банкарскиот систем. Во рамки на кредитната изложеност кон нефинансиските субјекти, симулациите покажуваат дека е потребен раст од 229,6% на нефункционалната кредитна изложеност, односно премин на 15% од редовната кон нефункционалната кредитна изложеност, за да може адекватноста на капиталот на банкарскиот систем да се спушти на нивото од 8%. Сепак, ваквата претпоставка е крајно екстремна, имајќи предвид дека во третиот квартал, растот на нефункционалната кредитна изложеност кон нефинансиските субјекти изнесува само 0,3%. Исто така, анализите покажуваат дека само 1,3% од редовната кредитна изложеност добила нефункционален статус за период од една година.

III. Позначајни билансни промени и профитабилност на банкарскиот систем

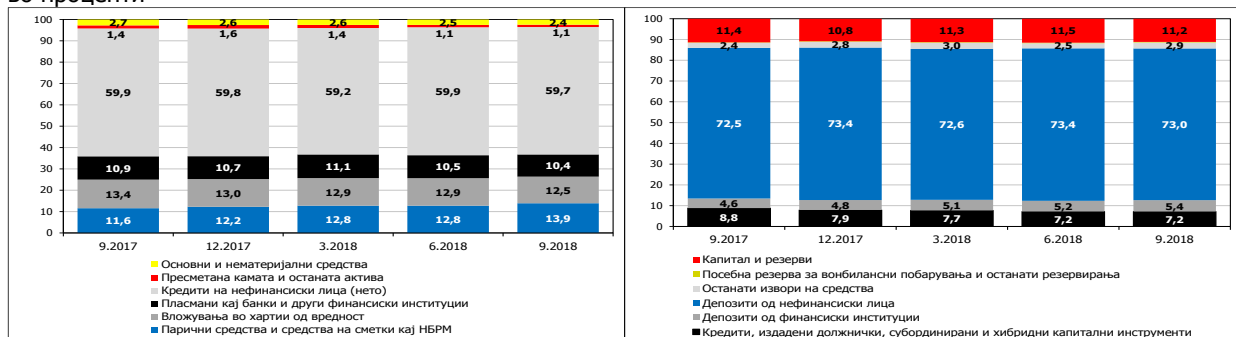

1. Активности на банките

Вкупната актива на македонскиот банкарски систем и натаму расте забрзано, и во однос на претходниот квартал и во однос на истиот период од минатата година. Изворот на кварталниот раст на активата главно е депозитниот раст, кој беше солиден, но со забавено темпо во однос на претходниот квартал од годината. Растот на депозитите на нефинансиските лица произлегува од растот на денарските депозити на нефинансиските друштва, при натамошен раст на депозитите на домаќинствата. Зголемуениот финансиски потенцијал е искористен за речиси подеднакво зголемување на ликвидните средства на банките и на кредитите. Зголемувањето на кредитирањето во поголем дел произлегува од денарските кредити на домаќинствата и во помал дел од зголемената кредитна поддршка за корпоративните клиенти.

Графикон бр. 54

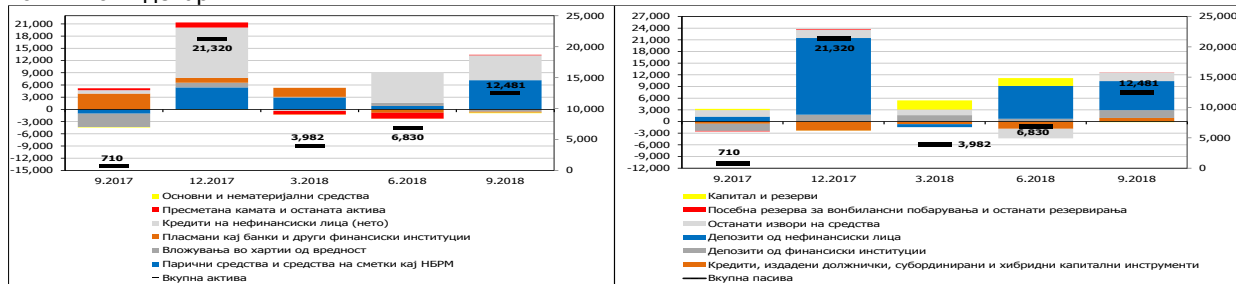
Структура на активата (лево) и на пасивата (десно) на банкарскиот систем во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 55

Квартален раст на компонентите на активата (лево) и пасивата (десно) на банкарскиот систем во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Забелешка: Кредитите се прикажани за нето основа, намалени за исправката на вредноста.

Графикон бр. 56
Актива на банкарскиот систем
во милиони денари и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 57
Износ на кредитите на нефинансиските
субјекти
во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 58 Раст на кредитите на
нефинансиските субјекти
во милиони денари и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

На 30.9.2018 година, вкупната актива на банкарскиот систем изнесува 485.285 милиони денари и бележи забрзан квартален раст од 12.481 милион денари, или 2,6%. Растот на активата речиси подеднакво е одраз на зголемените ликвидни средства на банките (пред сè, пласманите во расположливи депозити преку ноќ, кај НБРМ) и на растот на кредитната активност со нефинансиските субјекти. На страната на пасивата, раст се забележа кај депозитната активност на банките (од нефинансиските, но и од финансиските субјекти), кај финансискиот резултат и обврските кон матичните субјекти на банките.

2.1. Кредити на нефинансиските субјекти

Во третиот квартал од 2018 година, кредитирањето на нефинансиските лица оствари забавен квартален раст. Кредитите на нефинансиските субјекти⁵⁴ пораснаа за 6.148 милиони денари, или за 2,0% (2,7% во вториот квартал од 2018 година). Од друга страна, на годишна основа, се забележа забрзување на растот на кредитирањето, при што зголемувањето на кредитите изнесува 23.655 милиони денари, или 8,3% (6,5% заклучно со 30.6.2018 година).

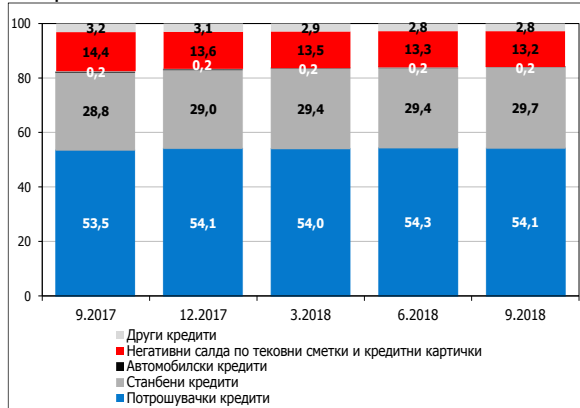
Зголемената кредитна поддршка на домаќинствата имаше поголем придонес во кварталниот раст на кредитите, во однос на придонесот на кредитирањето на корпоративните клиенти. Имено, кредитите на домаќинствата се зголемија за 3.715 милиони денари, или за 2,5% во третиот квартал од 2018 година (раст од 4.742 милиона денари, или 3,3%, во вториот квартал од годината). На годишна основа, кредитите на

⁵⁴ Кредитите кон нефинансиските субјекти ги вклучуваат кредитите на нефинансиските лица – резиденти и нерезиденти, и тоа кредитите на приватните и јавните нефинансиски друштва, централната влада, локалната самоуправа, непрофитните институции коишто им служат на домаќинствата (кредити на други клиенти), самостојните вршителите на дејност и физичките лица (кредитите на домаќинствата).

домаќинствата растеа забрзано и достигнаа солидна стапка на раст од 10,5% (10,1%, заклучно 30.6.2018 година). Кредитите на претпријатијата забележаа забавен квартален раст од 1,1% (или 1.726 милиони денари), додека годишната стапка на раст (6,0%) забрза и е речиси двојно повисока во однос на 30.6.2018 година.

Графикон бр. 59
Структура на кредитите на физичките лица, по производи во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Кај банките и натаму постои поголемата склоност за кредитирање на домаќинствата, при што, во последните неколку години се забележуваат дивергентни движења и постојано приближување на учествата на кредитите на домаќинствата и на корпоративните кредити во вкупните кредити на банките. Во третиот квартал од 2018 година, структурните учества на домаќинствата и на корпоративните клиенти во вкупните кредити изнесуваат 48,7% и 50,1%, соодветно⁵⁵. Притоа, кај шест од вкупно четиринаесет⁵⁶ банки, учеството на кредитите на домаќинствата во кредитното портфолио на банките е поголемо во однос на учеството на корпоративните кредити.

Графикон бр. 60
Структура на вкупните кредити, според секторот (лево) и валутата (средина) и структура на редовните кредити, според рочноста (десно) во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

⁵⁵ 38,2% и 61,6% соодветно на крајот на 2010 година.

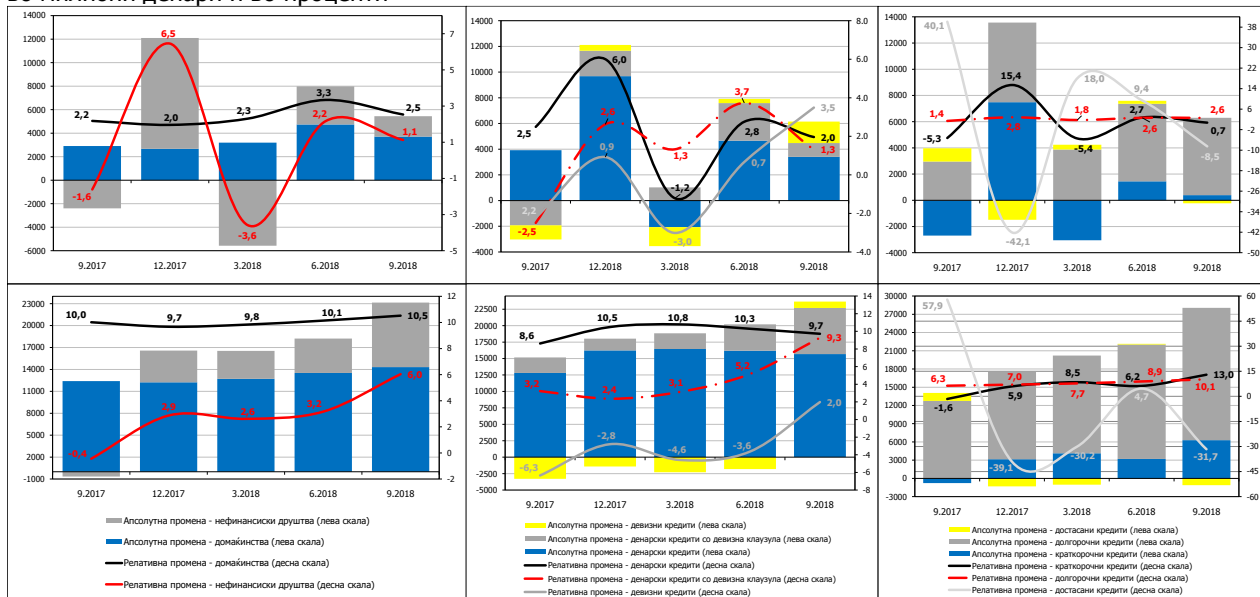
⁵⁶ „МБПР“ АД Скопје е исклучена од оваа анализа.

Во третиот квартал од 2018 година денарските кредити забележаа позначителен раст, во споредба со растот на кредитирањето со валутна компонента. Денарските кредити⁵⁷ повеќе растат кај домаќинствата (раст од 2.522 милиона денари или за 3,1%), во споредба со корпоративниот сектор (раст од 834 милиони денари или за 0,9%). Зголемувањето на денарските кредити со валутна клаузула⁵⁸ во најголем дел произлегува од домаќинствата, додека за растот на кредитите во странска валута⁵⁹, домаќинствата и корпоративните клиенти имаат сличен придонес. Во валутната структура на вкупните кредити, денарските кредити ја задржаа главната улога, со учество од 57,3%.

Графикон бр. 61

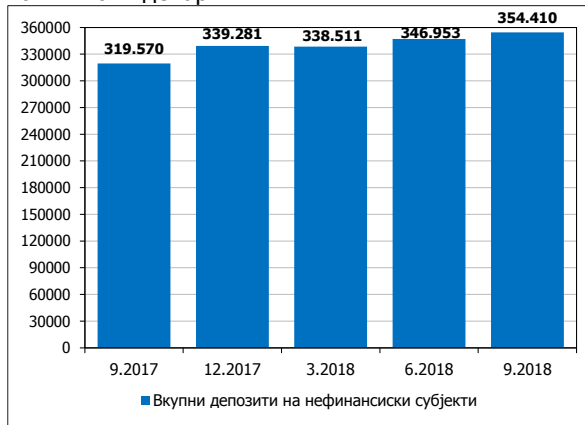
Квартален (горе) и годишен (долу) раст на кредитите, според секторот, валутата и рочноста во милиони денари и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 62

Состојба на депозитите на нефинансиските субјекти во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Во третиот квартал од 2018 година, продолжи зголемувањето на рочноста на кредитното портфолио. Долгорочното кредитирање оствари квартален раст од 5.897 милиони денари (или 2,6%), со што дополнително го зајакна учеството во

⁵⁷ Денарските кредити на квартална основа се зголемија за 3.406 милиони денари, или за 2,0%.

⁵⁸ Денарските кредити со валутна клаузула растат за 1.070 милиони денари (или за 1,3%), каде што придонесот на кредитите на домаќинствата изнесува 70,1%.

⁵⁹ Кредитите во странска валута квартално растат за 1.672 милиона денари (или за 3,5%). Притоа, придонесот на кредитите на нефинансиските друштва (31%) е малку поголем од придонесот на кредитите на домаќинствата (26,5%) во растот на кредитите во странска валута. Останатиот дел (42,5%) од растот на кредитите во странска валута се должи на кредитите на други клиенти, односно растот на долгорочните кредити на нерезиденти во странска валута.

структурата на вкупните кредити (76,4%). Најголем дел (57,8%) од растот на долгорочните кредити се должи на кредитите на домаќинствата⁶⁰. Во овој квартал, краткорочното кредитирање има помал придонес (6,5%) во растот на вкупната кредитна активност (18,3% во вториот квартал од 2018 година). Притоа, растот на краткорочните кредити целосно се должи на денарските кредити на домаќинствата⁶¹).

2.2. Депозити на нефинансиските субјекти

Графикон бр. 63

Промена на депозитите на нефинансиските субјекти

во милиони денари и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

По солидниот раст остварен во вториот квартал од годината, во третото тримесечје од 2018 година, депозитите од нефинансиските субјекти и натаму растат, но забавено. Сепак, годишната стапка на раст забележа забрзување во однос на 30.9.2017 година. Кварталниот раст на депозитна база на банките изнесува 7.457 милиони денари, или 2,1% (2,5% во вториот квартал од 2018 година), додека растот на годишна основа достигна 34.840 милиони денари, или 10,9% (9%, со 30.6.2018 година). **Домаќинствата**, коишто традиционално се најзначајниот депонент во македонскиот банкарски систем (со учество од 69% во вкупните депозити), во третиот квартал од 2018 година, ги зголемија своите средства во банките за 3.434 милиони денари, или за 1,4%. Сепак, во овој квартал, **депозитите на нефинансиските друштва** остварија познатителен раст (за 3.885 милиони денари или за 4,2%) во споредба со растот на депозитите на домаќинствата. На годишна основа, корпоративните депозити остварија солидна стапка на раст од 17,2% (или 14.198 милиони денари). Годишниот раст на депозитите на домаќинствата во третиот квартал од 2018 година е повисок во споредба со корпоративните депозити (18.843 милиони денари, или 8,3%).

⁶⁰ Долгорочните кредити на домаќинствата квартално растат за 3.407 милиони денари, што во најголем дел произлезе од растот на долгорочните денарски кредити на домаќинствата (2.173 милиони денари), и тоа потрошувачки и станбени кредити.

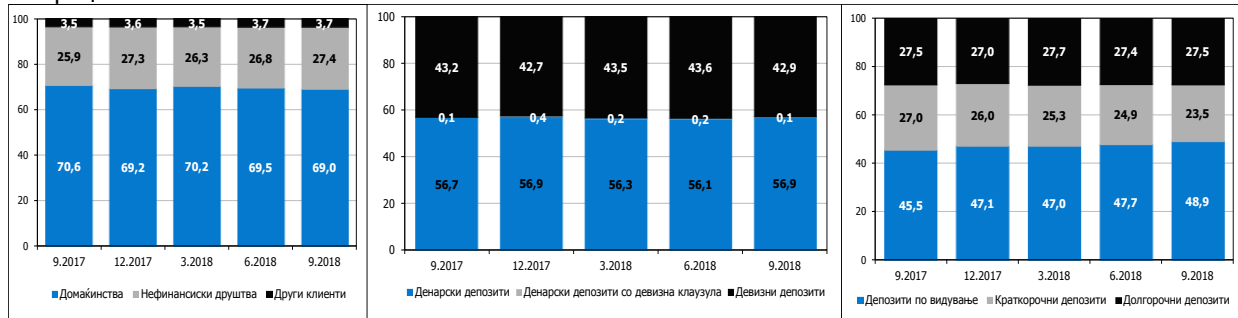
⁶¹ Краткорочните кредити квартално се зголемија за 398 милиони денари (или за 0,7%), што во најголем дел е резултат на растот на денарските кредити на домаќинствата (за 226 милиони денари, или за 2,4%).

Графикон бр. 64

Структура на вкупните депозити, според секторот (лево) и валутата (средина) и рочноста (десно)

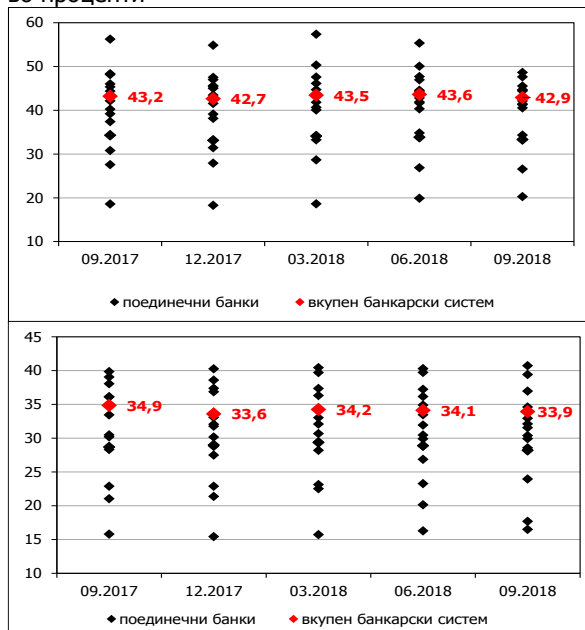
во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 65

Учество на вкупните девизни депозити (горе) и на девизните депозити на домаќинствата (долу) во вкупните депозити на банкарскиот систем во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Од аспект на валутата, денарските депозити речиси во целост го условија кварталниот раст на вкупните депозити, при што се зголемија за 6.978 милиони денари (или 3,6%). Депозитите на нефинансиските друштва имаа поголем придонес (71%) во растот на денарските депозити во споредба со придонесот на депозитите на домаќинствата (21,2%). Најголемиот дел од вкупната депозитна база и понатаму отпаѓа на денарските депозити (56,9% на 30.9.2018 година, наспроти 56,1% на 30.6.2018 година), во коешто најголем удел (61,6%) имаат депозитите на домаќинствата. Депозитите во странска валута остварија квартален раст од 726 милиони денари, или 0,5%, којшто целосно произлезе од депозитите на домаќинствата.

Во третиот квартал од 2018 година, забрзаниот раст на депозитите по видување⁶² и натаму има најголем придонес за зголемувањето на вкупните депозити. Забрзување на растот се забележува и кај долгорочните депозити, додека придонесот на краткорочните депозити во депозитниот раст е негативен. Во третиот квартал од 2018 година, **краткорочните⁶³ депозити** бележат негативна стапка на раст (-3,4% или 2.902 милиона денари). **Депозитите по видување**

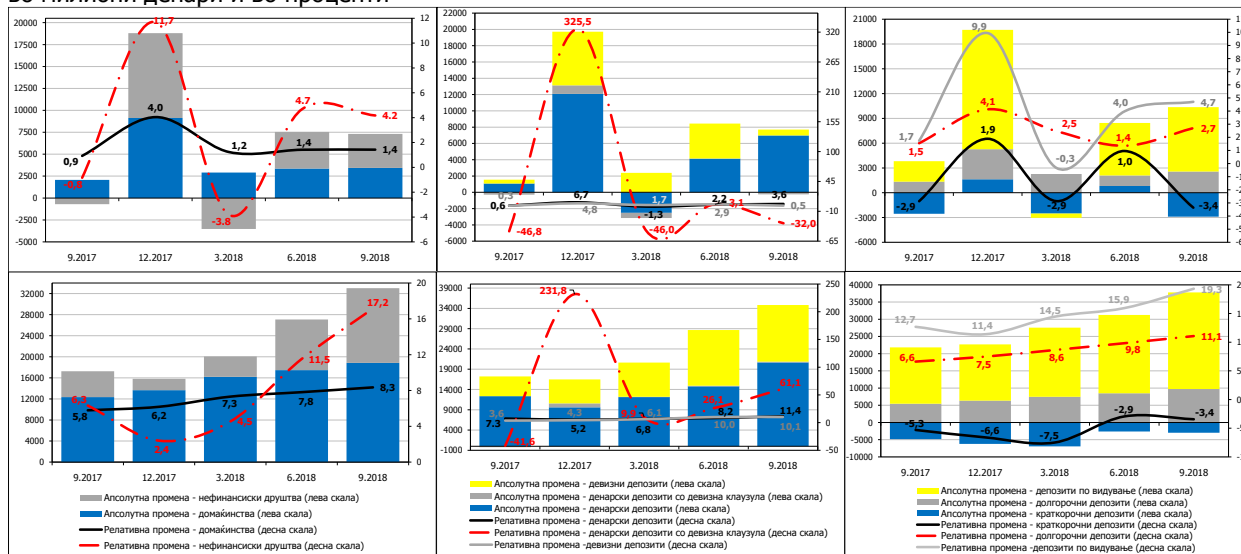
⁶² Во депозити по видување се опфатени и трансакциските сметки.

⁶³ Придонесот на депозитите на домаќинствата во кварталниот пад на краткорочните депозити изнесува 54,2%, а придонесот на депозитите на нефинансиските друштва е помал и изнесува 40,4%.

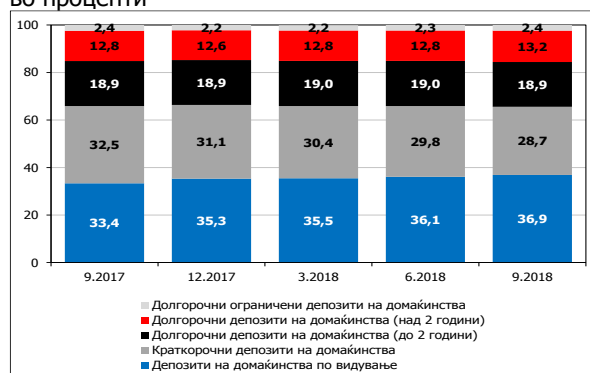
се зголемија за 7.792 милиона денари (или 4,7%), што беше во поголем дел условено од депозитите на нефинансиските друштва⁶⁴, и тоа пред сè денарските депозити. **Долгорочните депозити** остварија квартален раст од 2.566 милиони денари (или 2,7%), којшто во најголем дел (77,8%) е условен од депозитите на домаќинствата⁶⁵.

Графикон бр. 66 Квартална (горе) и годишна (долу) промена на депозитите, според секторот, валутата и рочноста во милиони денари и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 67 Рочна структура на депозитите на домаќинствата во проценти

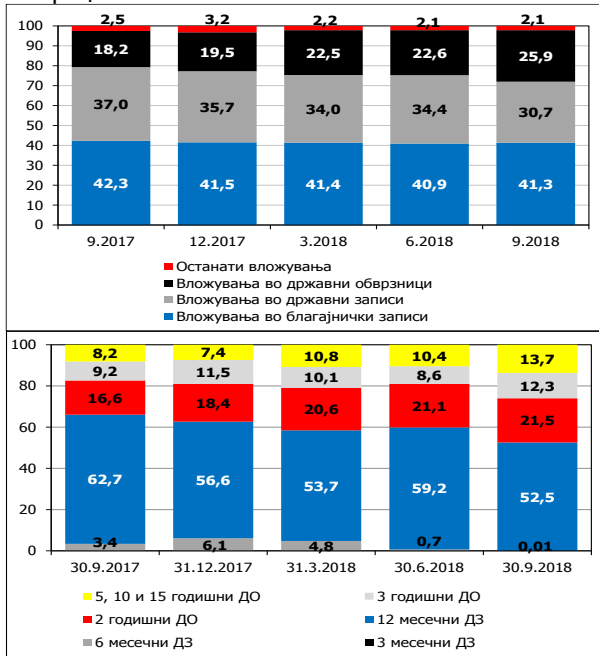
Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Анализата на **рочната и валутната структура на депозитите од домаќинствата** упатува на депозитите по видување, како најбрзорастечка компонента, во изминатиот период, како кај денарските, така и кај девизните депозити од овој сектор. Притоа, денарските депозити по видување покажуваат повисока променливост, веројатно со оглед на поизразеното присуство на трансакцискиот мотив кај физичките лица за чување на своите средства во банките во ваква форма. Трансакцискиот мотив е послабо изразен кај девизните депозити по видување,

⁶⁴ Кварталниот раст на депозитите по видување во поголем дел произлезе од растот на денарските депозити на нефинансиските друштва (за 5.121 милион денари, или 10,5%) и во помал дел од растот на девизните депозити на домаќинствата (за 1.808 милиони денари, или 4,5%).

⁶⁵ Кварталниот раст на долгорочните депозити на домаќинствата изнесува 1.997 милиони денари (или 2,4%), каде што придонесот на денарските депозити изнесува 44%, а придонесот на девизните депозити е малку поголем и изнесува 56%.

Графикон бр. 68 Структура на портфолиото на хартии од вредност (горе) и рочна структура на вложувањата во државни хартии од вредност (долу) во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

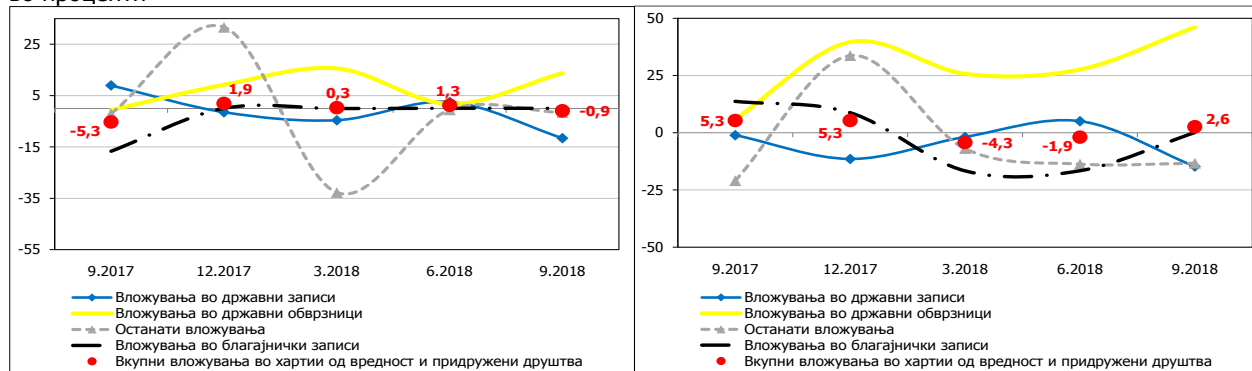
коишто бележат постојан раст во изминатиот период. Краткорочните депозити бележат претежно надолен тренд, независно од валутата, за сметка на растот на долгорочните депозити.

2.3. Останати активности

Во третиот квартал од 2018 година, вложувањата на банките во хартии од вредност⁶⁶ (според нето сметководствената вредност) забележаа намалување за 556 милиони денари (или 0,9%), додека нивното учество во вкупната актива на банките изнесува 12,5% и е намалено во споредба со 30.6.2018 година (12,9%). Позначителниот квартален пад на вложувањата на банките во државни записи (за 2.431 милион денари, или за 11,6%) имаше најголем придонес во намалувањето на вкупното портфолио на хартии од вредност. Наспроти ова, зголемување од 1.895 милиони денари (или 13,7%) се забележа кај вложувањата на банките во домашни долгорочни должнички хартии од вредност (тригодишните, петгодишните, десетгодишните и петнаесетгодишните државни облигации). Вложувањата на банките во благајнички записи се речиси непроменети во однос на 30.6.2018 година. По намалувањето на каматната стапка на благајничките записи во првиот квартал од 2018 година, Народната

Графикон бр. 69

Квартална (лево) и годишна (десно) промена на портфолиото на хартии од вредност во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

⁶⁶ Вклучително и вложувања во придружени друштва.

банка изврши дополнително намалување на каматната стапка на благајничките записи⁶⁷ во август 2018 година. Монетарното олабавување е одраз на постепеноста стабилизација на очекувањата и довербата на економските субјекти, во услови на солидна надворешна позиција и помали ризици за домашната економија.

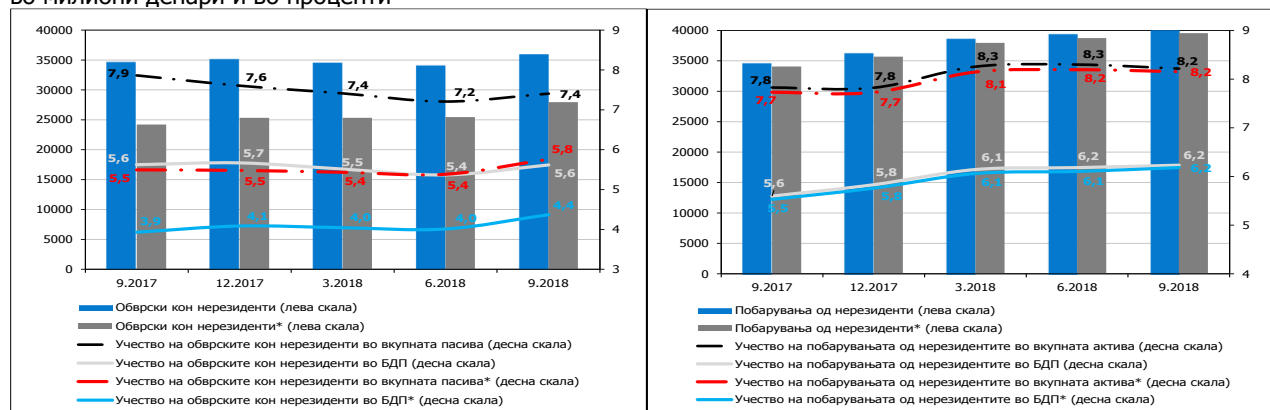
Графикон бр. 70
Квартална промена на пласманите кај финансиските институции во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Во третиот квартал од 2018 година, обемот на меѓубанкарското работење е сè уште мал (учеството на пласманите кај домашните банки во вкупната актива на банкарскиот систем изнесува само 2,4%). Вкупните пласмани кај банките и другите финансиски институции забележаа намалување (за 261 милион денари, или за 0,5%), со што се намали и нивното учество во вкупните активности на банкарскиот систем и се сведе на 10,4%. Ваквото намалување речиси целосно се должи на намалените кредити на домашните банки, во најголем дел долгорочните кредити кон домашните банки во странска валута (пласирани преку „МБПР“ АД Скопје). На страната на обврските кон финансиски институции, покрај зголемувањето на обврските кон матичните субјекти (за коешто ќе стане збор подолу во текстот), за одбележување е и кварталниот раст на депозитите од финансиските институции (за 2

Графикон бр. 71 Обврски (лево) кон и побарувања од (десно) нерезидентите во милиони денари и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

⁶⁷ Во август 2018 година, Народната банка изврши намалување на каматната стапка на благајничките записи од 3,00% на 2,75%, додека понудениот износ е непроменет (25.000 милиони денари).

милијарди денари, или за 8,3%), најмногу од пензиските фондови.

Во третиот квартал од 2018 година, банкарскиот систем повеќе побарува отколку што им должи од нерезидентите. Обемот на активности коишто ги извршуваат домашните банки со нерезидентите е релативно мал. Побарувањата на банките од нерезиденти се зголемија за 631 милион денари, или за 1,6%, а нивното учество во вкупната актива на банкарскиот систем изнесува 8,2%⁶⁸. Ваквото зголемување произлегува од растот на долгорочните кредити во странска валута одобрени на нефинансиските субјекти нерезиденти (за 628 милиони денари). **Обврските на банките кон нерезидентите** остварија зголемување за 1.866 милиони денари, или за 5,5% речиси целосно како резултат на растот на обврските врз основа на краткорочни кредити во странска валута кон нерезидентите финансиски друштва (матичен субјект) на една голема банка. Притоа, учеството на обврските кон нерезидентите во вкупната пасива се зголеми и изнесува 7,4%⁶⁹.

За македонските банки е карактеристично малото значење на изворите на финансирање обезбедени од матичните субјекти. Побарувањата на банкарскиот систем од матичните субјекти на банките учествуваат со незначителни 0,3% во вкупната актива во третиот квартал од 2018 година. Обврските на банките кон нивните матични субјекти квартално се зголемија за 1.218 милиони денари (или за 10%), што во најголем дел е резултат на растот на краткорочните обврски врз основа на кредити од матичниот субјект кај една голема банка. Со тоа, учеството на обврските на банките кон матичните лица (вклучувајќи ги и субординираните обврски и хибридниите капитални инструменти) во вкупните обврски на домашниот банкарски систем и во обврските кон нерезидентите се зголеми на 3,2% и 37,4%⁷⁰, соодветно. Во структурата на изворите на финансирање на банките од матичните субјекти најзастапени се краткорочните депозити (32%), долгорочните обврски врз основа на кредити (18,1%) и обврските врз основа на субординирани инструменти (27,4%).

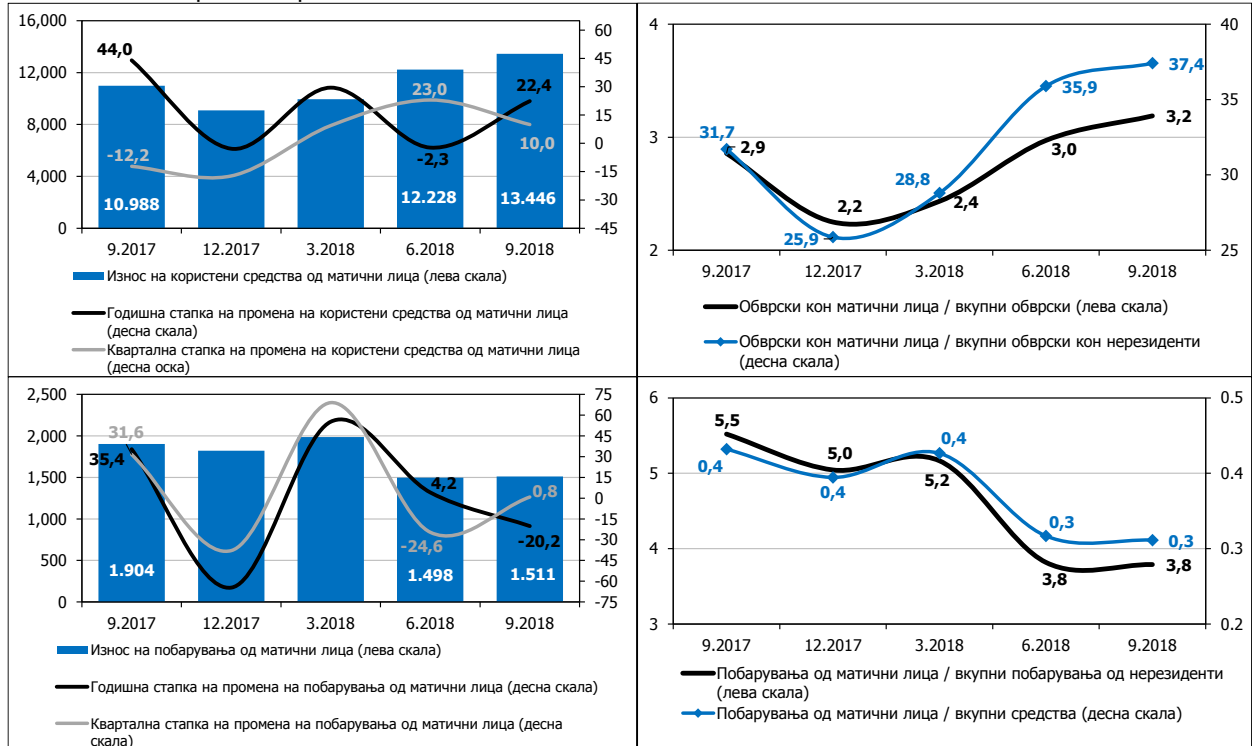
⁶⁸ По поединечна банка, учеството на побарувањата од нерезидентите во вкупната актива се движи помеѓу 0,6% и 20%.

⁶⁹ Анализирano по поединечна банка, учеството на обврските на банките кон нерезидентите во вкупната пасива се движи во интервал од 0,1% до 19,9%. „МБПР“ АД Скопје е исклучена од оваа анализа.

⁷⁰ Анализирano по поединечна банка, учеството на обврските на банките кон матичните лица во вкупните обврски кон нерезидентите се движи во интервал од 8,7% до 89,7%, односно од 0,1% до 14% во вкупната пасива.

Графикон бр. 72 Обврски (горе) и побарувања кон/од матичните лица на банките во милиони денари и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

2. Профитабилност⁷¹

Во текот на првите девет месеци од 2018 година, банките остварија позитивен финансиски резултат од работењето којшто е за близу 70% повисок, во споредба со истиот период од претходната година. Растот на добивката се должи на влијанието на еднократни фактори⁷², но и на редовните активности на банките и овозможи значително подобрување на профитната маргина, како и на стапките на поврат на капиталот и на средствата. Така, главен носител на подобрената профитабилност се пониските трошоци за исправка на вредноста што ги одразува активностите на банките за наплата на нефункционалните кредити. Придонес кон растот на профитабилноста имаше и подобрената оперативна ефикасност, додека нето каматниот приход умерено се намали и имаше негативен придонес кон годишниот раст на добивката на банкарскиот сектор. Ваквите движења се резултат на посилниот пад на каматните приходи, во споредба со падот на каматните расходи, во услови на раст на вкупните депозити и ограничен простор за натамошно позначително намалување на пасивните каматни стапки. Сепак, падот на каматните приходи забавува на годишна основа, а за одбележување е и позначителното стеснување на падот на приходите од кредити. Ова соодветствува со зголемената кредитна активност на банките, што во еден дел го компензира ефектот од натамошното намалување на активните каматни стапки. Одржувањето стабилен нето каматен приход е од големо значење за обезбедување одржлива профитабилност на банкарскиот сектор на среден и долг рок, имајќи го предвид деловниот модел на домашните банки којшто традиционално е насочен кон кредитно-депозитни активности, со најголемо учество на нето-приходите од камати.

1.4 Показатели за профитабилноста и ефикасноста на банкарскиот систем

Првите девет месеци од 2018 година беа одбележани со значително подобрување на профитабилноста и ефикасноста на банкарскиот сектор, во услови кога банките остварија добивка од работењето којашто е за близу 70% повисока во споредба со истиот период од претходната година. Високиот раст на добивката во еден дел се должи на влијанието на еднократни фактори од првиот квартал на годината, кога беше наплатен поголем износ на нефункционални побарувања, како и остварена капитална добивка од продажба на капитален влог. Придонес имаа и редовните активности на банките, што се согледува од растот на добивката (за 33,6% на годишна основа), по изземање на ефектот од еднократните настани од првиот квартал од годината. Во овој период, беше забележано и подобрување на оперативната ефикасност на банките. Нето каматниот приход, како носечка компонента на вкупните приходи на банките, на годишна основа умерено се намали и имаше негативен придонес кон растот на

⁷¹ Сите податоци во овој дел од Извештајот, коишто произлегуваат од билансот на успех на банките (приходи, расходи, добивка, загуба, итн.) се однесуваат на првите девет месеци од 2018 година, а нивната големина се споредува со истиот период од претходната или некоја друга година. Податоците коишто произлегуваат од билансот на состојба (актива, кредити, депозити, капитал, итн.) или оние поврзани со висината на активните и пасивните каматни стапки, во овој дел од Извештајот се презентирани како просек од состојбите за првите девет месеци од 2018 година и така пресметаниот просек се споредува со просекот пресметан за првите девет месеци од 2017 или од некоја друга година. Доколку презентацијата на податоците е направена на друга основа, различна од споменатава, тоа е нагласено во текстот.

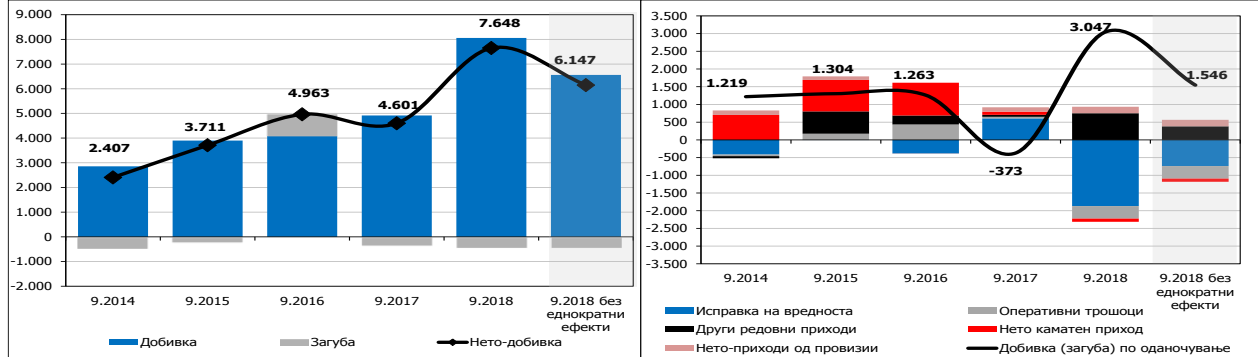
⁷² Во рамки на првиот квартал од 2018 година се изврши наплата на поголем износ на нефункционални побарувања од едно поголемо нефинансиско друштво од страна на неколку банки и беше остварена капитална добивка од продажба на капитален влог. Станува збор за настани од нередовен карактер коишто придонесоа за раст на профитабилноста на банкарскиот сектор.

профитабилноста. Анализирани по одделните групи банки, сите групи прикажаа добивка. Притоа, најголемиот дел од добивката (повеќе од 90%) беше сконцентриран кај групата големи банки, а позначително подобрување бележи и групата мали банки којашто прикажа профитабилно работење за разлика од истиот период од претходната година кога имаше загуба од работењето.

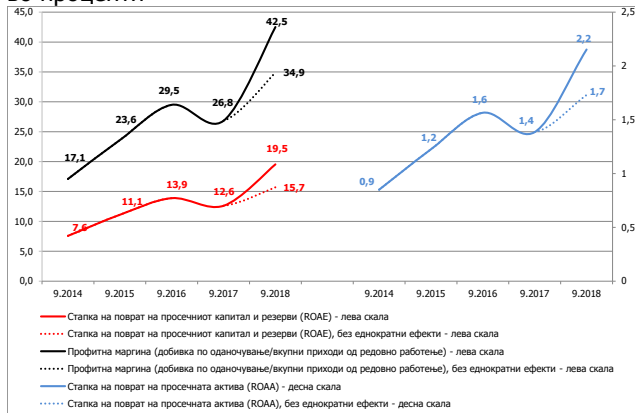
Графикон бр. 73 Нето-добивка по оданочување (лево) и годишна промена на главните приходи и расходи (десно)

во милиони денари

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 74 Стапки на поврат на просечната актива и на просечниот капитал и резерви и профитна маргина во проценти

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

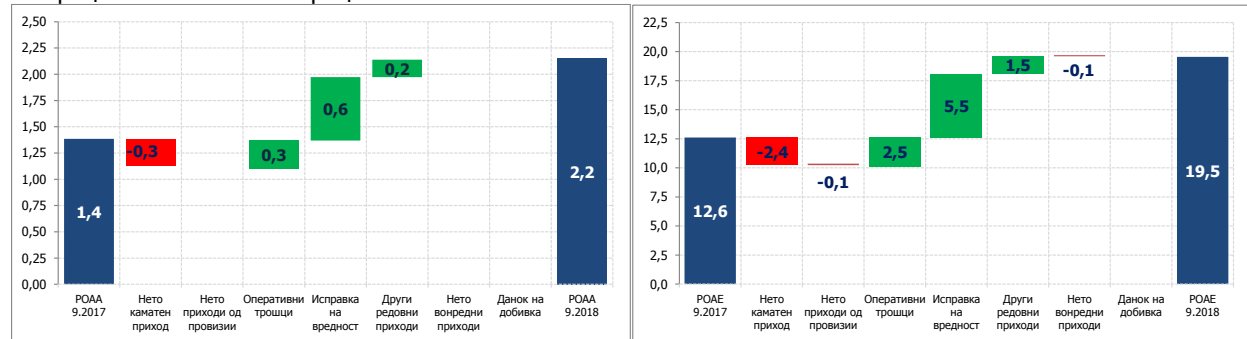
Зголемената добивка во првите девет месеци од 2018 година позитивно влијаеше врз основните показатели за профитабилноста на банкарскиот систем. Стапките на поврат на просечната актива и на просечниот капитал и резерви⁷³, како и профитната маргина на банкарскиот систем, во првите девет месеци од 2018 година се значително зголемени, во споредба со истиот период од минатата година. Доколку се исклучи ефектот од еднократните фактори, подобрувањето на показателите е поумерено, но и натаму солидно, што упатува на солиден капацитет на домашните банки за профитабилно работење, како значаен предуслов за одржување на стабилноста и зголемување

на обемот на активности на банкарскиот сектор. Показателите за профитабилноста и ефикасноста на банкарскиот систем и одделните групи банки се презентирани во анексите кон овој извештај.

⁷³ Просечната актива и капиталот и резервите се пресметани како просек од состојбата на активата, односно капиталот и резервите на анализираниот датум и 31.12. од претходната година.

Графикон бр. 75

Расчленување на стапките на поврат на просечната актива и на просечниот капитал во процентни поени и во проценти

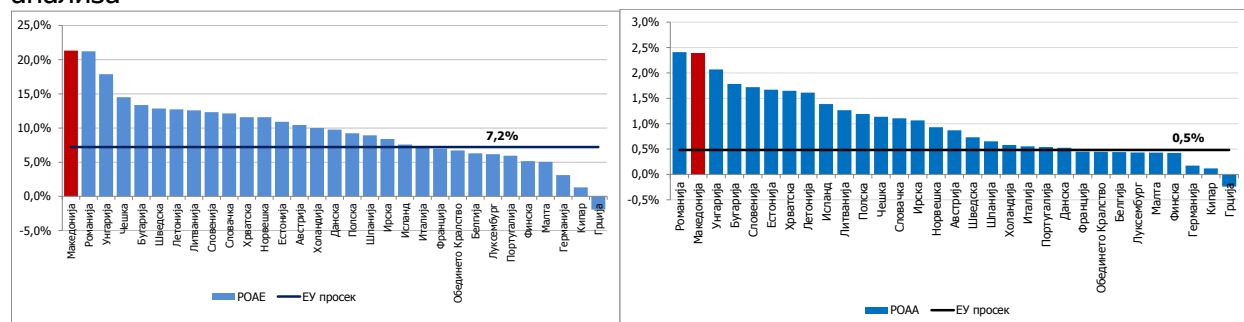
Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Забелешка: На графиконот се претставени промените во одделните компоненти на профитабилноста изразени како учество во просечната актива, односно просечниот капитал. Зелените и црвените столпчиња означуваат позитивен и негативен придонес кон растот на POAA/POAE, соодветно, во процентни поени. POAA и POAE се изразени во проценти.

Споредбената анализа на показателите за профитабилноста со земјите од Европската Унија покажува дека банкарскиот систем во Република Македонија на крајот на вториот квартал од 2018 година имал највисока стапка на поврат на капиталот, којашто е речиси тројно повисока од просекот на ЕУ. Македонскиот банкарски систем е втор, по Романија, според остварената стапка на повратот на активата, којашто повторно е значително повисока од просечната во ЕУ⁷⁴.

Графикон бр. 76

Стапка на поврат на капиталот (лево) и стапка на поврат на активата (десно), споредбена анализа

Извор: ЕБА.

Забелешка: Податоците се заклучно со 30.6.2018 година.

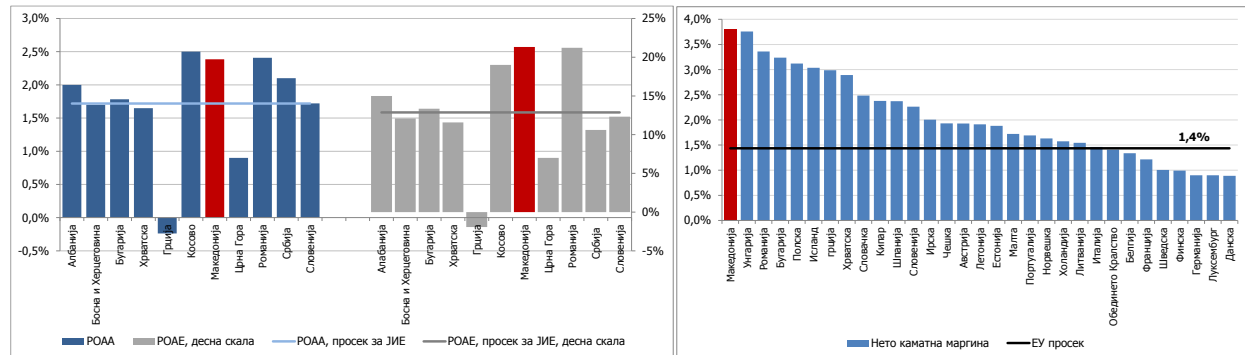
⁷⁴ И со изземање на ефектите од еднократните настани, банкарскиот систем на Република Македонија има една од највисоките стапки на поврат на капиталот (со исклучок на Романија и Унгарија) и на активата (со исклучок на Романија, Унгарија и Бугарија).

Во споредба со земјите од регионот на Југоисточна Европа, банкарскиот систем на Република Македонија има највисока стапка на поврат на капиталот, заедно со Романија, додека според повратот на активата е втор по остварувањата, по Косово.

Графикон бр. 77

Показатели за профитабилност во ЈИЕ (лево) и нето каматна маргина (десно), споредбена анализа

Извор: ЕБА, ММФ, интернет-страници на централните банки.

Забелешка: Податоците се заклучно со 30.6.2018 година, со исклучок на Црна Гора за којашто податоците се заклучно со декември 2017 година. Нето каматната маргина е изразена како сооднос од нето каматниот приход и каматносна актива.

Во опкружување на ниски каматни стапки, нето каматната маргина што банките ја остваруваат од каматносни активности има тренд на намалување во последните две години, но и натаму се одржува на релативно високо ниво, што е значително (речиси тројно) повисоко од просекот на ЕУ. Ваквите остварувања укажуваат на компаративно солиден капацитет на домашниот банкарски сектор за остварување приход од финансиското посредување⁷⁵. Сепак, ако се земе предвид деловниот модел на домашните банки, чиешто јадро го сочинуваат депозитно-кредитните активности, одржувањето стабилен нето каматен приход е од големо значење за обезбедување одржлива профитабилност на долг рок. Остварувањата од првите девет месеци на 2018 година покажуваат умерено намалување на нето каматната маргина (за 0,3 процентни поени на годишна основа) до 3,7%, што е остварено во услови на умерено намалување на нето каматните приходи (за 0,8%), при истовремено зголемување на просечната каматносна актива (за 7,3%). Намалувањето на нето каматниот приход се должи на посилен пад на каматните приходи, во споредба со падот на каматните расходи, гледано во апсолутни износи. Ваквите движења го одразуваат забрзувањето на растот на вкупните депозити, во споредба со истиот период на претходната година⁷⁶, што во услови на ограничен простор за натамошно позначително намалување на каматните стапки на депозитите, дополнително придонесе за забавување на надолното приспособување на расходите за камати, што е редовна карактеристика на домашниот банкарски сектор во последните неколку години. Така, вкупните каматни расходи за периодот јануари-

⁷⁵ Сепак, при споредбата на нето каматната маргина треба да се има предвид дека таа може да биде под влијание на повеќе фактори, како што се: избраниот деловен модел (што значи и различна застапеност на каматносни активности во вкупните активности на банките), структурата на изворите на финансирање, начинот на формирање и нивоата на каматните стапки и други.

⁷⁶ Во периодот јануари-септември 2018 година, вкупните депозити на банките на годишна основа раста со просечна стапка од 8,2% (или просечна апсолутна промена од 26.244 милиони денари), во споредба со истиот период од претходната година кога просечната годишна стапка на раст изнесуваше 5,9% (или просечна апсолутна промена од 17.572 милиона денари).

септември 2018 година на годишна основа се пониски за 117 милиони денари, или 3,6%⁷⁷, во споредба со истиот период од претходната година кога намалувањето изнесуваше 9,4%⁷⁸. Во вакви услови, кога просторот за рационализација на трошокот на депозитите сè повеќе се стеснува, за одбележување е што падот на вкупните каматни приходи⁷⁹ исто така забави (намалување за 206 милиони денари, или за 1,4%, во споредба со истиот период од претходната година)⁸⁰, што е остварено во услови на позначително стеснување на падот на приходите од кредити. Ваквите движења го одразуваат растот на вкупните кредити⁸¹ којшто во првите девет месеци забрза и во еден дел го компензира ефектот од натамошното намалување на активните каматни стапки. **Анализата по сектори покажува претежно задржување на трендовите од претходниот период, без позначајни промени во структурата на формирањето на вкупниот нето каматен приход на банките.** Така, кредитно-депозитната активност со домаќинствата и натаму придонесува за раст на нето каматната маргина, при раст на каматните приходи и натамошно, но значително поумерено намалување на расходите од камати за домаќинствата. Имено, и во текот на првите девет месеци од 2018 година, банките и натаму обезбедуваат активна кредитна поддршка на секторот „домаќинства“⁸², што придонесе за раст на приходите од камати во услови на натамошно намалување на каматните стапки на речиси сите категории кредити на домаќинствата. Нето-приходот од нефинансиските друштва и натаму се намалува. Сепак, значајно е што овој пад се стеснува, во споредба со истиот период од претходната година за што придонес имаше засилувањето на кредитната активност на банките кон секторот на нефинансиски друштва⁸³. Ова го нагласува значењето на кредитната активност на банките за одржување стабилен нето каматен приход.

⁷⁷ Намалувањето на каматните расходи во најголем дел се должи на пониските расходи за камати на секторот „домаќинства“ коишто на годишна основа се намалија за 5,3%, или 90 милиони денари. Намалување на каматните расходи имаше и кај нефинансиските друштва (за 9%, или 36 милиони денари) и останатите каматни расходи (за 0,8%, или 4 милиони денари), додека каматните расходи од финансиските друштва забележаа раст (за 2,4%, или 14 милиони денари).

⁷⁸ За споредба, каматните расходи во првите девет месеци од 2016 во однос на истиот период од претходната година се намалија за 16,8%. Намалувањето во 2015 и 2014 година изнесуваше 19,5% и 10,6%, соодветно.

⁷⁹ Намалувањето на каматните приходи во најголем дел го одразува намалувањето на приходите од камати од нефинансиските друштва (за 6,6%, или 372 милиона денари), што претставува забавено намалување во споредба со истиот период од претходната година кога приходите беа пониски за 7,5%, или 463 милиони денари. Намалување беше забележано и кај приходите од финансиските друштва (за 14,5%, или 151 милион денари) и на останатите каматни приходи (за 4,8%, или 43 милиони денари), додека каматните приходи од секторот „домаќинства“ и натаму бележат раст којшто за првите девет месеци на 2018 година изнесува 5,2%, или 359 милиони денари.

⁸⁰ На 30.9.2017 година, каматните приходи на банките беа помали за 1,7%, или за 250 милиони денари.

⁸¹ Во периодот јануари-септември 2018 година вкупните кредити на банките на годишна основа растеа со просечна стапка од 6,6% (или просечна апсолутна промена од 18.577 милиони денари), што е трикратно зголемување во споредба со истиот период од претходната година кога годишната стапка на раст изнесуваше 2,5%, во просек (или просечна апсолутна промена од 6.928 милиони денари).

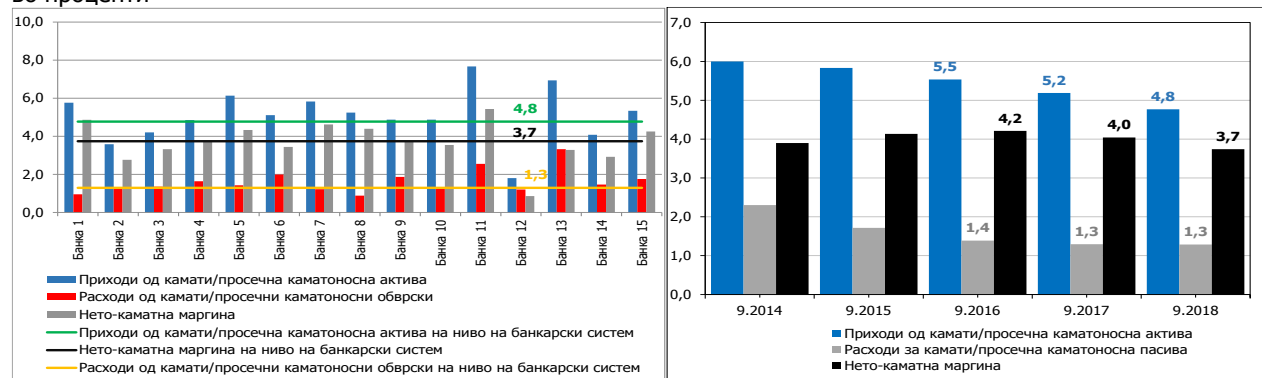
⁸² Во периодот јануари-септември 2018 вкупните кредити на банките одобрени на секторот „домаќинства“ на годишна основа растеа со просечна стапка од 10,2%, што претставува забрзување во однос на истиот период од претходната година кога просечната годишна стапка на раст изнесуваше 8,9%. Со тоа кредитите на домаќинствата се носечка ставка на растот на вкупните кредити со придонес од 72%, во просек, за годишниот раст на вкупните кредити на нефинансиските субјекти во периодот јануари-септември 2018 година.

⁸³ Во рамки на периодот јануари-септември 2018 година, вкупните кредити на банките одобрени на нефинансиските друштва растеа со просечна годишна стапка од 3,4%, во споредба со истиот период од претходната година кога просечниот годишен раст беше негативен и изнесуваше -2,4%. Со тоа вкупните кредити на нефинансиските субјекти во септември 2018 година придонесоа со 19,3% во растот на вкупната каматносна актива на годишна основа, додека во истиот период од претходната година имаа негативен придонес (од 4,1%).

Графикон бр. 78

Нето каматна маргина по одделна банка (лево)* и на ниво на банкарскиот систем (десно), со состојба на 30.9.2018 година во проценти

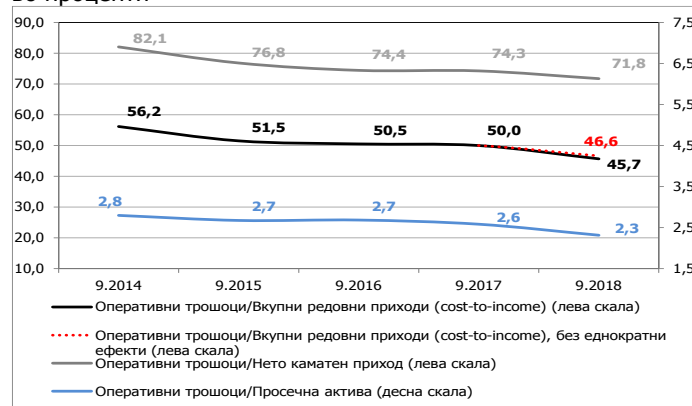

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

* Показателите на ниво на банкарскиот систем се презентирани со линии.

Графикон бр. 79

Показатели за оперативната ефикасност во проценти

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

страна, трошоците за вработените и општите и административни трошоци и натаму бележат раст на годишна основа (за 4,1% и 6,3%, соодветно).

Придонес за подобрувањето на трошочната ефикасност на банките (мерена преку соодносот на оперативните трошоци и вкупните редовни приходи на банките) во овој период имаше и растот на вкупните редовни приходи⁸⁶,

Оперативната ефикасност на банките бележи подобрување во првите девет месеци на 2018 година според сите показатели, во услови на пад на оперативните трошоци и раст на приходите на банките и на просечната актива. Намалувањето на оперативните трошоци (за 354 милиони денари, или за 4,1% на годишна основа) главно се должи на регулаторни промени, односно намалувањето на премијата за осигурување на депозитите⁸⁴, што го преполови трошокот за оваа намена, и исклучувањето на посебната резерва за вонбилансна изложеност од структурата на оперативните трошоци⁸⁵. Од друга

⁸⁴ Од ноември, 2017 година, премијата за осигурување на депозитите се намали од 0,5% на 0,25%.

⁸⁵ Почнувајќи од 1.1.2018 година, посебната резерва за потенцијални кредитни загуби од вонбилансна изложеност (заедно со соодветните ослободувања на оваа резерва) се евидентира како дел од трошоците за исправка на вредноста, а не како дел од оперативните трошоци на банките. Доколку се из земе овој ефект, вкупните оперативни трошоци во првите девет месеци на 2018 година во однос на истиот период од претходната година би биле повисоки за 2,2%. Посебната резерва за вонбилансна изложеност во првите девет месеци на 2018 година изнесува 547 милиони денари.

⁸⁶ Вкупните приходи од редовно работење вклучуваат нето каматни приходи, нето-приходи од провизии и други редовни приходи.

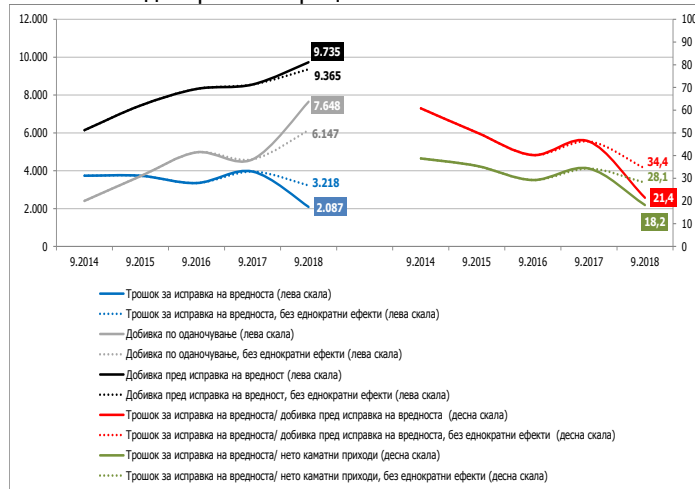
коишто на годишна основа се зголемија за 4,9% (или 847 милиони денари). Во нивни рамки, најголемо е влијанието на другите редовни приходи (остварената капитална добивка)⁸⁷, коишто придонесоа со 88,9% за растот на вкупните приходи од редовното работење на банките, и со тоа учествуваа со 24,7% во зголемувањето на добивката на банкарскиот систем. Нето-приходите од провизии исто така придонесоа за зголемување на редовните

приходи и на добивката на банкарскиот сектор (со 21,7% и 6%, соодветно), додека придонесот на нето каматниот приход беше негативен.

Графикон бр. 80

Показатели за учеството на нето-исправката на вредноста на финансиските и нефинансиските средства во добивката и во нето каматните приходи

во милиони денари и во проценти

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

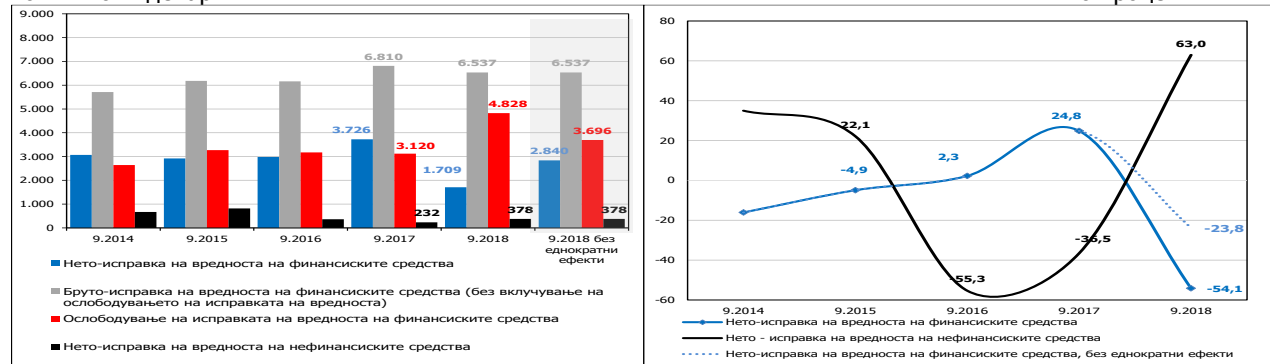
Во првите девет месеци од 2018 година, трошоците за исправката на вредноста на финансиските средства значително се намалија (за 54,1%, или 2.017 милиони денари), во споредба со истиот период од 2017 година, со што беа главен носител на растот на добивката на банкарскиот систем со придонес од 66,2%. Ваквите остварувања го одразуваат влијанието на еднократните настани од првиот квартал кога се изврши наплата на позначителен износ на нефункционални побарувања од страна на неколку банки, што доведе до ослободување значителен износ на исправката на вредноста и намалување на нето-

исправката на вредноста на финансиските средства. Трендот на нето-исправката на финансиските средства е надолен и со изземање на овој ефект (намалување за 23,8%, или 886 милиони денари на годишна основа), што укажува на главно добра наплата на

Графикон бр. 81

Износ на трошоците за исправка на вредноста на финансиските и нефинансиските средства (лево) и годишни стапки на промена на трошоците за исправка на вредноста на финансиските и нефинансиските средства (десно)

во милиони денари

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

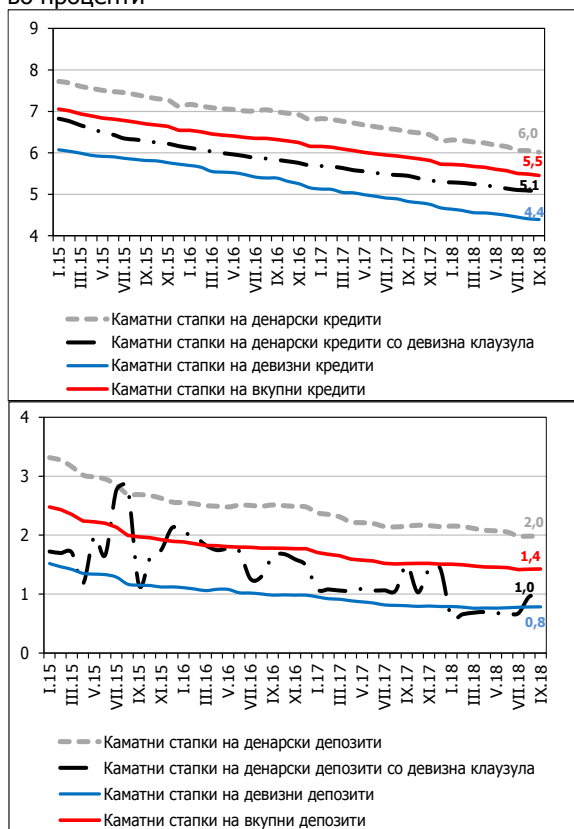
⁸⁷ Остварената капитална добивка произлегува од продажбата на преземен имот и на капитален влог.

нефункционалните кредити од страна на банките, како и наплата на редовни (функционални) побарувања. Во рамките на периодот, банките остварија и неколку продажби на преземен имот, што придонесе за ослободување исправка на вредноста на нефинансиските средства. Сепак, нето-исправката на вредноста на нефинансиските средства бележи зголемување на годишна основа, што се должи на регулаторната обврска за постепено „оштетување“ на преземените средства, во период од пет години.

1.2. Движење на каматните стапки и на каматниот распон

Графикон бр. 82 Активни (горе) и пасивни каматни стапки (долу) во проценти

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

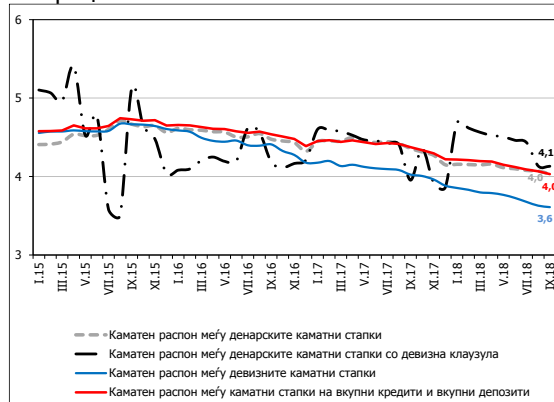
Во рамки на првите девет месеци од 2018 година, продолжи трендот на намалување на каматните стапки на банките во услови на олабавување на монетарната политика од страна на Народната банка⁸⁸. Приспособувањето беше поизразено на страната на активните каматни стапки, коишто во септември 2018 година во однос на крајот на претходната година се пониски за 0,3 процентни поени. Во просек, во споредба со истиот период на претходната година, каматната стапка на вкупните кредити во периодот јануари-септември 2018 година е пониска за 0,4 процентни поени. Намалувањето на каматната стапка на вкупните депозити изнесува 0,1 процентен поен, во однос на крајот на претходната година и во однос на просекот од истиот период од претходната година.

Просечната пондерирана активна каматна стапка за периодот јануари-септември 2018 година изнесува 5,6%, во просек, додека просечната пондерирана пасивна каматна стапка за истиот период се одржува на нивото од 1,5%, во просек. Анализирани по валута, поизразен пад бележи каматната стапка на денарските и каматната стапка на девизните кредити (од 0,5 процентни поени, во просек, во споредба со истиот период на претходната година). На страната на депозитите, најзабележително е намалувањето на каматната стапка на денарските депозити со девизна клаузула од 0,4 процентни поени, во просек, во споредба со истиот период од претходната година.

⁸⁸ Во март 2018 година, НБРМ ја намали каматната стапка на благајничките записи од 3,25% на 3%. Во август, основната каматна стапка беше намалена за дополнителни 0,25 процентни поени, со што таа се сведе на 2,75%.

Графикон бр. 83 Каматен распон
во процентни поени

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Во периодот јануари-септември 2018 година, каматните распони⁸⁹ имаа умерен надолен тренд предизвикан од поголемо намалување на активните, во споредба со пасивните каматни стапки. Каматниот распон помеѓу каматните стапки на вкупните кредити и депозити на годишна основа се стесни за 0,3 процентни поени и за периодот изнесува 4,1 процентен поен, во просек.

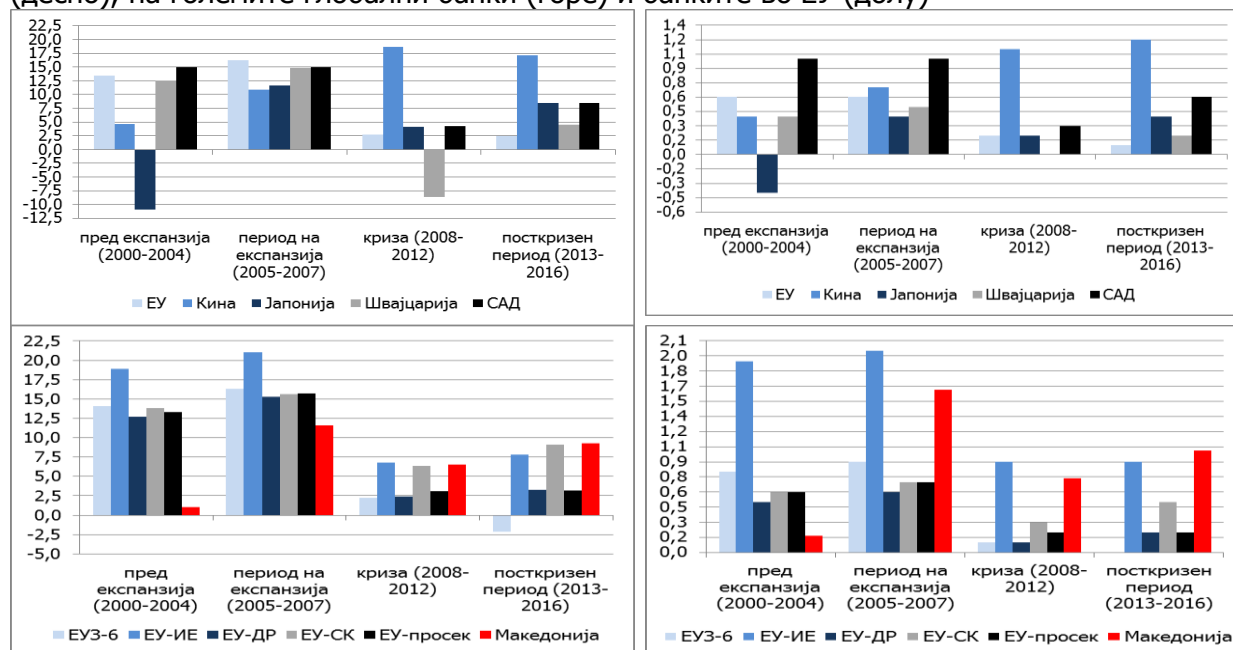
⁸⁹ Големата променливост на распонот во денари со девизна клаузула се должи на каматните стапки за депозитите во денари со девизна клаузула, поради многу ретката застапеност на овој депозитен производ.

Аналитички прилог: Профитабилноста на банкарскиот сектор во периодот по глобалната криза

Профитабилноста е значаен показател за состојбата на банкарскиот сектор, неговата стабилност и одржливост на долг рок. Таа ги одразува севкупните остварувања на банката согледани преку ефикасноста во управувањето со средствата, обврските, капиталот и трошоците и со тоа, способноста за остварување одржливи приходи на долг рок. Историјата на профитабилно работење е синоним за финансиска сила и долгорочна сигурност на банката, што е од интерес за сите засегнати страни – депонентите, сопствениците, раководните структури, потенцијалните инвеститори и регулаторите. Профитот има посебно значење за банкарскиот сектор, бидејќи е важен интересен извор за зголемување на капиталот, а влијае и врз способноста и условите за прибирање капитал од надворешни извори. Со јакнење на капиталната позиција се зголемува отпорноста на банкарскиот сектор на шокови и се гради капацитет за соодветна кредитна поддршка на економијата, како основа за профитабилно работење и во следниот период. Од друга страна, ниската или недоволна профитабилност може да мотивира прекумерно преземање ризици заради остварување повисоки профити, што ја зголемува финансиската ранливост и ризикот од загуби. Оттука е и важноста на профитабилноста за одржувањето на финансиската сигурност и долгорочната стабилност на банкарскиот сектор, а со тоа и на целокупната финансиска стабилност.

Графикон бр. 84 Стапка на поврат на капиталот (лево) и стапка на поврат на активата (десно), на големите глобални банки (горе) и банките во ЕУ (долу)

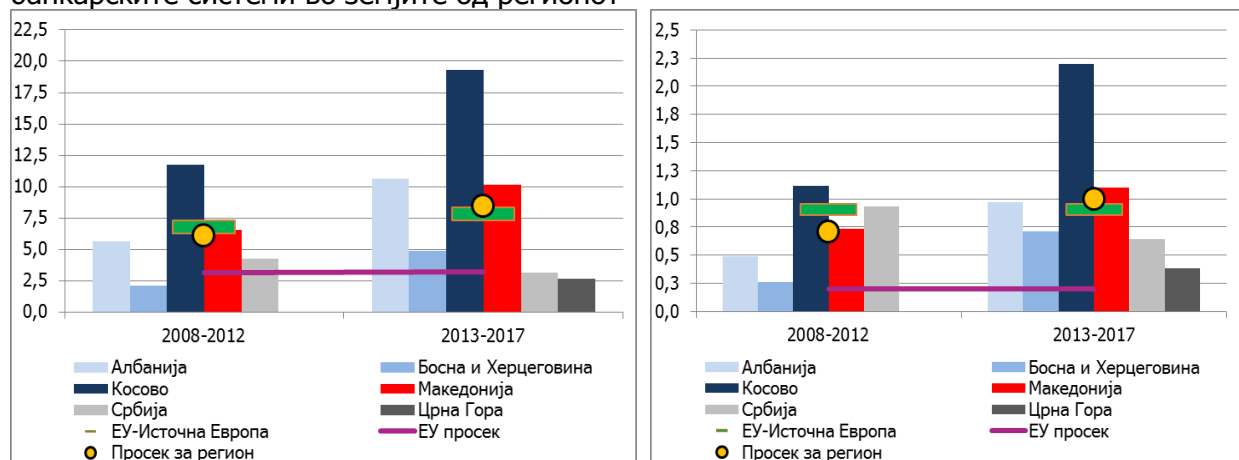
Забелешка: ЕУ3-6 ги вклучува шесте земји од ЕУ што беа најмногу погодени од европската должничка криза (Кипар, Грција, Италија, Ирска, Португалија и Шпанија); ЕУ-ИЕ ги вклучува земјите членки на ЕУ од Источна Европа (Унгарија, Полска, Романија и Словенија); ЕУ-СК ги вклучува скандинавските земји членки на ЕУ (Данска, Финска и Шведска); ЕУ-ДР ги вклучува останатите земји членки на ЕУ што не се опфатени со претходните три групи (Австрија, Белгија, Франција, Германија, Луксембург, Холандија и Обединето Кралство); ЕУ - просек се однесува на просекот за сите земји членки на ЕУ.

Извор: Detragiache, Tressel and Turk-Aris (2018), "Where Have All the Profits Gone? European Bank Profitability Over the Financial Cycle", IMF WP/18/99 и НБРМ.

Глобалната финансиска и економска криза дополнително го нагласи значењето на профитабилноста за одржливо функционирање и ефикасно финансиско посредување на банкарскиот сектор. Под влијание на кризата, показателите за профитабилноста се влошија во речиси сите географски региони. На ниво на Европската Унија, бавното заздравување на профитабилноста во посткризниот период се оценува како значајна пречка за посилен раст на банкарскиот сектор и важен ризик за финансиската стабилност. Ова особено се однесува на земјите што беа најсилно погодени од европската должничка криза, додека источноевропските и скандинавските земји остварија релативно подобри резултати, коишто сепак сè уште се под преткризните нивоа. Во однос на земјите од регионот, карактеристични се солидни остварувања во посткризниот период, но со видливи разлики по одделни земји. Динамиката на економското закрепнување и со тоа, закрепнувањето на кредитниот раст и квалитетот на кредитното портфолио беа значајни фактори што влијаеја врз динамиката на профитабилноста на банките од регионот.

Графикон бр. 85 Стапка на поврат на капиталот (лево) и на активата (десно) на банкарските системи во земјите од регионот

Забелешка: Просекот за ЕУ и ЕУ-Источна Европа вклучува податоци заклучно со 2016 година. Податоците за Црна Гора се за периодот 2013-2017 година.

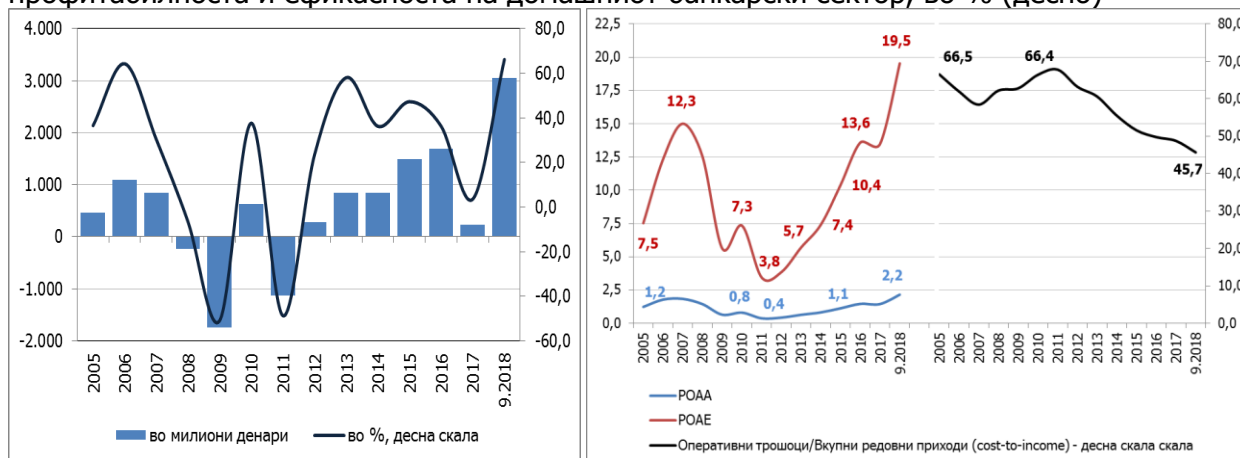
Извор: Detragiache, Tressel and Turk-Aris (2018), "Where Have All the Profits Gone? European Bank Profitability Over the Financial Cycle", IMF WP/18/99, интернет-страниците на централните банки и НБРМ.

Банкарскиот сектор во Република Македонија покажа отпорност на кризата во сите сегменти, вклучувајќи ја и профитабилноста. Имено, по периодот на експанзија и висока профитабилност во преткризниот период, показателите за профитабилноста на домашниот банкарски сектор умерено се влошија за време на кризата, по што следеше заздравување, и тоа посилено во споредба со европскиот просек и просекот на земјите од регионот. Стапките на остварен поврат на капиталот и на активата на домашниот банкарски сектор за периодот 2013-2018 година⁹⁰ изнесуваат 11,7% и 1,3%, во просек, соодветно и со последните остварувања веќе ги надминуваат преткризните нивоа. Со тоа, македонскиот банкарски сектор се издвојува меѓу најпрофитабилните во регионот, веднаш по банкарскиот систем на Косово.

⁹⁰ Податоците за 2018 година се заклучно со септември.

Графикон бр. 86 Годишни промени на добивката (лево) и показатели за профитабилноста и ефикасноста на домашниот банкарски сектор, во % (десно)

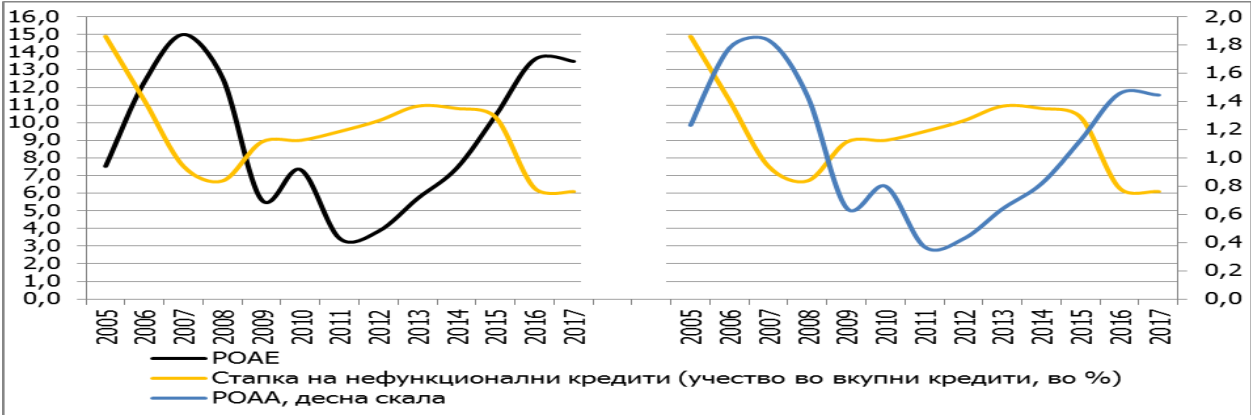

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Позитивните финансиски остварувања на домашниот банкарски сектор соодветствуваат со карактеристиките на домашните банки коишто во основа се потпираат на традиционалниот деловен модел на работење – прибирање депозити, како постабилен извор на финансирање и нивно пласирање во кредити во домашната економија – при одржување висока капитализираност и во основа конзервативна политика на управување со ризиците. Придонес имаше и послабиот раст на нефункционални кредити, како и задржувањето на позитивна стапка на кредитен раст во рамки на целиот период, во услови кога стеснувањето на економската активност во домашната економија за време на кризата беше поумерено, во споредба со повеќето земји од ЕУ. Имено, анализата на динамиката на показателите на профитабилноста покажува висока усогласеност со економскиот циклус, со исклучок на последните две години кога профитабилноста на банките расте во услови на ослабен економски раст. Профитабилноста покажува и висока спротивна врска со растот на нефункционалните кредити, што го нагласува значењето на управувањето со кредитниот ризик за профитабилното работење на банките.

Графикон бр. 87 Профитабилноста на домашниот банкарски сектор во однос на економскиот циклус (горе) и квалитетот на кредитното портфолио (долу)

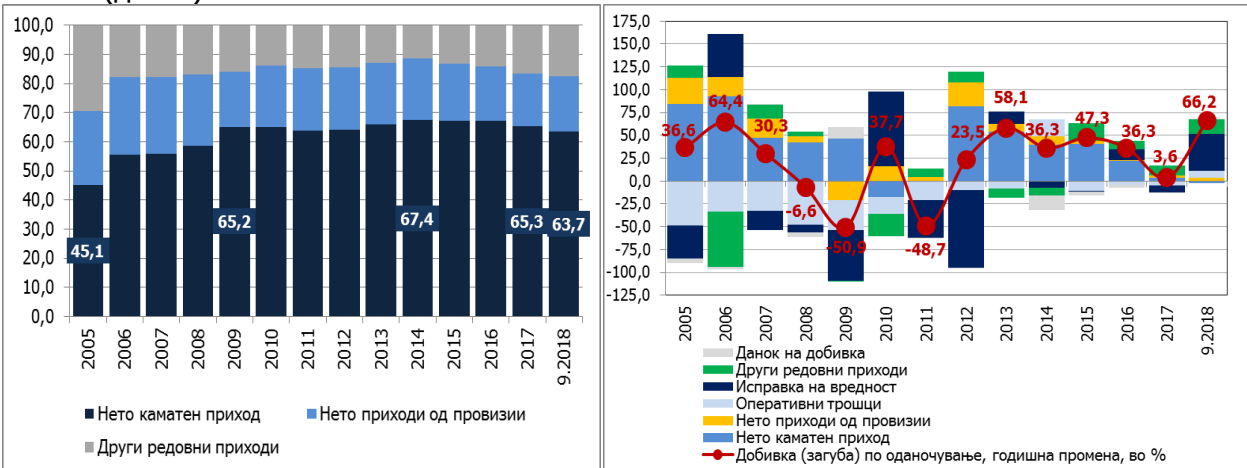

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Растот на профитабилноста несомнено е позитивен показател за ефикасноста на домашниот банкарски сектор. Сепак, за негово ефикасно функционирање и одржливост на деловниот модел на долг рок, покрај нивото важна е и одржливоста на банкарските приходи што се согледува преку структурата на приходите, нивната променливост и еволуцијата на нето каматната маргина низ времето.

Графикон бр. 88 Структура на приходите на банките, учество во вкупни приходи, во % (лево) и придонес во годишната промена на добивката (загубата) на банкарскиот сектор, во п.п. (десно)

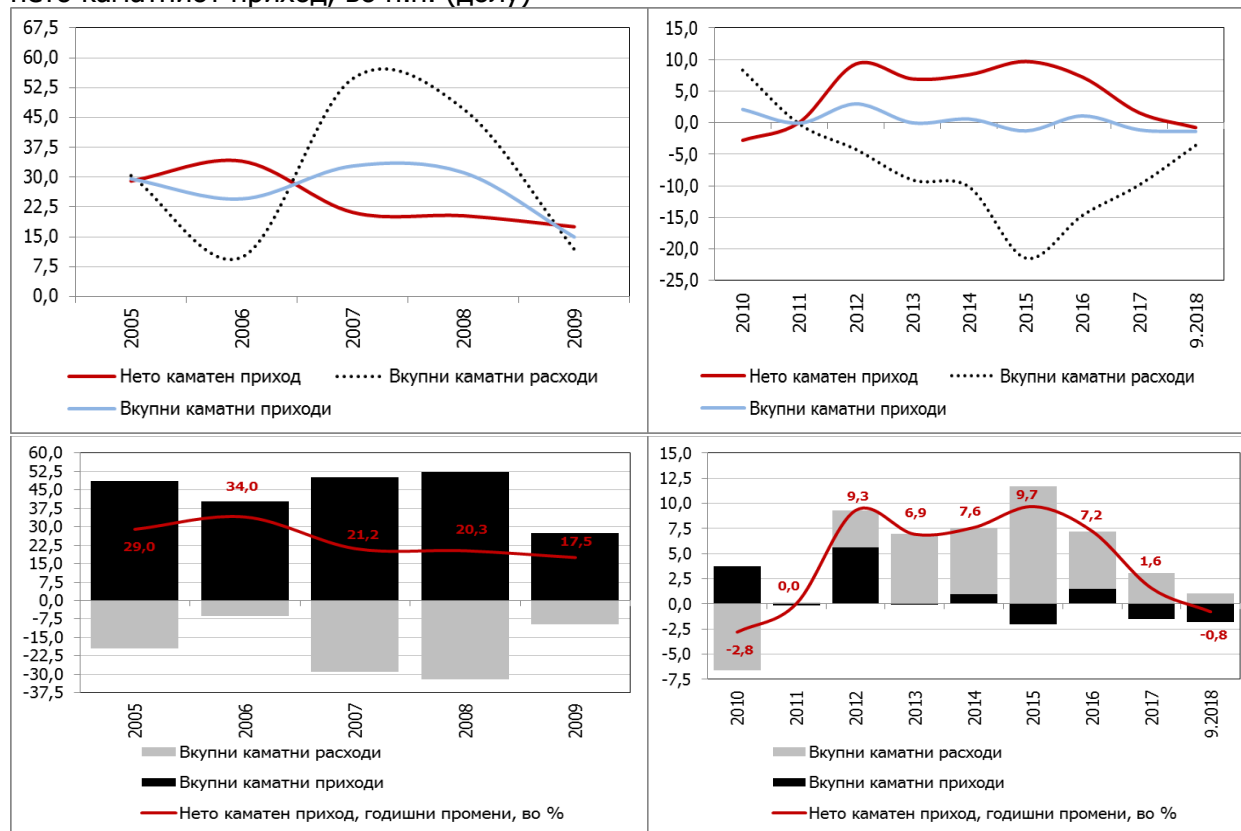
Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Македонскиот банкарски сектор се одликува со прилично хомогена структура на приходите со најголемо учество на нето-приходите од камати. Нето каматниот приход зафаќа околу 66% од вкупните приходи и е носечки извор на профитабилноста на банкарскиот сектор. Ова соодветствува со тесната специјализација на домашните банки и концентрацијата на банкарските активности во доменот на кредитно-депозитните работи со населението и корпоративниот сектор. Следни по значење се приходите од провизии (со учество од околу 20%) коишто во основа ја следат динамиката на каматните приходи, но се одраз и на вложувањата на банките во развој на нови производи. Динамиката на нето-приходите од провизии покажува забавување на растот во посткризниот период, што укажува на отсуство на позначителна диверзификација на банкарските активности, што би отворило нови можности за остварување приходи од

работењето. Од друга страна, видливо е подобрување на оперативната ефикасност преку контрола на растот на оперативните трошоци, што е исто така фактор за одржувањето солидна профитабилност во посткризниот период. Така, за периодот јануари-септември 2018 година, оперативните трошоци зафаќаат 45,7% од вкупните редовни приходи на банките, во споредба со 66,4% во 2010 година. Динамиката на профитабилноста беше под влијание и на трошоците за исправка на вредноста, коишто придонесоа за пониски добивки во годините на повисоко остварување на кредитниот ризик (2009, 2011 и 2012 година), но и за зајакната профитабилност во периодите на зголемена успешна наплата на нефункционалните кредити (особено во 2010 година и јануари-септември 2018 година⁹¹).

Графикон бр. 89 Годишни промени, во % (горе) и придонес во годишната промена на нето каматниот приход, во п.п. (долу)

Забелешка: позитивен придонес значи намалување на каматните расходи.

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

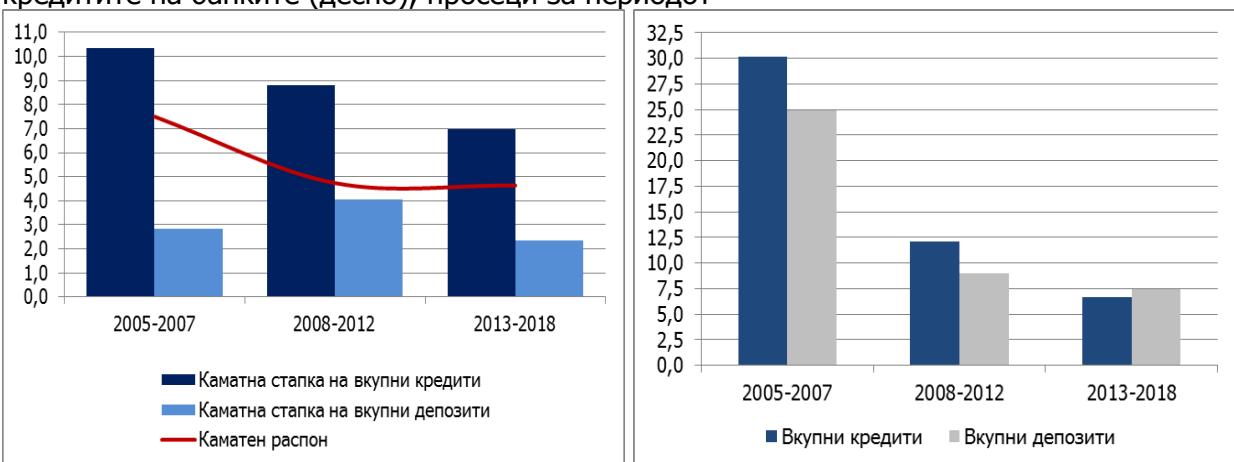
Како носечка категорија на вкупните приходи, одржувањето стабилен нето каматен приход претставува значаен предуслов за одржлива профитабилност на домашниот банкарски сектор на долг рок. Трендовите кај нето каматниот приход покажуваат значително забавување на растот во посткризниот период, а со последните остварувања заклучно со септември 2018 година, нето каматниот приход има негативен придонес за растот на добивката на банкарскиот сектор. Ваквите движења се објаснуваат со намалениот обем на банкарски активности по кризата и забавениот раст

⁹¹ Високиот износ на ослободена исправка на вредност во периодот јануари – септември 2018 година во најголем дел се должи на еднократни настани, односно наплата на поголем износ на нефункционални побарувања од едно поголемо нефинансиско друштво од страна на неколку банки.

на кредитирањето на приватниот сектор во услови на историски ниски каматни стапки на кредитите и на депозитите на банките и стеснување на каматните распони. Видливи промени бележи и структурата на нето каматниот приход, којшто пред кризата произлегува од силниот раст на каматните приходи, при истовремено, но во обем поумерено зголемување на каматните расходи. Посткризно, движењата се спротивни, односно банките успеваат да одржат раст на нето каматниот приход преку рационализација на трошоците за камати, при поскромна мобилизација, па дури и намалување на каматните приходи во одделни години. Во последните години, како што просторот за натамошно намалување на каматите на депозитите сè повеќе се стеснува, така забавува и растот на нето каматните приходи и во првите девет месеци на 2018 година забележува намалување на годишна основа.

Графикон бр. 90 Каматни стапки (лево) и годишни стапки на раст на депозитите и на кредитите на банките (десно), просеци за периодот

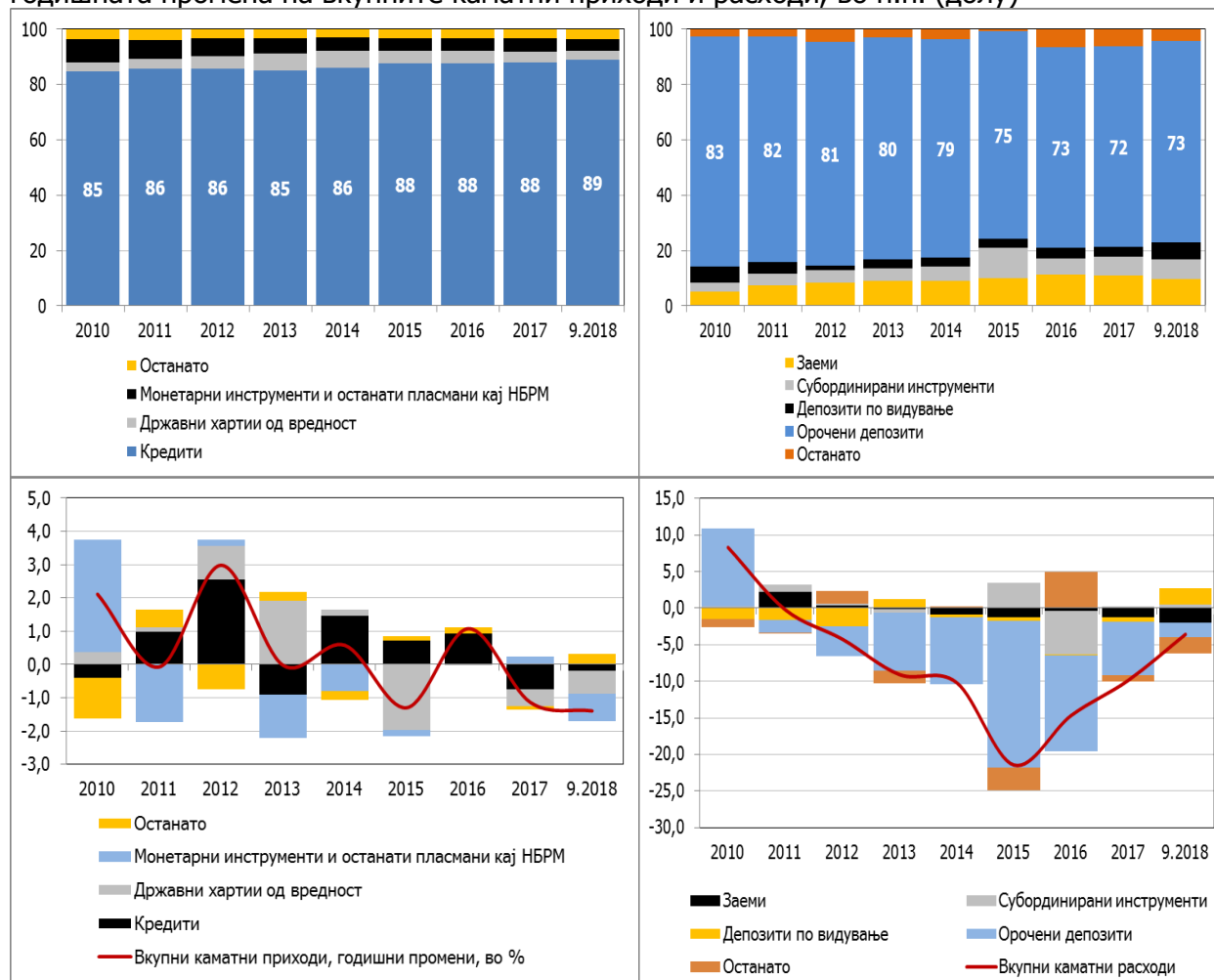

Забелешка: податоците за 2018 година се заклучно со септември.
Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Гледано по инструменти, банките најмногу приходи остваруваат од кредитирањето на приватниот сектор, додека на страната на расходите, главната трошочна категорија се расходите за камати на орочените депозити. Следствено, промените во вкупниот каматен приход во најголем дел произлегуваат од промените во каматните приходи од кредити, коишто за периодот 2010-2018 година, во просек, имаат позитивен придонес за растот на вкупните каматни приходи, но со осцилации по одделни години. Во 2017 година, приходите од кредити имаа негативен придонес кон растот на вкупните каматни приходи, што е прво вакво остварување по 2013 година кога приходите од кредити умерено се намалија на годишна основа. И движењата од почетокот на 2018 година придонесуваат за намалување на оваа приходна категорија, со тоа што падот се стеснува, во споредба со претходната година во услови на забрзан раст на кредитната активност. Ваквите движења го нагласуваат значењето на динамичната кредитна активност за одржување на профитабилноста на банкарскиот сектор. Приходите што банките ги остваруваат од пласмани во државни хартии од вредност и монетарни инструменти имаат променлива динамика низ годините, којашто во последниот период е упатува на стеснување на приходите што банките ги остваруваат по оваа основа.

Графикон бр. 91 Структура на каматните приходи и расходи, во % (горе) и придонес во годишната промена на вкупните каматни приходи и расходи, во п.п. (долу)

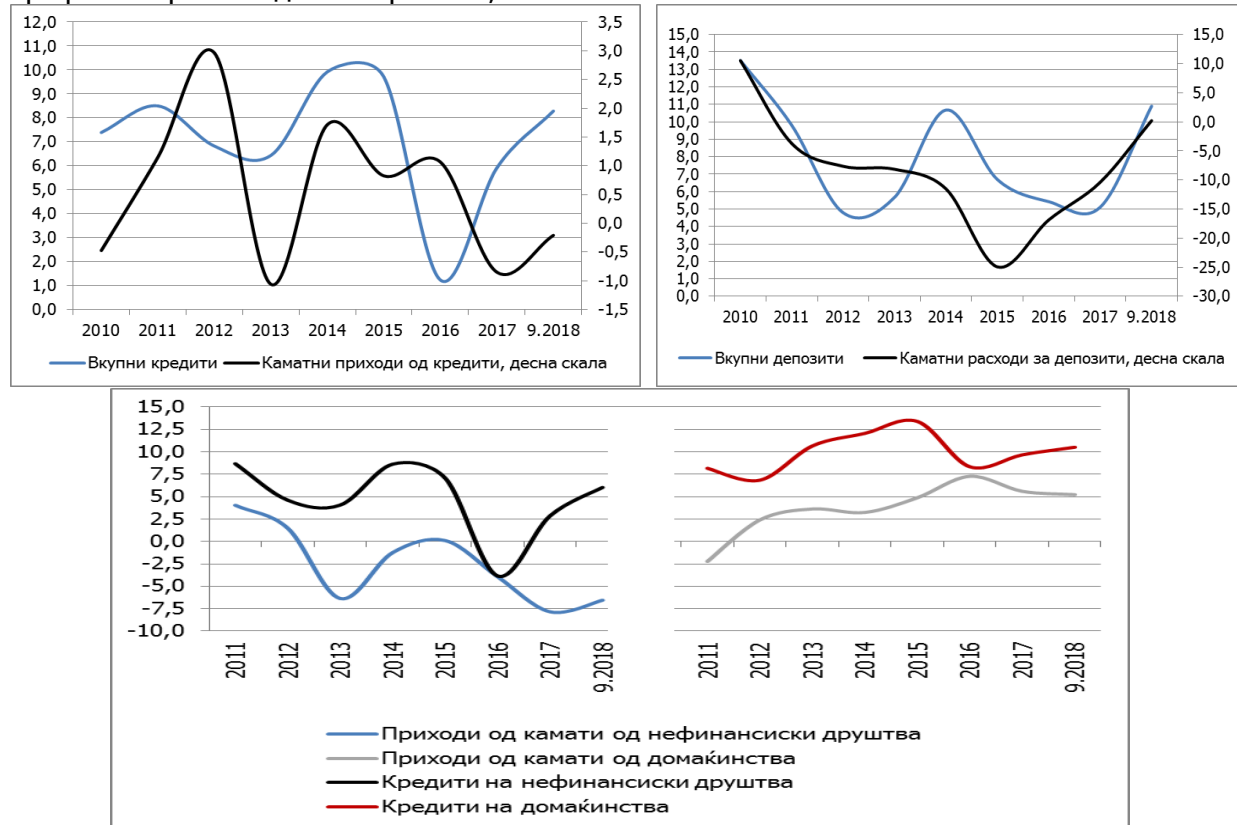

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Во однос на каматните расходи, динамичката анализа покажува постојано намалување на трошоците за орочени депозити, коешто во периодот 2014-2016 година се засилува, но во годините потоа забавува, што се одрази преку забавен пад на вкупните каматни расходи. Имено, во периодот пред кризата, настојувајќи да привлечат што повеќе депозити, банките нудеа прилично атрактивни каматни стапки коишто достигнуваа и до 8-9% за орочените депозити на домаќинствата во денари и околу 4% за депозитите во девизи. Тоа им овозможи доволен простор за надолно прилагодување на каматите во посткризниот период, без притоа да се загрози склоноста за штедење во банкарскиот сектор. Сепак, просторот за натамошно позначително намалување на трошоците за камати сè повеќе се исцрпува. Во 2018 година, каматните стапки на орочените депозити на домаќинствата се сведени на нивоа од околу 2% за денарските и 0,8% за девизните депозити. Ова упатува на ограничени можности на банките за натамошно приспособување на каматните расходи, што би значело дека динамиката и одржливоста на нето каматниот приход во следниот период првенствено ќе биде утврдена од капацитетот на банките за остварување каматни приходи.

Графикон бр. 92 Годишни промени, во %

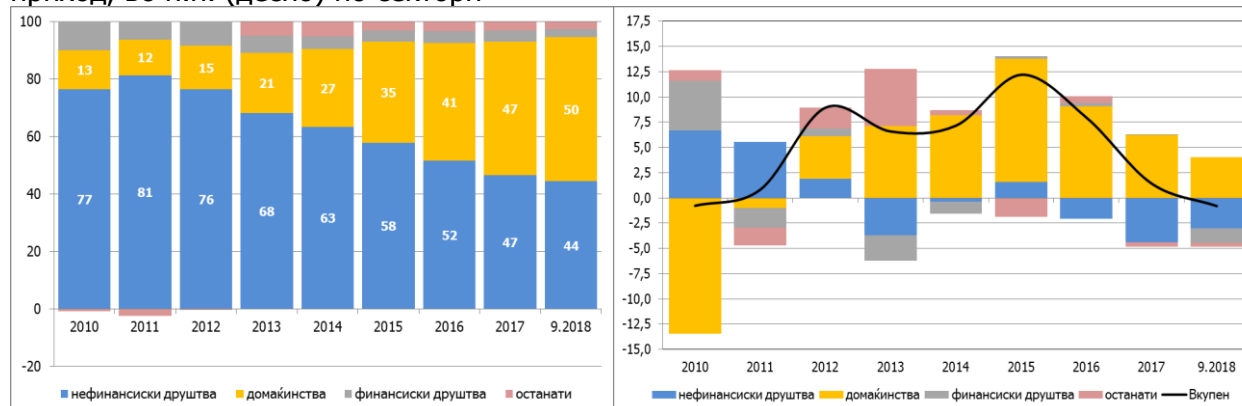

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Анализата по сектори, покажува простор за раст на финансиското посредување со корпоративниот сектор, имајќи предвид дека нето каматниот приход што банките го остваруваат од претпријатијата има тренд на стеснување во посткризниот период, што е особено изразено во периодот по 2012 година. Имено, водени од потрагата по приходи и заради диверзификација на ризикот на кредитното портфолио, банките повеќе се насочија кон кредитирање на домаќинствата, со што и нето каматниот приход остварен од домаќинствата е носечка компонента на растот на вкупниот нето каматен приход во посткризниот период. Од почетокот на 2018 година се карактеристични позитивни поместувања со раздвижување на кредитната активност и кон корпоративниот сектор, што придонесе за стеснување на падот на нето каматниот приход од секторот „претпријатија“. Задржувањето на ваквите трендови во следниот период би придонесло за зајакнување на приходниот капацитет и натамошно одржување на профитабилната позиција на домашниот банкарскиот сектор.

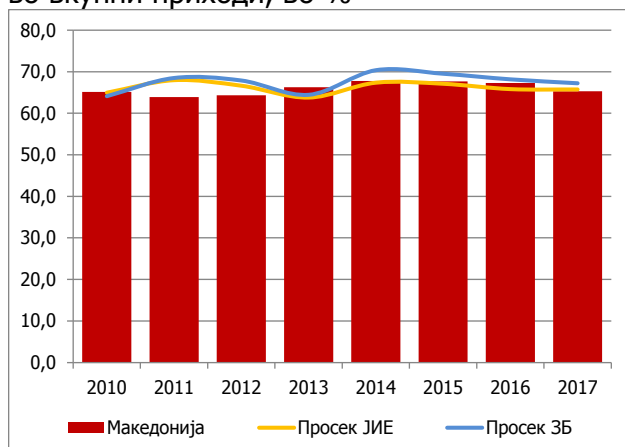
Графикон бр. 93 Структура, во % (лево) и придонес во годишниот раст на нето каматниот приход, во п.п. (десно) по сектори

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Општо земено, анализата покажува солидна профитабилност на домашниот банкарски сектор во посткризниот период, којашто се должи на задржаната способност на банките за остварување нето-приходи од каматносните активности, главно преку приспособување на расходите за камати, при извесно подобрување на оперативната ефикасност и остварување приходи преку разрешување на нефункционалните кредити во одделни

Графикон бр. 94 Нето каматен приход, учество во вкупни приходи, во %

Забелешка: Во просекот на земји од ЈИЕ вклучени се Албанија, Босна и Херцеговина, Бугарија, Хрватска, Косово, Македонија, Црна Гора, Романија и Србија. Просекот на земји од Западен Балкан ги вклучува Албанија, Босна и Херцеговина, Косово, Македонија, Црна Гора и Србија.

Извор: IMF Financial Soundness Indicators и интернет-страниците на централните банки.

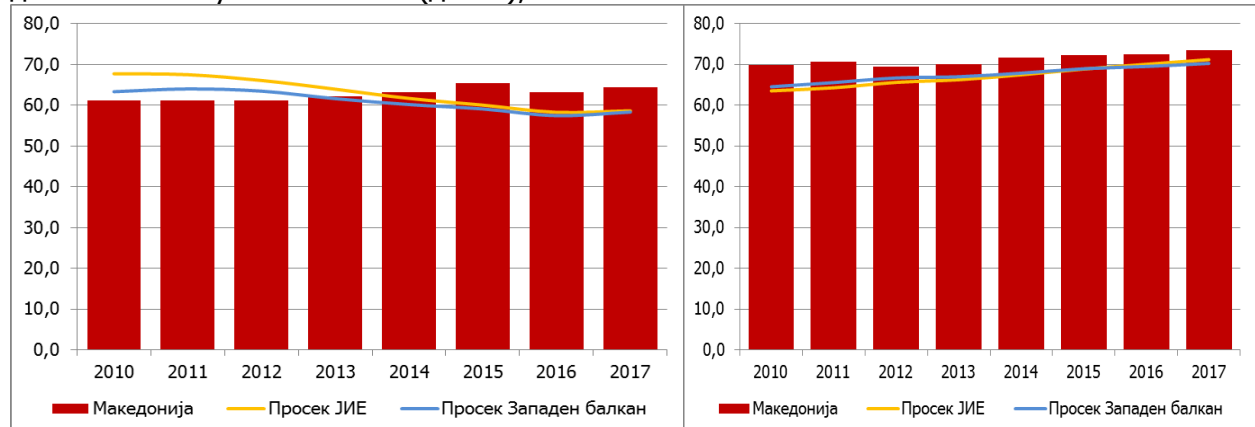
периоди. Токму наплатата на поголем износ на нефункционални побарувања од една поголема нефинансиско друштво од страна на неколку банки е главен носител на високиот раст на добивката на банките во првите девет месеци во 2018 година, што претставува еднократен настан од ретко повторлив карактер. **Од друга страна, растот на нето каматниот приход, како носечки редовен приход на банките, во последните неколку години забавува** и за периодот јануари-септември 2018 година има негативен придонес кон растот на добивката на банкарскиот сектор. Ова се случува во услови кога просторот за рационализација на трошоците за депозитите сè повеќе се стеснува, што наметнува потреба од поголема ангажираност на банките за зајакнување на приходната страна, со што би се обезбеди одржлива профитабилност и во

следниот период. Споредбената анализа покажува дека нето каматниот приход на домашните банки (мерен како учество во вкупните приходи) во последните неколку години се одржува на ниво што е блиску до просекот на земјите од ЈИЕ, но умерено пониско во споредба со просекот на земјите од Западен Балкан. Структурата на банкарските активности на домашниот банкарски сектор покажува умерено повисока застапеност на

кредитите во вкупната актива во последните неколку години, во споредба со просекот на земјите од ЈИЕ и земјите од Западен Балкан, во услови кога вкупните депозити исто така се одржуваат на умерено повисоко ниво за целиот посткризен период.

Графикон бр. 95 Учество на вкупните кредити во вкупната актива (лево) и на вкупните депозити во вкупната пасива (десно), во %

Забелешка: Во просекот на земји од ЈИЕ се вклучени Албанија, Босна и Херцеговина, Бугарија, Хрватска, Косово, Македонија, Црна Гора, Романија и Србија. Просекот на земји од Западен Балкан ги вклучува Албанија, Босна и Херцеговина, Косово, Македонија, Црна Гора и Србија.

Извор: интернет-страниците на централните банки.

Во вакви услови, за да се поддржи растот на каматните приходи, значајно е натамошното одржување и зајакнување на растот на каматоносните активности, со што се компензира ефектот од ниските каматни маргини. Се очекува дека очекувањата за раст на економската активност во следниот период ќе обезбедат поддршка на овој процес и ќе придонесат за одржување на профитабилноста и стабилноста на банкарскиот сектор. Дополнителен канал е диверзификацијата на портфолиото кон нетрадиционални банкарски активности, што отвора можности за зголемување на обемот на некаматни приходи. Современите трендови на сè поголема дигитализација на финансиските услуги отвораат многу можности, но и предизвици за банките, наметнувајќи потреба од навремено приспособување на деловните модели, со што би се задржала конкурентската предност и способноста за остварување профити. За одржлива профитабилност важно е и натамошното подобрување на трошочната ефикасност, особено ако се земе предвид дека, иако забавено, оперативните трошоци и во посткризниот период бележат раст. Претпазливото управување со ризиците е уште еден значаен фактор, бидејќи го ограничува ризикот од идни оштетувања на портфолиото, а со тоа и нагизувањето на добивката на банкарскиот сектор.

АНЕКСИ